

BÖRZSÖNYI HELYKÖN

Irodalmi, művészeti, természetbarát folyóirat

IX. évfolyam 8. szám, 2014. augusztus

"Áldjon meg az Isten mindenkit, aki az áldatlan magyar ugart tördeli."



Karaffa Gyula: Kerékagy (fotó)

Tartalom:

3. o.: Mondtad tegnap, hogy rossz gyermeked voltam; (Ketykó István legújabb verse)
4.-14. o.: Mene, mene, tekel, ufarszin! III. rész; (dr Koczó József helytörténeti írása)
15. o.: Egy órányi figyelem; (Borsi István írása)
16.-17. o.: Nyúl a bokorban; (Petrozsényi Nagy Pál írása)
18.-19. o.: Egy nem lehetséges ballagási beszéd; Ünneplünk; (Makkai László írása, verse)
20.-21. o.: Beszélő kövek; Suttogó, lenkék; (Molnár József versei)
22.-23. o.: Időben-múlással; Spórák; (Tóth András írása, verse)
24.-26. o.: Ablak egy új világra; (Börzsönyi Erika írása)
28.-30. o.: A mi Trianonunk; ((Végh Tamás verse)
32.-33. o.: Hajnal a Paradicsomban; (Polgár Vera írása)
34.-35. o.: Utazás közbeni gondolatok; Söprés; (Székács László versei)
36.-37. o.: Fiunk halálára; Akkor; (Csáky Károly versei)
38.-43. o.: A barackba zárt szellem: Holt Költők Társulata; interjúk holt írókkal, XI. rész; (Kerekes Tamás írása folytatásokban)
44.-46. o.: Az Élet ajándéka; (Kovács T. István írása)
48. o.: Római festő háza; Fordul a nyári idő; (B. Tóth Klára versei)
50. o.: Átok; Az élet fája; Az öreg festő; Benne az időben; (Horváth Ödön versei)
52. o.: Hamis emlékek; (Szajbely Zsolt írása)
53. o.: Az aratás; (Elbert Anita verse)
54.-56. o.: Különleges olvasmányaim: A történelem legnagyobb átverései; (Kovács T. István írása)
58.-67. o.: Emberek és idegenek VII. rész; (Maruzs Éva könyve folytatásokban)
68.-69. o.: Otthon lenni; (H. Túri Klára verse)
70.-71. o.: Ellopták az autót; (Kő-Szabó Imre írása)
72. o.: Múlnak az évek; (Kiss-Simon Miklós verse)
74.-75. o.: ha majd fatörzs leszel; Tiéd az ország; (Pongrácz Ágnes versei)
76.-85. o.: Ahonnan jöttem: Pálfalvi Nándor élete és munkássága VII. rész; (Kardos Gy. József írása folytatásokban)
86. o.: Szia, papírlap!; (Vasi Ferenc Zoltán verse)
87. o.: A zarándok útja; (Hörömpő Gergely verse)
88. o.: A kérdés; A kötött formák mestere; (Vasvári Zoltán versei)
90. o.: Tér, játék, június; Magnyi gondolat; (Dobrosi Andrea versei)
92.-101. o.: Úr...ír...ló...fü...; (Pribojszky Mátyás írása)
102. o.: Örömhír; (Dénes Ildikó mézeskalácsütőfa-faragó, és Tóth Attila kovács megkapta a Népművészet Ifjú Mestere címet!)
103. o.: Zeneajánló;
104.-111. o.: Könyvajánló;
113. o.: Impresszum;

Kényszerű, június-júliusi nyári szünet után jelentkezik ismét lapunk, elnézésüket kérem, de ezernyi elfoglaltságom miatt nem volt időm a lapszerkesztésre. Ám mostantól ismét és folyamatosan jelenik meg a Börzsönyi Helikon.

A mostani lapszámot saját magam készítette fotókkal díszítettem. A Szerk.

KETTKÓ ISTVÁN

Mondtad tegnap, hogy rossz gyermeked voltam

„Irgalom, édesanyám,, mama, nézd, jaj kész ez a vers is!”

(József Attila)

anyám tudom én jól ha nem is mondod rossz gyermeked voltam
próbáltam megjavulni nem inni szeretni gyermekeim ölelni hitvesem
de jaj a szeretet sem mentett meg az árnyaktól
az ölelés csókok csak sebet ejtettek szívemen
nem érdemeltem meg talán mindent
anyám csak tőled kaptam szeretetet
mégis már harminchat éve „gyűlöllek”
mert nincs mentség tetterre elhagytál oly könnyedén
mint a lehulló levelek a kiszáradt fát sajnálom de meg kell tudnod
már harminchat éve „gyűlöllek”
mert tudom én jól ha nem is mondod rossz gyermeked voltam
bocsáss meg mindezért szeress ölelj mint gyermekkoromban
mert az én „gyűlöletem” is SZERETET szépség köszönet
lassan múlik a tél ceruzáim hegyezem egyre és csak most döbbenek rá
újra és újra hiányzol tudod itt e földön a hiányt nem tudom értelmezni
majd OTT veled együtt abban az ORSZÁGBAN megbeszéljük ezt a versem is
kérek hogy addig is szeress anyám szeress mint én szeretlek téged
sokszor mámorosan ám tisztán józanul
indulok anyám mert mennem kell hívnak kóbor árnyak tudod félek tőlük
mert nincs bennük fény irgalom megértés szeretet ám mégis megyek

nem érdekelnek már a régi szerelmek nők pompa dicsőség hírnév
tizenny néve nem írtam verset mert senki sem kíváncsi
az én bajomra kínomra szenvedésemre
azért így hetven felé jólesne már egy-két új szonett hexameter
de tudod anyám a vers is csak egy sóhaj ami elszáll belőlem egyszer
konokul kíméletlenül durván visszavonhatatlanul olcsón értelmetlenül
és ENNYI lesz az életem írják majd hogy szép halkszavú költő volt
és csak te tudod anyám hogy rossz gyermeked voltam
próbáltam megjavulni nem inni szeretni gyermekeim ölelni hitvesem
de jaj a szeretet sem mentett meg az árnyaktól
az ölelés csókok csak sebet ejtettek szívemen

Verőce, 2014. március 01.

Dr. KOCZÓ JÓZSEF

Mene, mene, tekel, ufarszin! III.

Engem környülvettek az pogán törökök

Tallózás XVII. századbeli adóösszeírásokban: Újvári ejálet, Hond náhije, újvári liva /szandzsák/ – 1664

Az oldalszámok dr. Blaskovics József: Az újvári ejálet török adóösszeírásai (Pozsony, 1993) című forrásmunkájára utalnak. Az összeírtak rétegződése a szerző (K. J.) számítása alapján.

Helenba falu (211. o.)

Vadas István, fia Misko legény; Nagy János, Koltai Gergöl, fia Istók és György legény; Sallai János, fia Miklós és András legény; Kácsa Lőrinc, fia János, Mihál, György, Istók és Andris legény; Keresztös István, fia György és Istók legény; Sallai András, fia Jancsi legény.

Kún János, fia Mihók és Jancsi legény; Bajcsi János, fia András és Jancsi legény; Pusztaji István, Kocka István, fia Istók legény; Kuráli János, Nagy Mátyás, Pásztor György, fia Istók legény; Pásztor Mátyás, Verős János, Dózsa János testvére legény; Pál István, fia Istók legény, Kolos István, testvére György legény, Vajta Mihál.

42 fejadófizető személy, 20 háztartás.

Az összeírtak megoszlása

Családfő (nős):	19
Családfő (legény):	
Fiú (nős):	20
Fiú (legény):	
Családfő testvére (nős):	
Családfő testvére (legény):	2
Szolgalegény:	
Összes férfi:	41

Damás Főd puszta, Helenba falu mellett (211. o.)

Tamásvár Sziget /Helenba rájái művelik/ (211. o.)

Szen Kelemen Sziget, Helenba falu mellett (211. o.)

Bajta falu (211-212. o.)

Kuráli Márton, fia Jancsi legény; Nagy György, Paski Dimetör, Kuráli János, testvére Istók legény; Zsitva István, Zsitva Jancsi, Alberd Nagy, Zsitva János, fia János és Andris legény; Kuráli Alberd, Pásztor Bálind, másik Kuráli János, testvére Kuráli Gyuri legény, Juhász György, fia János; Kajan István, Szirágyi Benedik. 21 fejadófizető személy, 16 háztartás.

Az összeírtak megoszlása

Családfő (nős):	14
Családfő (legény):	
Fiú (nős):	1
Fiú (legény):	3
Családfő testvére (nős):	
Családfő testvére (legény):	2

Szolgalegény:

Összes férfi:

20

Százde falu (212. o.)

Vojvoda Mihál, Vojvoda János, Sánda Miklós, Tót Bóna/i/ Márton, Tót Peter, Kis Máté, Kovács Jakab, Csellak Márton, testvére Mihál legény; Szeges Jancsi, Sánda Istók, Sánda Márton, Sánda Bálind, Tót Balás, Gyalló Tomás, fia Lőrinc legény; Simon András, Simon István, fia János legény; Rimes János.

Sánda Pál, fia Máté legény; Tót Bánai István, fia András legény; Csellak Miklós, Vojvoda András, Szabo Misko, testvére Miska legény; Tót András, testvére Pál, fia Istók legény; Tót Mátyás, Bertók Gergöl, fia György, testvére Mátyás legény; Kassai István, Berto Benedik, testvére Jancsi legény; Garai Máté, fia Istók legény; Tót Alberd, Tót Benedik.

42 fejadófizető személy, 31 háztartás.

Az összeírtak megoszlása

Családfő (nős):	30
Családfő (legény):	
Fiú (nős):	1
Fiú (legény):	6
Családfő testvére (nős):	
Családfő testvére (legény):	5
Szolgalegény:	
Összes férfi:	42

Lontó falu (215. o.)

Balási János, Hírös Tomás, Kéri Máté, testvére Jano, fia Istók legény; Almási János, Derson Tomás, Sisko András, Tömöri István, Tomori Máté, testvére András legény; Lukács János, Bulcsi Gergöl, Kis Mányai Márton, testvére Miháj és András legény; Toron Balás, testvére Pál. Orbán Jani, Bátyi Mihál, fia András legény, „Fija” Petör, Búza János, Pap János, Lukács András, Pap Mihál, Orbán András, Hírös János, testvére Miháj legény; Sisko János, Demetre András, Orbán Mihál, testvére András; Lukács Petör fia András legény; Bácsik Mátyás, Búza István, fia Jancsi legény; Borca János csobán, Petrovics Jakab.

40 fejadófizető személy, 28 háztartás.

Az összeírtak megoszlása

Családfő (nős):	27
Családfő (legény):	1
Fiú (nős):	1
Fiú (legény):	4
Családfő testvére (nős):	4
Családfő testvére (legény):	3
Szolgalegény:	
Összes férfi:	40

Kövezsde falu, Vinice pusztával együtt (215. o.)

Kis István, Kasaj Orbán, Szilaj Ferenc, Vince Pál, fia András legény; Kis János testvére Istók legény; Mátis Máté, Szilaj János, fia Jancsi legény, fia Gyurka; Fejes Balás, Gábor Mihál, Filöp Mátyás, Honti Lőrinc, Dali András, Fejes István, Barai István, Sibuk János, fia Gici legény. Verebes János, fia Máté legény; Fejes György, Kovás István, Harvát István, Szabó Jakab, Farkas András, Szilaj András, Pop Már János, testvére András legény; Búza (?) Gergöl, Kovács Balács, Pap Dávid, Pásztor Gergöl, Tót János, Bajna János, fia Istók legény; Kis Ferenc, fia Kasaj Istók legény.

40 fejadófizető személy, 31 háztartás; Hadzsi Hüszejn zaím egykerekű malma.

Az összeírtak megoszlása

Családfő (nős):	30
-----------------	----

Családfő (legény):	
Fiú (nős):	1
Fiú (legény):	6
Családfő testvére (nős):	
Családfő testvére (legény):	2
Szolgalegény:	
Összes férfi:	39

Vinice puszta (221. o.)

Kis Kiszói falu (216. o.)

Kovács Benedik, Csákvári István, testvére Palkó; Dimitre Márton, Mónár Pál, Pap Jancsi, Badi Istók, Tót András, Baba András, Csikós Mihál, fia Istók és Mátyás legény; Nagy János, Baba István, Nagy Mihál, Nagy Ferenc, Sós Pál, fia János legény; Kabak István, testvére András és György legény.

Domonkos András, testvére János legény; László János, fia György és Pál legény; Domakos János legény, testvére Mihál legény; Szabó Istók legény, Domokos Mihál, fia András legény; Aranós János, Bakaj Jakab, Pap János, Csikós Jancsi, Kutas Mihál.

Domonkos György, fia Istók legény; Pap Mihál, Kovács István, fia Márton és Pál legény; Kovács János, Kovács Ferenc, fia Jancsi legény; Márton Pál, Mihál István, Pap János, Mihál János, fia István legény, Mihál János.

52 fejadófizető személy, 36 háztartás; egykerekű malom, Ibráhimnak, az előző esztergomi míralajnak kétkerekű malma.

Az összeírtak megoszlása

Családfő (nős):	34
Családfő (legény):	2
Fiú (nős):	2
Fiú (legény):	9
Családfő testvére (nős):	1
Családfő testvére (legény):	4
Szolgalegény:	
Összes férfi:	52

Tölgyes falu (216-217. o.)

Varga István, Nagy Jancsi, Tót Peti, Rác Márton, Nagy Mihál, fia Istók legény; Kis András, Hegedűs Istók, testvére Jancsi és Miska legény; Kis Lőrinc, testvére András és Miska legény; Kovács Pál, testvére András legény; Bornemisza András, testvére Istók legény.

Bornemisza András, Rosta András, Kovács Mihál, Nagy Pál, Farkas Mihál, Madi Istók, Daliás Jancsi, Varga Mihál, Farkas Jancsi, Tót Istók, Nagy Simon, testvére Jancsi; Nagy Mihál, Mónár Palkó, Pap Lőrinc, Molnár Alberd, Nagy Gyurga, Markó István, Markó Jancsi, Varga Peti, testvére Palkó.

Farkas Peti, testvére Istók; Pál Mihál, Rostás István, Kuráli Simon, fia Mihál és István legény; Kazányi Simon, testvére Gergöl legény; Rági Istók legény, Zsemliér Tomás, Bálind Jancsi, Kis Bálind, Kazányi Jancsi.

Nagy Gisci, Gábor Jancsi, Mónár János, Vinicsárin András, fia Jancsi és Jakab legény; Tót István, fia Farkas legény; Rostás Tomás, testvére Jancsi legény; Kis István, testvére Jancsi és András legény; Kirincsa János, Kovács János, fia Miska legény; Szumec Istók, Kis Bíró Istók legény.

70 fejadófizető személy, 48 háztartás.

Az összeírtak megoszlása

Családfő (nős):	48
Családfő (legény):	2
Fiú (nős):	
Fiú (legény):	7
Családfő testvére (nős):	4

Családfő testvére (legény):	9
Szolgalegény:	
Összes férfi:	70

Felső Mező puszta, Kis Keszői falu közelében (217. o.)

Szenmárton puszta, Tölgyes falva mellett (217. o.)

Ganád puszta, Tölgyes, Mikola és Börzsön falvak mellett (217. o.)

Szavka falu (217-218. o.)

Tót Jakab, fia János legény és Istók; Mikecs Jakab, Rúzsa István, testvére Benedik és András legény; Csalló János, testvére Istók egény; Rítes Gadzsi, Vida Benedik, Kalamár János, Vida Gáspár, testvére Dimiter legény, Markos Mátyás, Pesti Gergöl, fia János legény; Pásztor János legény, Raj Lőrinc, Liska Márton.

Raj János, Gyenesi János, Mónár Bálint, Csata Mihál, Fodor András, Pásztor János, Rúzsa János, Danis Imre, Danis Imre (?), Bánki István, Tót Miklós, Zsitva Jancsi, Sziráki Gadzsi, Harvát János, Hegedűs János, Barád Mihál, testvére János; Szüle János, Harvát János, fia Istók legény;

Pásztor Pál, Szöcs Mihál, Pásztor János, Pesti Istók, Miklós Pl, Kis Imre, Csizmadeja Pál, Mónár János, Teke János, Nagy György, Kósa András, Csalló György, fia Tomás legény; Bob (Pop) Mihál, Csánki János, Ábrán Mátyás, Csonka János, testvére Mihál legény; Írmös János, Varga János, Barád Orbán, Pásztor Gadzsi.

Szüle István, Pap János, Száli Mihály, Szabó Tomás, Gál András, Vince János, Erdős Pál, Csalló András legény, Túri János, Miklós János, testvére András; Rúzsa Jakab, Tőrei Mihál, testvére István; Nagy Mihál, Csizmadeja Mihál, Salla János, Varga Mihál, Víg András, Kemencei Mihál.

Bakaji János, Mónár Dimetör, Csalló János, Rúzsa Alberd, fia Jakab legény és János; Nagy Máté, Száka Balás, Csalló István, Miklós Mihál, fia Gadzsi legény; Mészáros György, fia Jancsi legény; Tót Pál, Harangozó Istók, Bakaji Mihál, testvére Gadzsi legény.

Sós Benedik, testvére János; Szabó Istók, Tőrei Mihál, Csizmadeja István, Csizmadeja Tomás, Varga Gergöl, Varga János, Mónár András legény, Csalló Istók, Kovács Mihál, fia Miklós legény; Juhász Istók, Mihál pásztor csobán legény, Hirdető András, János csobán, Sáska Gadzsi, Deméndi Alberd, Despot Máté, fia Istók legény; Deméndi Alberd (?), testvére Tomás.

Deméndi Alberd (?), Deméndi Alberd (?), Sós Endri, Józsa Alberd, Józsa Istók, testvére János és Gadzsi legény; Királ János, Mihál András, Török Gadzsi, Sós Istók, Tót Jancsi legény, Víg György, Lukács András, Forgács Miklós, Borsos Alberd, Kosán Istók.

Deméndi Márton, Fodor Jancsi, Kovács János, Markos Gadzsi, Markos Máté, Szabó István, Olá György, Miklós János, Pásztor István, testvére Jancsi legény; Vince Gergel, Varga János, Varga Márton, Lukács Istók, Kovács Pál, testvére Miklós; Deméndi András, testvére Alberd; Komári Miklós, Gajdos Pál, testvére Istók. Mikes Mátyás, Kosán János, Kosán Gergöl, Mónár Pál, Ss János, Mónár Mihál, Csalló Máté, Juhász János, fia Jancsi, Alberd és Andris legény; Bej Márton, Nímet Mihál, testvére Jancsi legény; Mónár György, fia Boldizsár legény; Bej János, Kovács Palkó, Kondra Balás, Csalló Jakab, Kosan Gyurka.

179 fejadófizető személy, 136 háztartás.

Az összeírtak megoszlása

Családfő (nős):	142
Családfő (legény):	5
Fiú (nős):	2
Fiú (legény):	13
Családfő testvére (nős):	8
Családfő testvére (legény):	10
Szolgalegény:	
Összes férfi:	180

Letkís falu (218-219. o.)

Nímet Miklós, Szekeres Mihál, testvére Istók legény; Harangoza Tomás, fia Jancsi legény; Kis János, testvére Istók legény; Földes János, testvére Mihál és Miklós legény; Sződín Mihál, testvére Istók és György legény; Harvát Alberd, Szógyín Alberd, testvére János, Mihál és Demetör; Hajnal András, fia János legény; Szógyín Gergöl, Dobos István, Pajtás András, fia János legény.

Simon István, testvére András; Szógyín János, Alberd testvére legény, testvére András legény; Batár Istók, Kosán Mihál, testvére Gergöl; Vargo Peti, fia Istók legény; Zeke János, fia Istók és András legény; Bakoni Bálint, testvére Istók legény; Simon Alberd, Demár András legény, Hajnal György, Szógyín Mátyás, testvére János és Istók legény.

Kovács György, fia János és Mátyás, Benedik legény; Kapács Alberd, fia György és Pál; Cserge Mihál, fia János és Benedik; Batár Gergöl, Tót István, Török János, Piszte Kobárd Peti, Fehér Máté, Tobiás Jakab, Bini Mihál, Kovás János, Lázár Gáspál, Szabó Tomás, Báj Mihál, Dobos János legény.

67 fejadófizető személy, 37 háztartás; Abdulhalím zaím kétkerekű malma.

Az összeírtak megoszlása

Családfő (nős):	36
Családfő (legény):	2
Fiú (nős):	6
Fiú (legény):	7
Családfő testvére (nős):	7
Családfő testvére (legény):	9
Szolgalegény:	
Összes férfi:	67

Lelíd puszta, Szavka falu mellett (219. o.)

Szekerös puszta a vejszével (daljan) együtt. Az említett falu (Szalka) rájai művelik. (220. o.)

Jász Tereb puszta, Letkís és Börzsön faluk mellett. (220. o.)

Szakálos falu (221-222. o.)

Hojtó György, Hojtó Mihály, fia Tomás és Mihál legény; Veres Mihál, testvére Alberd; Kosán András, Kosán András (?), Kosán Pétör, Kosán István, Kosán János, Kosán Benedik, Mónár Tót András, Nagy Alberd, fia Pétör legény; Patok János, Patok Mihál, Patok Tomás, Patok András, másik Patok András. Gál István, testvére Gál János, testvére Gál Alberd, testvére Gál Márton; Karácson Pál, testvére Mihál és István; Pap Imre, Lázár Istók, Lázár Mihál, testvére Lázár István legény; Orbán István, Egegi Alberd, Tót Mátyás, Egegi János, testvére Gergöl; Lantozs Mihál, fia Mihál; Lantos Miklós.

Nímet János, másik Nímet János, Nímet András, Nímet Istók, Baka/i/ Pál, Baka János, fia Pál legény; Kóvor Pál, Varga Mihál, Varga Lukács, Marsol Benedik, Lantos Gadzsi Alberd legény, Gál Tomás, Cserba Gadzsi, Aba Gadzsi, Kosán Miska legény, Pásztor János, Pap Istók legény, Gódor Lehota Jancsi legény, Orbán Alberd legény.

60 fejadófizető személy; Mahmúdnak, az esztergomi lovasok agájának malma.

Az összeírtak megoszlása

Családfő (nős):	41
Családfő (legény):	5
Fiú (nős):	1
Fiú (legény):	4
Családfő testvére (nős):	7
Családfő testvére (legény):	1
Szolgalegény:	
Összes férfi:	59

Este puszta, Szakálos falva mellett (222. o.)

Pásztov falu (223. o.)

Sipos János, fia János és Gadzsi legény; Orbán Mihál legény, Szekerös Orbán, testvére György, fia Gadzsi; Nagy Jancsi, Serös Alberd, Mónár Jancsi, Bagyi Istók, Harangozó Márton, Tót István, Pap Istók, Gál György, Csúri János, testvére Mihál és György legény; Tót János, Pető István, fia János legény.

Pető Mihál, Bagyi Istók, Kovács István, fia Istók legény; György diák, Miskolci János, Kasaji János, Tót Mihál, Bagyi András, fia Istók és Miska legény; Suta Istók, testvére János legény.

Meszáros Pál, fia Sano legény; Tót György, fia Balás legény; Komárom György, fia Jancsi legény; Kasaji Orbán, fia Istók legény; Tót Istók, Tariska Istók legény, Veremi Tomás legény.

45 fejadófizető személy, 27 háztartás; egykerekű malom, Íbrahím, a régi esztergomi míralaj kétkerekű malma az Ipoly folyón.

Az összeírtak megoszlása

Családfő (nős):	27
Családfő (legény):	3
Fiú (nős):	3
Fiú (legény):	8
Családfő testvére (nős):	1
Családfő testvére (legény):	3
Szolgalegény:	
Összes férfi:	45

Vámos Mikola falu (225. o.)

Bertók István, Tót János, Gyinés Lőrinc, fia Istók legény; Kis János, Dobos András, Varga Gadzsi, Gyurka Márton, Szikó Pál, testvére István; Bagyi Balás, Bálint Istók csobán legény, Szabó István, testvére Szabó Gergöl legény; Lázár János, Patok János, fia János legény; Tariska Mihál, Tót István, Cseh István, Pető János.

Tariska András, Kármán Gyuro, testvére Miska legény; Tót Jakab, Csikós Mihál, Farkas György, Kupec István, Kamenicai Jancsi, Bakai Miska, Koco Tomás, fia Palko és Jancsi legény; Koco Imre, fia András és Tomás legény; Vecse János, Vecse János, Kobár Istók, Tót Gergöl, Farkas Mihál, Tót Jancsi, Tőrei Mihál, testvére György; Kotyán (?) Istók, Kovács Jakab, fia Jancsi legény.

György Mihál, Berda Istók, testvére Berda Tomás és Berda Miklós legény; Kis János, Kupec (Kubica?) Gáspár, Pető András, Kubica Istók, Báli Balás, fia Ferenc és Miska legény; Mátyás Mihál, Fűri Mihál legény, Pál csobán legény, Barát János csobán, fia Gadzsi legény; Farkas Gadzsi csobán legény, Mónár János.

64 fejadófizető személy, 44 háztartás; egykerekű malom.

Az összeírtak megoszlása

Családfő (nős):	44
Családfő (legény):	4
Fiú (nős):	
Fiú (legény):	12
Családfő testvére (nős):	2
Családfő testvére (legény):	2
Szolgalegény:	
Összes férfi:	64

Kis Bıl falu (225. o.)

András Istók, Orbán Pál, Béri Jancsi, András Márton, Juhász Márton, fia István legény; András Mátyás, Kovács János, fia Alberd legény; Kerekes János, Nagy Alberd, Nagy András, Nagy Mihál, testvére legény, Nagy Miska; Nagy Alberd, Göre János, Dimetör István, Kerekes György, fia Istók legény.

Orbán István, Rák György, Bak András, András Istók legény, András János, Baksai Mihál, testvére György; Baksa Miklós, testvére István legény és Jancsi; Dimetör Mihál, András György, Tót István csobán, Baksa János, fia Jancsi legény; Barát István.

35 fejadófizető személy, 26 háztartás.

Az összeírtak megoszlása

Családfő (nős):	26
Családfő (legény):	1
Fiú (nős):	
Fiú (legény):	4
Családfő testvére (nős):	2
Családfő testvére (legény):	2
Szolgalegény:	
Összes férfi:	35

Peröcsín falu (225-226. o.)

Göre István, Sár János, Kovács Miklós, Berde András, Berto Márton, Köves János, testvére András; Tót János, testvére Tót Mihál legény; Köves Mihál, Firdel István, Herseg Gergő, Herseg István, testvére Herseg Mihál legény; Vörös Bed János, testvére Miklós, fia Jancsi legény; Szőke Lőrinc, Simegi János.

Ráboji András, Varga Jakab, fia Jancsi és Istók legény; Surán István, testvére Surán Márton és Jancsi legény; Szindlira? Jancsi, Pásztor János, testvére András (?) és testvére Pásztor András legény; Nagy Jancsi, Farkas Istók, Varga János, fia János legény; Varga Istók, fia András legény; Hanzel Mihál, Kereszt Tomás, Herszik András, Ágyú György, testvére István; Szőke Gergöl, Hanzel Mihál, fia András legény, Gergöl és Tomás.

Csitreg János, fia János és Istók legény; Kiriza Gergöl, testvére István; Egyöd János, fia Józsik legény; Szalaj György, Bognás István, testvére Mihál legény; Szőke Miklós, Cseh János, Kirizsa Márton, fia Máté; Szolga Mátyás legény; Szőke András, Kiriza István, fia Istók legény; Kiriza Tomás, Kiriza Gergöl, Borbíl János.

Lázár Jancsi, testvére Istók legény; Firdel Mihál, Honti István, Bagnár Mihál, Lukács András, testvére Jancsi legény; Pásztor Istók legény, Dávid György, fia Jancsi legény; Szalaj János, fia János és Istók legény; Kis András, fia Istók, János és András legény; Hemilános? Gergöl, testvére Istók, Szőke János, Kiriza Balás, Zsánbogi Jancsi, fiai András; Hinero Balás, Karaj István, testvére Jancsi legény; Szabó Pál, fia Istók legény; Borjacsi János, Örek Istók, testvére András.

102 fejadófizető személy, 63 háztartás; egykerekű malom.

Az összeírtak megoszlása

Családfő (nős):	59
Családfő (legény):	2
Fiú (nős):	5
Fiú (legény):	16
Családfő testvére (nős):	7
Családfő testvére (legény):	9
Szolgalegény:	
Összes férfi:	98

Orzsán puszta, lakatlan; Peröcsín és Vámos Mikola falvak közelében. (227. o.)

Szete falu (229-230. o.)

Szabó Mátyás, fia István; Kutozs Mátyás, testvére András, Mihál legény és Alberd; Mercin András, testvére Márton és Máté; Tót Lőrinc, Orbán Gergöl, testvére András és Jakab legény; Bálind János, testvére Bálind.

Tót Mihál, testvére András és István legény; Mónár Balás, fia Gadzsi és Istók legény; Dávid Máté, fia Miklós legény; Kis János, testvére Kis János; Gödör Gergöl, testvére Alberd, fia Jancsi legény; Peszeki

Balás, fia Pálás György legény.

Tót Tomás, testvére Tót Alberd és Márton és Jancsi legény; Tót Simon, Tót Alberd testvére, Korán Mihál, tewstvére Pál és János legény; Fínyás Alberd, testvére István; Tót Máté, fia Istók legény; Berki Alberd, János csobán, fia István; Tót Petör, Mónár Jakab, testvére János Mónár legény.

50 fejadófizető személy, 21 háztartás; Ibráhím régi esztergomi míralaj kétkerekű malma.

Az összeírtak megoszlása

Családfő (nős):	21
Családfő (legény):	
Fiú (nős):	3
Fiú (legény):	6
Családfő testvére (nős):	13
Családfő testvére (legény):	7
Szolgalegény:	
Összes férfi:	50

Viske falu (230-231. o.)

Lukács Mátyás, testvére Benedik és Miska legény; Tót György sógor, testvére András, fia Máté legény; Ábrán István, fia Gergöl legény; Ábrán János, Tót Máté, Bokon János, Balás szolga, Berkes János, fia Tomás legény; Bartal Tomás, Bokon András, fia Istók legény; Csala Máté, testvére János legény; Madzsar György.

Csala Tomás, testvére Lőrinc, Tomás, Balás és Jancsi legény; Bolos Miklós, testvére Istók legény; Maska Mihál, fia Alberd legény; Bokon Tomás, fia Jancsi és Mihál legény; Málosi Benedik, testvére Balás legény; Báni János, testvére János legény; Balló Balás, Kiván Mihál, fia Gergöl legény; Kiván Mátyás, testvére Simon, fia Jakab és Palkó legény.

Verős Alberd, testvére János, fia Alberd és Benedik legény; Málosi István, fia Istók és Alberd legény; Bartal Pál, fia János legény, testvére Mihál, fia János legény; Tót János, fia Mátyás legény, testvére Palkó legény; Juhász István, fia János legény és Benedik.

Borti János, fia Istók legény; Csala Alberd, fia János és Tomás legény; Budai Pál, testvére Istók; Barti András, Maska Máté, fia Istók legény; Varga András, fia Mátyás és János legény; Szapi Istók, Están János, testvére Mihál és Alberd legény; Berkes Mihál, testvére Máté legény.

Nagy János, Tót Márton, fia András legény; Tót Gergöl, Ferenc Jakab, Meszáros János, Andris Varga, András csobán, István csobán, Alberd diák, Miklós diák.

91 fejadófizető személy, 43 háztartás; kétkerekű malom, Reftáre? Hatun esztergomi lakos egykerekű malma.

Az összeírtak megoszlása

Családfő (nős):	44
Családfő (legény):	
Fiú (nős):	1
Fiú (legény):	25
Családfő testvére (nős):	8
Családfő testvére (legény):	11
Szolgalegény:	1
Összes férfi:	90

Gyerk falu (239. o.)

Szonlik (szolnok István), fia János; Szike Benedik legény; Maróti Balás legény, fia Palko legény, testvére Alberd legény; Hervoji Adrás, Harvoji János, Ónyi Mátyás, Sztrapatý Miklós, fia Benedik, fia János és Palkó legény; Szile Lőrinc, Tesna? Lőrinc, Tesna Máté, Alberd Tót Istók, Török Pál.

Tót Lukás, Bakos Mátyás, fia András legény; Ötvös Mátyás, Bugár Benedik, testvére János legény; Bakos János, fia János legény; Bugár Benedik, fia Palkó legény; Dobiás János, Kis Benedik, Pető Lőrinc, Váras Pál, Váras János, Váras Tomás, Váras István, Gyarmati Alberd, Csáni Mátyás, Csáni Alberd,

Csáni János, Csáni János, fia Istók legény.

Bugar János, Tót Pál János, testvére Palkó legény; Hidos János, Szüle Mihály, Szüle István, Szüle János, Szüle András, Pásztor György, Bugar István, Musdi Mihál, testvére István, Palo és Simon legény; Bugar Balás, fia Jancsi legény; Pásztor Jakab, Csáni Benedik, Halász István, fia Mátyás legény; Bálind Gergöl, Lantos Alberd, testvére János legény.

Tót Mihál Mátyás, Hidas Mihál, Simon Mihál, testvére Alberd legény; Simon Máté, Szolga Palkó, Tót Gergöl, fia Jancsi legény; Halász Mátyás, fia Jakab legény, Balás és testvére András legény.

Lestár András, fia István és András legény; Lestár István, Sánta István, Bakos Pál, Maróti Mihál, Szonlik (Szolnok) Simon, Török Simon, Pásztor Mátyás, Pásztor Mihál, Harvát Benedik.

88 fejadófizető személy, 66 háztartás; Mahmúdnak, az esztergomi lovasok agájának Ipoly-malma.

Az összeírtak megozlása

Családfő (nős):	61
Családfő (legény):	2
Fiú (nős):	3
Fiú (legény):	13
Családfő testvére (nős):	1
Családfő testvére (legény):	8
Szolgalegény:	
Összes férfi:	88

Hond pusztá (242. o.)

Pereszlín falu (243. o.)

Csomo Tomás, Varga Gergöl, Túri Mihál, Bakos Balás, fia Jakab legény, testvére Mihál; Sági Alberd, Pető Adrás, Tót István, fia Mátyás legény; Halász György, testvére Mihál legény; Agárdi Mihál, testvére Pál; Csomo Gergöl, fia Istók legény; Bálind János, Pető Miklós, Pásztor Gergöl, Árok (?) Márton, Dubák Mihál.

Bálind András, testvére Jakab; Farkas Alberd, Bakos János, Bala Miklós, fia András és János legény; Sárkán Mátyás, Nék Alberd, testvére Jakab; Néki András, Pintér Márton, Balaji István, testvére Jankó; Bini Gergöl, Pásztor István, Molnár István, Bíró János, fia Misko legény; Pető János.

41 fejadófizető személy, 29 háztartás; egykereű malom.

Az összeírtak megozlása

Családfő (nős):	29
Családfő (legény):	
Fiú (nős):	1
Fiú (legény):	5
Családfő testvére (nős):	5
Családfő testvére (legény):	1
Szolgalegény:	
Összes férfi:	41

Börzsön falu (243-244. o.)

Kis Tomás, testvére Józsi; Szolga András, Balaj István, fia Istók és György legény; Cseri János, fia János legény; Pap András, fia Jancsi és Mihál legény; Bini György, fia Istók és György legény; Balaj Mihály, fia András legény, testvére György; Bini György, testvére Mihál legény; Istók szolga legény, Szolga András legény.

Jónási András, testvére Máté, Pásztor János, Dibaj Márton, fia Jancsi és Istók legény; Nagy Istók, testvére Tomás és Gyurko legény; Meszáros Mihál, fia Jancsi legény; Szolga György legény, Szecei István, Szolga András legény, Szolga Jancsi, Meszáros András, fia Görgy legény.

Szolga Mihál, Meszáros Istók, testvére András; Bini Miklós, fia Jancsi és György legény; Török János, Szalasi Simon, fia Jancsi és Mihál legény; Bolha Mihál, fia András legény; Kis János, testvére András

legény, fia György legény; Varga Márton, testvére György legény; Kovács István, testvére Márton, fia András legény; Szolga Pál.

Hersz Éliás, fia András és Istók legény; Nagy Zaharijás, fia Márton és András; Rómer Mihál, fia Tomás legény; Diós János, Szolga András, Hegedűs György, testvére András legény; Tikász Tomás, testvére Jancsi; Pap András, Szolga Mihál, Szolga Jancsi, Mészáros János, testvére György; Szolga Jancsi, Szolga Jenci, Nagy Márton, Szolga Jancsi legény.

Tikász Márton, Szolga András, Acél András, testvére Istók; Bini György, testvére János; Meztelen György, Buzács György, testvére Mihál; Nagy Mátyás, Szolga András legény, Kovács András, Szolga Jancsi, Kis Lenhard, Kertes Istók, testvére Farkas; Kovács Lőrinc, Ligeti Istevo, testvére András legény; Mészáros János.

Kún György, fia Istók legény; Mádel György, Mádel István, Mádel András, Farkas Tomás, Nemes János, Takács György, Szolga Jancsi legény, Fekete György, Glazer Dávid, Nagy Mihál, testvére Jancsi és Miklós; Varga Rágász, testvére Istók és András; Hersz István, Pap János, testvére Márton; Török András.

Antal Jancsi, testvére György; Kún Márton, fia Jancsi legény; Furman Polica Mihál, Dénár György, fia Jancsi; Szolga Gáspár, Nemes Miklós, Göce János, testvére Imre; Szolga Mihál legény, Sima Mihál, Glazer János, testvére Geribás; Takács György, testvére Jancsi legény; Erzsók András, testvére György legény; Szolga Jancsi legény, Meztelen György, testvére Tomás legény.

Kótaj György, Tislir Mátyás, testvére Tomás; Óriási István, fia András legény; Sidlir Tomás, fia Jancsi legény; Szolga Jancsi, Rómer György, Szolga Jancsi legény, Szab János, testvére György; Magyar Márton, fia Jancsi legény; Kelecsin János, Kíménd György, testvére Tomás és András; Rác István, Meztelen Tomás, Farkas Mihál, fia Jancsi és György legény.

Tislir András, Malír György, testvére Jancsi legény; Mónár János, testvére Istók legény; Kis András, fia Jancsi legény; Sinor István, Harka János, Kósa István, fia Imrüs, János és András legény; Bélaji György, Rará János, testvére György; Borbér Bálint, fia Bálint és Tomás legény; Meszár István, testvére Jakab legény; Level András, fia György legény.

Szolga Jancsi legény, Lajkó Tomás, testvére Márton legény; Farkas Istók, Szolga Jancsi legény, Ördög János, fia Istók legény; Dánijel Istók, testvére Jancsi legény; Istáfin (?) Márton, testvére Jancsi legény; Pásztor Ereg (Öreg), testvére István; Szolga Jancsi.

209 fejadófizető személy, 104 háztartás; egykerekű malom.

Az összeírtak megoszlása

Családfő (nős):	112
Családfő (legény):	11
Fiú (nős):	6
Fiú (legény):	36
Családfő testvére (nős):	24
Családfő testvére (legény):	15
Szolgalegény:	1
Összes férfi:	205

Kemencse város, Nógrád körzetében (246. o.) Az összeírás lakónépességre vonatkozó adatokat nem tartalmaz!

Az újvári vilajet Hond náhije lakott helyei:

Kemence város; Helemba, Bajta, Szalka, Letkés, Tölgyes, Kiskeszi, Kövezsd, Pásztó, Bél, Szakállos, Lontó, Börzsöny, Vámos-Mikola, Perócsény, Szete, Százd, Gyerk, Visk és Pereszlény falu. Az összeírók feltüntetik a Helembához tartozó dunai Szen Kelemen és Tamásvár szigetét, továbbá 5 faluhoz tartozó pusztát: Felső mező (Kiskeszi), Vinice (Kövesd), Jász Tereb (Letkés), Este (Szakállos), és Szekezős (Szalka). Hat pusztta egykor falu volt: Damás, Leléd, Szenmárton /Ság/, Ganád, Orzsán és Hont.

Összesen

Város: 1 Falu: 19 Pusztta: 11 Sziget: 2

1631-ben a nógrádi szandzsákba osztották: **Drégely** várost; Prépos-Ság, Tesmag és Hídvég falvakat. Az esztergomi szandzsák lajstromában (1631) is megtaláljuk *Perőcsén*, *Kis Keszi* és *Vámos-Mikola* falut, s összeírták Tésát is.

A budai szandzsák lajstromaiban **Maros** város, Szob, Szokolya és Verőce falu szerepel. A defterek a pusztákat nem említik.

Az egyezések kiszűrése után a XVII. század közepén az adólajstromokban **3 város, 26 falu, 2 sziget** és **11 puszta** szerepel. A XVI. században pusztaként említett Tésa újra települt, viszont Hont, Leléd és a korábban már lakatlan Orzsány a puszták közé csúszott. Olvárt és Csitárt még a puszták között sem leljük.

A törökkor egyetlen új települése a lerombolt Drégely mellett épült palánkvárának nevét köszönhető Palánk. A XVII. században, még a hódoltság alatt újratelepült – a patak menti völgyben – Damásd. A folytonosan lakott falvak ma is középkori helyükön állnak, a török hódoltság után újratelepült falvak viszont rendszerint új helyen épültek fel.

Az összeírás éve	Vidékünkéről az összeírásokban szereplő helyek száma				
	város	falu	puszta	monostor	sziget
1546. budai szandzsák	1	2			
1552. esztergomi szandzsák		20			
1559. budai szandzsák	1	3	1	1	
1562. budai szandzsák	1	3	1	1	
1562. nógrádi szandzsák	1	13			
1570. esztergomi szandzsák	-	21	3		
1576. esztergomi szandzsák		11			
1579. nógrádi szandzsák	1	9	2		
1580. budai szandzsák	1	3	3	1	
1590. budai szandzsák	1	3	7		
1631. esztergomi szandzsák		4			
1631. nógrádi szandzsák	1	3			
1627-34. budai szandzsák	1	3			
1664. újvári ejálet	1	19	11		2

Összesítés a törökkor településviszonyairól

BORSI ISTVÁN

Egy órányi figyelem

Találkoztunk! Azok, kik megtetszettek egymásnak a társkereső oldal fotói, bemutatkozásai alapján. Egy független középkorú nő, és egy másik független, egy férfi, az, aki vagyok. Helyileg a két lakóhely között félúton lévő várost szemeltük ki ehhez.

A középkorú nő szép volt, igényes megjelenésű, fiatalos. De nem volt spontán, mielőtt baráti üdvözlő pusztit adtam volna, messze, előre nyújtotta a kezét. Kellett a távolság, hogy szemrevételt ő is megtehesse. Mondtam, hogy kissé izgatott vagyok, hiszen ez az első kezdeményezésem, hogy ismét párt találhassak. (Hallgattam, hogy fél napig gondolkodtam, hogy virággal a kézben várjam-e, vagy csak nyűg a virág, amit valakinek cipelni kell a továbbiakban.) A távolság végig megmaradt. Megjelenésem láthatólag nem lelkesítette őt túlzottan. Semmi hivalkodó finomság, drágaság a ruházatomon, s nem látta meg, hogy azt a néhány ezer forintos nadrágot, inget, cipőt is lehet méltón viselni. (Hallgattam, hogy még néhány értékeesebb ruhadarab lapul a szekrényben, de nem erre az alkalomra kívántam felvenni.)

Mikor leültünk beszélgetni, rögtön folytattam a sokkhatást. Minek is körözzünk feleslegesen? Tömegközlekedek! Gondozom édesanyám. Anyagilag szerényen élünk. (Hallgattam arról, hogy nincs kifizetetlen csekk, nincs adósság, nincs sem irigyem, sem haragosom.)

Ő elmondta, hogy elrejtette a hirdetés során végzettségét, vagyoni háttérét, hogy ne a pénzre, pozíciókra vadászó emberekkel kerülhessen kapcsolatba. Tisztelem őt ezért. Hiszen messze kiemelkedik ebben is a korosztályában, hogy nem csak a gazdagokat tekinti meg. A szándék már jelen van benne. De összefér-e az eddig megszokott luxust élvező nőnek, az ő értékrendjét csak hírből ismerővel bármilyen kapcsolat? Kialakulhat-e valami meg nem határozható kölcsönös vonzalom? Kell-e a jövőbeni helyzetben valamiféle kiegyenlítődést keresni, vagy csak elfogadni annak azt a másikat, aminek éppen betudja magát? Személyes kérdést is teszek magam felé: én, aki vagyok, jól érezné magát úgy, ha nem lennék többé önmagam? Vajon „átültetve” az üzletemberek, orvosok, politikusok, pénzemberek asztalához, sérülne-e bennem a magamról hitt férfiasság, netán az emberség? A múltó változatosság hozhat-e átalakulást abban, ami örök érték? Vagy csak egy személyes tamgát, kőbe vésett nyomot hagy hátra minden történet?

Levélben előzőleg jeleztem felé, hogy kíváncsi vagyok arra, hogy ki is ő itt és most, tiszta valójában. Felfedte a nevét. A családi állapotát. Pozícióját, vagyoni helyzetét, kapcsolati háttérét. Azt, amit kérdeztem, nem válaszolta meg. (Én sem mondtam el, hogy ki vagyok, inkább hallgatok. Hogy értelmével értsen, Neki csak arról beszéltem, hogy miket teszek.)

Ki ő? Ki is Ő, valójában? Helyette arról beszél, hogy miye is van. Mondta, hogy bármikor felülhet a repülőre, s elutazhat a trópusokra. (Hallhattam őt, s nem mondtam, hogy pilótának készültem, s valamikor repülőtet vezettem.) Hogy annyira jól megy neki, hogy bármikor koncertekre jár, bár jó lenne egy társ is, nem csak a baráti kör, akivel ezen élményeit is megoszthatná. (Hallgattam őt, s nem mondtam neki, hogy valahol belül a fejemben születik meg újabbnál újabb zene, s a legjobb páholyból élvezem, s nagy kíváncsisággal csak hagyom, hogy áramolhasson!) Elmondta, hogy nagyon szereti a természetet, hisz a volt férjével együtt nagy vadászok voltak. (Hallgattam, s nem mondtam, hogy éppen aznap repült be egy cinege az erkélyajtómon a szobámba. Több helyen kutakodott, leszállt vagy két lépésre tőlem a szőnyegemre, némán szemeztünk egyet, aztán. . . huss. . .) Elmondta, hogy intézményt vezet. (Nem szólok, én egy háztartást vezetek.) Emiatt is, vadászként is, olyan körökben fordult már meg szerte e világban, s annyi nagyon híres embert látott már vendégül az otthonában, hogy szinte – neki is – hihetetlen. (Hallgattam, nem versenyezhetek. Annyi istenített sztárral nem találkoztam még személyesen, mint ő. Hozzám, a házamba nyíltszívű, emberarcú istenek járnak „csak”.)

Közel egy órát figyeltük egymást, én a NŐT keresem, ő a FÉRFIT. Úgy tűnik, hogy „vakrandi” volt. Mire elköszöntünk, az életünk egy újabb kosárnyi meg nem válaszolt kérdésekkel lett gazdagabb.

PETROZSÉNYI NAGY PÁL

NYÚL A BOKORBAN

Reggel kilenc óra. Ilyentájt még a népszerű Szabadidő Központ is meglehetősen kihalt. Alig lézeng valaki, csupán három-négy srác és két felnőtt kacérkodik a sápadt nappal.

– Splendid! (Káprázatos!) – lélegzett fel a köpcös a naturista strandon. – Ez a levegő...!

A másik, vállas, hasas férfi bosszankodva tűnődött. Mindketten erdélyiek voltak. A köpcös brassói, a hasas kolozsvári. Az utóbbi három éve élt Magyarországon, s mint románul tudó ember, hébe-hóba tolmácsolást vállalt. Így került össze a románnal, aki hivatalos küldetésben járta a megyét, ismerkedett a magyar valósággal. Megtekintették a városi tanácsházat, a múzeumokat, ellátogattak néhány vidéki téveszbe anélkül, hogy a brassói nyilatkozott volna. Helyesebben nyilatkozott, amennyiben kérdezték, ám akkor is kurtán, kifürkészhetetlen arccal.

– Fürödjünk! – ajánlotta a tolmács.

– Isten őrizze! Ez a tó nyilván tele van mikrobákkal, és már megbocsásson, de biztosan bőrbeteg is fürödnek benne, ezért, ha nem haragszik, inkább a parton maradok.

– Kérem! – hanyatlott vissza a kolozsvári. – De óvatos vagy! Azért, ha a vízbe nem is, egy beszélgetésbe még beugrasztalak – gondolta magában. – Holnap utazik, s még nem is beszélgettünk. Mint erdélyi az erdélyivel – vetette oda halkán, könnyedén.

– Tessék, kérdezzen!

– Hm! Nem tudna legalább velem kötetlenebbül, kevésbé hivatalos hangon csevegni? Mondja el, mit érez, gondol rólunk, magyarokról!

– Maguk nagyon liberálisak. Hű, micsoda hőség! Mit gondol, hány fok lehet?

– Mi a véleménye Bush elnök magyarországi látogatásáról?

– Mi lenne? Nagyon örvendtem volna, ha legalább egy nappal hamarabb vagy később érkezik, ugyanis lekapcsoltak néhány telefonvonalat, ha ugyan lekapcsoltak. Emiatt nem tudtam hazatelefonálni.

– Azt hiszi, szabotáljuk önt? – döbrent meg a tolmács. – Nem, ez itt nem Brassó, amiről ön is meggyőződhet, ha az elnök távozása után hívja Romániát.

– Hát... megpróbálhatom.

– Helyes. Biztosítom, nem fogják lehallgatni. Itt nincs Securitate, nyíltan és szabadon beszélhet, tisztelt uram.

Hallgattak.

– Ma temetik Kádár Jánost, az MSZMP volt elnökét – törte meg a csendet a tolmács.

– Részvétünk.

– Hallott róla?

– Természetesen.

– És?

– Én az ő helyében jobb szabókkal dolgoztattam volna.

– Aranyos nyuszi! – gondolta a tolmács. – Úgy lapul a bokorban, mint akit odaszögeztek. A maguk elnökét mikor temetik? – kacsintott cinkosan a köpcösre.

A férfi összerezzen, jobbra-balra sandított, vajon figyelik-e. A napozó lassan benépesült. Meztelen férfiak és nők sétáltak el mellettük. Hirtelen elsápadt. Mintegy ötvenméternyire tőlük sovány, napbarnított naturista mustrálta őket.

- Ho... hogy mikor? – dadogta rémulten. De hi... hiszen él még.
- Rosszul van? – tűnt fel a tolmácsnak a kliens arca. – Jöjjön a zuhany alá, ott mindjárt jobban lesz.
- Azt mondja, itt nincs Securitate?
- Azt, miért?
- Semmi, nem érdekes! – szedelőzködött fel a román, felráncigálta a nadrágját, s a kijárához illant.
- Jó napot! – lépett hozzá a kolozsvárihoz a nudista. – Megkérhetném, hogy vegye le a dresszét?
- A dresszemet? Ja, bocsánat! – mérte fel a helyzetet gyorsan a tolmács.
- Köszönöm, így egészen más. Kellemes üdülést, üdvözlöm a barátját, de ha legközelebb idejön, kérem, mondja meg neki, tartsa be ő is a házirendünket!

MAKKAI LÁSZLÓ

írása, verse

Egy nem lehetséges ballagási beszéd

Bocsok!

Ha már megígértük... Ki lesztek öntve. No, nem bronzból, hanem szokásból köszöntve. A fürdővíz meg könnyen felszárad, mint a könny. Nem töröljük fel, nem töröltük le. Nem törődünk vele, nem is törődtünk. Veletek. Nem tettünk eléggé eleget. Jobban. Ahogy a szív dobban. Nem kellett. De törődtünk, beletörődtünk. Ne törődjeteK vele. TörődjeteK bele. Nektek könnyű, ti vagytok a könnyebbek. A könnyesebbek.

Virágok közt. Tudom, szép volna, ha szép lett volna. Kedvesen. Szenvedéstől mentesen. Verejtéktől nedvesen. Homlokon, nem tenyérben. Feszített munkától, nem feszültségtől. Tudástól büszkén, győztes harctól, nem bukástól, vesztes dactól. Feldúlva lenni hevültségtől, nem vesztett hittől. Épülőfélben, nem romokon. Éppen itt.

Példát mutattunk. Főleg matekpéldát. Meg jó hősoKet, akik öltek, jó sokat. Magyart, másokat, jósoKat is. Azt a célt, amelyik szentesíti az acélt. Jobban ékesíti a kart. Meg edz. Edzöt, edzendöt. Hoz reánk vig esztendöt.

Adtunk át tudást. Álruhást. Mi szent és ármány, nagy találmány. Privát zsákmányszerzést, elmést. Árulást, világ-tágulást. Csárdákban dudást, zsákban futást. Zsákutcába jutást. Semmi dugást. Nem túl izgatót, vagy hasznosíthatót, inkább, ami megírva vót. Ágyban, párnák közt halni meg, vagy a sínek.

Számon kértük, lemértük másón. Adtunk számot értük. Egytől ötig. Értük.

Hajtogattuk ugyanazt, meg a skatulyát nekik, megbuktattuk a butát. Megbuktunk. Erre telik.

Fegyelmeztünk, nem kegyelmeztünk. Bosszultunk bosszantásunk miatt, hátha az elriaszt.

Büntettünk. Tettünk nem bűn. Tett. És ki tette, meg sincs fizetve.

Jutalmaztuk a méltót, hogy tekerjen. Azt, amelyik már félhótt, hogy megfeleljen.

Eredmény a béka anál is. De banális. Innen a csillagos égig.

A Géza analfabéta maradt félig. A fák se nőnek, csak végig.

Feladtuk a leckét. Ennyire futotta. Ha tudott, nyilván hazudott az ebadta hitvány. Örült, hogy ütközött.

Ritkán adtuk fel az elvünk, de beadta a kulcsot, bedobta a törülközőt, mielőtt felocsúdott volna.

A pályára miatta mentünk, de mára kiadta lelkét, s érdes anyanyelvünk. Rémes.

Vettünk, adtunk jó tanácsot. Lettünk orrba vágott.

Akartunk kicsit. Kicsire haladtunk. Rá is faragtunk.

Gyúrtunk agyra, nem túl nagyra. Le lettük szarva.

Formáztunk embert. Tornáztunk. Nem nyert.

A jövőnek ágyasztunk. Főleg rábasztunk.

Elcammoghat hát ezer bocs. Teremről veremre terelve, ejtve gödörből csöbörbe át, görbe szájjal énekelve, röhögve. Szárnyal vének nyelve.

Cammognak, megkenten minden hájjal, el nem kenődve. Dacolva rossz májjal, szembe tengernyi akadállyal, még gyermeki bájjal. Előre.

Látom, el vagytok cammogtatva, ahogy kell. Térdig ünneplőbe vasalva, fülig csokorban, tetőtől talpig tornasorban, válltól vállig egymásba akasztva, deréKig körberakva kelléKkel, torkig emléKkel, bokáig a porban. Jól van.

Bocsok! Ezer bocs. Nem én voltam. Maradtam a barlangomban. Mocsok.

Ünneplünk

Augusztus arany huszadik napja. Imádnak.
Ma hát, a gusztustalan kurafik hadja kiadja magát királynak.
A rakparti partit csak a balga hagyja ki. Akarja. Ne a farát vakarja.
Össznép. Péppé főzték. Összement menet.
Kékég, hőlég, körbe szent kezet hord a hordó horda. Sorba.
Veszett vér nem ér. Nemzetkenyér. Borda. Bor.
Itt szónok. Ronda klónok. Fitt nesz. Árult javak kelnek. Híg szesz.
Másutt szakadt lelkek. Korgó gyomrok. Ráncos homlok.
Kihaló tánc. Riadólánc. Vihar. Dagadó adó.
Na jó, hát most morgok.

MOLNÁR JÓZSEF

versei

Beszélő kövek

Szád helyén suttogás,
kilélegzett csend,
távolodó közeledések,
nappal átkozott álmok.

Szád helyén gyémánt lovak,
csillagtakarós sírok,
bólogató szomorú tüzek,
börtönre vágó szabadulás.

Szád helyén kacagó holtak,
viharrá énekelt vallomás,
szád helyén beszélő kövek,
soha el nem múló villanás.

Suttogó, lenkék

Jönnek a lányok, asszonyok,
piac a táj,
vesznek itt mindent,
nyit a bazár,
árulnak kincset, kacatot,
hontalan álmot,
égi hazát.

Jönnek a lányok, asszonyok,
gerincük hajlik,
cipelnek almát, répát,
kövér tyúkot,
a köveken ha lépnek,
évek táncolnak,
kísértet-karokkal
csábítanak;
a szatyrokat dobd a
folyóba, s gyere,
halld az égi zenét,
a föld is erről beszél,
suttogó, lenkék
szárnyakon
repüljtek, lányok,
asszonyok!

Jönnék a lányok, asszonyok,
kezükben mosottruha-telek,
mellükön édesen alvó
mezők,
az életre nyíló remegők,
suttog a szél,
lábujjhegyre áll,
domborítva mellkasát,
tavasznyár gombolyítja fonalát,
a fák már meghajolva növe,
néznek a fűre lépő nőkre;
hej, lányok, asszonyok,
ti csodás lények,
hegyeket cipelő égi fények,
csatákat megjárt hős
vitézek,
múltat befedő
szemérem,
aranyéjből nyíló virágok!

Ti, akik a föld köntösében
jártok,
s elhalkultok, ha bosszú
közeleg,
őrt állva a tejre váró
felett,
erőt adva a kérő szónak,
mely lehet száguldó csónak,
nyugtót adva
az örületnek,
mely a vizeket is
elengedte,
jövőt adva minden alvó
magnak,
mely a tél viharában
megfagyna,
utat nyitva minden
lénynek, élőknek és
feledésnek,
őrizzétek a szerelem-lángot!

Jönnék a lányok, asszonyok,
félrevert, égő harangokon,
szemükben rózsák,
izzó kövek,
fejükön
töviskorona-fellegek;

mosolygó almafák alatt
édenpoklok
börtönnevetését
hallgatók.

TÓTH ANDRÁS

írása, verse

Időben-múlással

A lemenő Nap ahelyett, hogy folytatta volna útját, visszafordult a horizontról. A giro-rendszer váratlanul visszautalta pénzeinket, a bankok pedig megfizették kölcsöneiket a kamatokkal együtt.

A délután még nyugodt kérdéskörben telt el, délelőttől azonban már felgyorsultak az események. A politikusok, a demokratikus berendezkedés új szabályai szerint, a parlamentben megválasztották a népet (egyharmada is elég volt hozzá). A fiatal Faludy György átölelte a már jóval idősebb feleségét. Rövidesen nőtlen lettem én is. Demján Sándor cége, a Trigánit, előbb Skála lett, később visszaadott mindent az államnak. Megnyíltak a határok is, mindenki visszajöhetett a hazájába. Párizsban, a Gard du Nordon, valaki visszadugta pénztárcámat a zsebembe. A Rózsadombon a gőzölgő krumplilevesben nyersre hűlt a krumpli. Váratlanul munkát kaptam.

Szentpéterváron, 1917-ben, a Nagy Novemberben, megnyílt az első múzeumok éjszakája a Téli Palotában. S mielőtt befejeződött volna az I. Világháború, obsitot kaptunk József Ferenctől. Az első balatoni gőzhajót ünnepélyes keretek közt kiemelték a vízből.

Franciaországban Henri Toulouse-Lautrec visszaszállt a lóra. A környezetvédő Voltaire szétdobálta a szemetet a fontainebleau-i erdőben, Rousseau megvert egy gyereket, Francois Villon gyors egymásután megadogatta kölcsöneit a Hercegnek.

A törökök visszadobták a várból kiesett Dugovits Tituszt. A török sereg pedig végleg elhagyta csáhoM-ot. Így aztán hamarosan visszatérhetett a magyarok pozitív gondolkodása és élni akarása (kivéve Zách Feliciáné). Ennek ellenére a magyar törzsek kivándoroltak a jobb megélhetés reményében Lebédiába.

Majd másodszor is beleléptünk ugyanabba a folyóba. Valamivel később visszaérkezett Athénből Marathonba Pheidippidész, a gyorsfutó, aki saját haláláról értesítette az épp győztes sereget.

Hiába vártunk, negyven napig nem esett. Mire Noé felvásárolta az összes állatot kiszáradtak a tengerek. Engem a mamut-vadászokhoz osztottak be.

A további eseményekről - emlékezet-kiesés okán -, már csak a Wikipédia alapján tudok beszámolni. Miszerint: a replikátorok sokféleségének létrejöttére nézve vagy a háromdimenziós vízteret (un. "ösleves"-t), vagy pedig valamiféle határfelületekhez kötöttséget ("felületi pizzá"-t) tételezhetünk fel. Még replikátorok hiányában is a szomszédos és tartósabb kapcsolatban álló autokatalitikus reakcióciklusok közötti kölcsönhatások könnyebben megvalósulhatnak valamilyen felületekhez kötődve, mint az "ösleves"-ben oldott állapotban. Ezért a "felületi pizza" körülményei és az elősejtek membránnal körülvett volta talán jobb alkalmat szolgáltatott a komplexebb szerveződési és egyben szelektív egységek képződéséhez, mint az "ösleves" viszonyai.

Ebben az időben még szaporodni is tudtunk. Aztán semmi. Nem is sejt-ettük, hogy mi fog történni velünk.

Spórák

Pöfeteg úr mindenkihez beles,
félti őzlábú asszonyát,
kit dicsérnek sokan.

Kit meg is esznek, mint a kucsmát,
hisz nem is keserű,
nem is hánytató.

Fogadott lányuk, kicsi susulyka,
oly törékeny, oly illatos,
hogyan nézni is túl kalandos.

A galócák telke hangos,
kék pereszkék jöttek értük.
Hiába ügyvéd sógoruk, a párdúc.

A petrezselyem felelőtlen,
hisz, pusztán azért, mert gyűrűs,
választottja lett egy tuskó.

A laska lusta, redőnyeit is
mind lehúzta.
Azt ígérte: csak csiperkét alszik.

A vargánya üzletet nyitott,
trombitával hirdet, papsapkát,
bocskort, galambot árul.

Gyűjti a pénzecskét,
valamire nagyon spóra,
tulipánba, csészébe rejti.

Tapló! - mondta főnökére
rizike, aki titkár
egy nagy faipari cégnél,

s olyan, mint az áltrifla, csípős,
kellemetlen. Messzire kerüld,
mint a retekszagú fakót.

De nővérét, a galambicát,
még lombos erdők alján is
könnyedén megkaphatod.

Ha túléléd, vehetsz te is lisztet,
kucsmát, csengettyűt, tölcsért,
vagy akár rózsaszínű korallt.

BÖRZSÖNYI ERIKA

Ablak egy új világra

Köztünk élő angyalok –

Azon a nyáron, 2003-ban, szeszélyes volt nagyon az időjárás. Hosszú heteken át tartó kánikula, szárazság után szinte átmenet nélkül érkezett egy erős hidegfront. Az emberek többsége fellélegzett, amikor az éjszakai zivatar nyomán lehűlt a levegő.

A betegek, frontokra érzékenyek számára nem volt ez egészen felüdülés, Róza is erős migrénes fejfájással ébredt reggel. Az ablakon kinézve szomorkás látvány fogadta: esőmosta panelházak, a szürkénél is szürkébbek. Az ég a földdel egybeérni látszott, a súlyos esőfelhők szinte földig nyúltak, párás harangként beborítva a várost.

Hátizsákja, tarisznyája már becsomagolva várta őt. Amikor a konyhában állva első reggeli kávéját főzte, fel kellett kapcsolnia a lámpát, mert bár augusztus havában jártak, de reggel hétkor nem volt egészen világos.

Fél kilenckor indul a busz a Népligettől Balatonfüredre: három hetes beutalóval a Szívkórházba. Érezte, hogy kellemes izgalom és várakozás lesz úrrá rajta. Csak kicsit tartott az utazástól, a rá váró fizikai megpróbáltatástól, és a bekövetkező váratlan eseményektől.

Nem először indult így, hogy nem akadt senki, aki elkísérje, segítse őt, inkább ez volt a természetes számára, így rendezte be az életét.

Mosolyogva gondolt előző évben egyik szobatársa bevonulására a kórterembe, a mellette levő ágyra. Korabeli hölgy volt, kis kézitáskát lóbált kezében. Mögötte jött az alaposan felmálházott férj: bőrrönd, utazótáska, kistáska.

Ezzel szemben ő hátizsákjába, amennyit elbír, épp annyi holmit rakott, 2 napi váltóruha kánikulára, hozzá meleg pulóver és nadrág, ha elromlana az idő és minden más, ami nélkülözhetetlen. Még a fogkrémet, szappant és más tisztálkodó szereket is lent vette meg, hogy azt se kelljen cipelnie, hisz erejével takarékoskodnia kell. Gyakrabban kell mosnia, ez tény, de sokkal praktikusabb. Az első évben tanulta ezt attól a nénitől, aki már több mint húsz éve járt vissza Füredre.

Már csak a metrón nézte meg az újságot, amit futtában kapott fel az előszobában, amikor elindult: Elixír. Csodálkozva lapozta végig, vajon hogy kerülhetett hozzájuk? Önmagát mindig inkább kicsit szkeptikusnak tartotta, mintsem ezotériában hívőnek. Most azonban érdekes cikkekre lett figyelmes: A fény hordozói. Köztünk élő angyalok. Tamáskodva kezdte el olvasni, de csakhamar elmosolyodott a gondolatra: milyen jó is lenne találkozni egy angyallal!

Indulás előtt mindig megveszi elővételtelben a jegyét, hogy egész biztosan legyen ülőhelye. Régi játéka, hogy megnézi az ülőhely számát, ahová a jegye szól. Leggyakrabban 23, vagy 32 szokott lenni, esetleg 21. Ezek a szerencseszámok!

Ezúttal is a 23-as számú ülésre szól a jegye, már meg sem lepődik, amikor felszáll a távolsági buszra és leül a helyére. Onnan figyel a többi utas izgatott, türelmetlen tolongását az ajtó előtt. Szemmel láthatóan sokkal többen verődtek össze, mint ahányan elférnének a buszon, melynek vezetője mentesítő járatot kér és csakhamar be is áll mögéjük egy másik busz. Lassan megnyugszanak a kedélyek, az emberek két sorba rendeződnek és folytatódik a beszállás.

Róza kibámul az ablakon és akkor feltűnik neki egy aprócska, szinte mesebeli teremtés. Kora meghatározhatatlan, ruhája, hajviselete alapján akár egy előző évszázadból is csöppenhetett volna ide, a buszra várakozók közé. Jókora bőrröndjével egyedül áll a tömegben, míg a többi utas ide-oda taszigálja őt. Mosolyogva áll a hang-és zürzavarban, pontosan az ő ablaka alatt. Időnként felpillant, és barátságosan integet neki, széles mosoly kíséretében. Mintha ezer éve ismernék egymást!

De hiába kutat emlékezetében, nem találja ismerősnek, így az integetést és a mosolyt sem viszonzza. Az utasok csak nem fogytak el, mintha aznap reggel mindenki utazni akart volna. A vezető induláshoz készülődött, s az utolsó ember, aki még felszállt, az apró termetű, mosolygós, különös hölgy volt. Jegye épp a Róza melletti ülésre szolgált, biccentett, majd leült szótlanul. Egymásra mosolyogtak, de szó nem esett köztük az induláskor. A fedett peronon túl zuhogott az eső, de a kikanyarodó buszban meleg volt, halk zene szolgált.

Róza rosszul aludt az éjjel, fájtak a csontjai, érezte a közeledő hidegfrontot, és talán az utazás izgalmát is. Ahogy a busz kigördült a pályaudvarról, lehunyta szemét, aludni, de legalábbis lazítani próbált. Néha-néha kisandított szemrésén át a mellette ülő utastársra, aki közelebről olyan nyolcvan év körülinek tűnt. Szép arcvonású, ápolt arca nyugalomról árulkodott, ölébe ejtett, összekulcsolt kezekkel szótlanul ült, és közben mosolygott rendíthetetlenül.

Míg tovahaladtak, Róza csendben figyelte teste, s főleg szíve működését. Régóta tudatosan végzi a gyakorlatokat, sorra veszi „alkatrészeit” reggelente, meggyőződik működőképességükről. Már korán reggel érzekelte az apró szúrásokat, a mellkasi fájdalom, a rosszullét jól ismert jeleit. Nyomást a bordák felett, a szűrő, kellemetlen érzést, szíve rendetlen dobbanásait. De induláshoz készülődött, el kellett terelnie róla gondolatait, nem törődött velük. Most, hogy megnyugodott, érzi, újra jelentkeznek a tünetek. Már nem ijed meg, először a megszokott légzéstechnikával próbál meg úrrá lenni felette. De nem szűnik, sőt erősödik a rossz érzés, lassan már fájdalomként érzékeli, és aztán jelentkeznek a légszomj is, majd a rettegett halálfélelem.

Tehetetlen a rosszulléttel szemben, nincs gyógyszere, egyetlen kapaszkodója az ásványvizes palack, amelyből nagyokat kortyol.

Míndeközben imádkozik magában, hangtalanul.

Kifelé semmi jele a rosszullétnek, már nagyon fegyelmezetten képes viselkedni ilyenkor.

És ekkor megmozdul mellette az idős hölgy, egész testével feléje fordul és megkérdezi:

- Rosszul van, kedves? – Ilyen egyszerűen. És választ sem várva jobb kezét Róza szíve fölé helyezi, majd különös imát kezd el mondani.

- Gábrriel, Rafael, Mikáel arkangyalok, kérlek, segítsetek. Mit sem törődve a körülöttük ülők értetlenkedésével, csodálkozásával, vagy éppenséggel rosszalló pillantásaival, előbb csak mormolva, aztán már fennhangon mondja a sosem hallott imát. Keze továbbra is a szív fölött, s ahogy telik az idő, egyszer csak Róza azt érzi, oldódik a görcs, csitul a fájdalom, szívverése, pulzusa rendeződik.

Hálatelt szívvel mosolyog jótevőjére. -Köszönöm, már jobban vagyok! – mondja, és csak akkor veszi észre, hogy bal keze az idős hölgy kezében nyugszik.

S ekkor, mintegy varázsütésre, - már rég túl a városon, az autópályán haladnak – elállt az eső, kisütött a nap.

- Honnan tudta, hogy rosszul vagyok?

- Megéreztem, kislányom- jött a felelet.

Mi könnyen felismerjük egymást. Már lent, a peronon, amikor még az sem volt biztos, hogy feljutok a buszra, tudtam, hogy melléd fogok ülni és neked szükséged lesz rám. Tudtam azt is, hogy ki vagy! Fényküldött vagy Te is, nekem ennyi épp elég.

Róza csodálkozva nézett maga elé, még sosem hallotta ezt a kifejezést, de nem tette fel kérdéseit, hallgatott, várta a folytatást. Érezte, számára fontos dolgok hangzanak majd el.

- Mi mindig felismerjük egymást. Neked is csodás képességeid vannak, még akkor is, ha azok létezéséről te még nem is tudsz. Egy napon majd megtudod, épp úgy, mint én.

A férjem tüdőgyógyász, nagyon elfoglalt ember. Él-hal a hivatásáért. A Mátrában, tudószanatóriumban dolgozik, a közelében lakunk mi is egy mesebeli szépségű településen. Sokat sétálok egyedül a környéken, többnyire egyedül, mert a férjem még most, nyugdíjasként is a napjai nagy részét a szanatóriumban tölti. Nagyon régen elfogadtam már ezt a helyzetet. Csodálatos ám a természet! Szinte mindenért kárpótolt engem. Valamennyi évszakot szeretem, de mind közül mégis az ősz a legkedvesebb.

Egy szép őszi napon, erdei sétám során találtam egy különös követ: lapos, tenyérbe illő kicsi kő, rajta egy angyal lenyomata. Bárkinek megmutattam, mindenki mást látott benne. Ki lovat, ki gyermekfejet, de nekem angyalt mutat!

Megértettem: ez volt az üzenet!

Egy napon majd te is fogsz találni egy ilyen követ, akár keresed, akár nem. És onnan kezdve tudni fogod, hogy milyen talentumot kaptál a teremtőtől.

Gyógyítani fogsz a szeretetteddel!

Tehetséges író vagy, ugye? Írsz bársony finomságú verseket is, de a próza az erősséged.

Összecsipentett apró madárszemeivel a titokzatos anyóka Rózára nézett és felnevetett.

Ő meglepődött, hisz ez eddig szóba sem került köztük! Ír ő, valóban, novellákat, esszéket, néhány írása már meg is jelent, de nevét sehol sem jegyzik. Verseskötete meg éppenséggel megjelenés előtt áll. De honnan tudhat róla a néni?

- Tudtam én... mosolygott a néni Rózára, mintha gondolatolvasó lenne. Kislányom, az írásaidból árad a szeretet, és a fény. Ezzel fogod majd gyógyítani az embereket. Gyógyítani és szeretetre tanítani. Te, aki képes vagy a feltétel nélküli szeretetre. Nehéz lesz, de nem adhatod fel! Ez a te küldetésed.

Közeledtek Balatonfüredhez, Róza leszálláshoz készülődött. Sajnálta, hogy nem utazhatnak tovább. Megérintette őt a különös idős nő, a gyógyítása, szavai. Rég nem érzett olyan békét, nyugalmat és biztonságot, mint az ő társaságában. Lényéből különös harmónia sugárzott, amely a környezetében lévőket sem hagyta érintetlenül, közömbösen.

Átölelték egymást, elköszöntek.

Róza leszállt, de útítársának jóvendölése az írásról és a szeretetről még sokáig a fülébe csengett.

Aztán a három hét eseményei, Balatonfüred gyógyító csodája valamiképpen mégis feledtették vele a találkozást.

Néhány év múltán történt, egy Kőszeg melletti kiránduláson, hogy hirtelen elhatározástól vezetve elindult a többiekkel hegyet mászni, föl, Írottkőre. Be akarta bizonyítani, ha nem is másoknak, inkább saját magának, hogy ő is képes erre, néhány évvel a szívműtét után.

A felfelé vezető, majd a fák között egyre keskenyedő ösvény egy pontján valami magára vonzotta a tekintetét.

Lehajolt érte, fölvette, kicsit a földet is meg kellett lazítania érte, hogy teljesen kiszabadítsa a részben föld alatt megbújó követ. Különös formájú, lapos, épp tenyérbe illő kicsi kő volt. Szemmel láthatóan szabálytalan, nem emberkéz alkotta kődarab. Letörölte róla a rárakódott földet és előtűnt a különös ábra, vagy inkább rajzolat: mintha egy keretbe foglalt angyal alakja volna – rajzolódott ki ámuló szemei előtt.

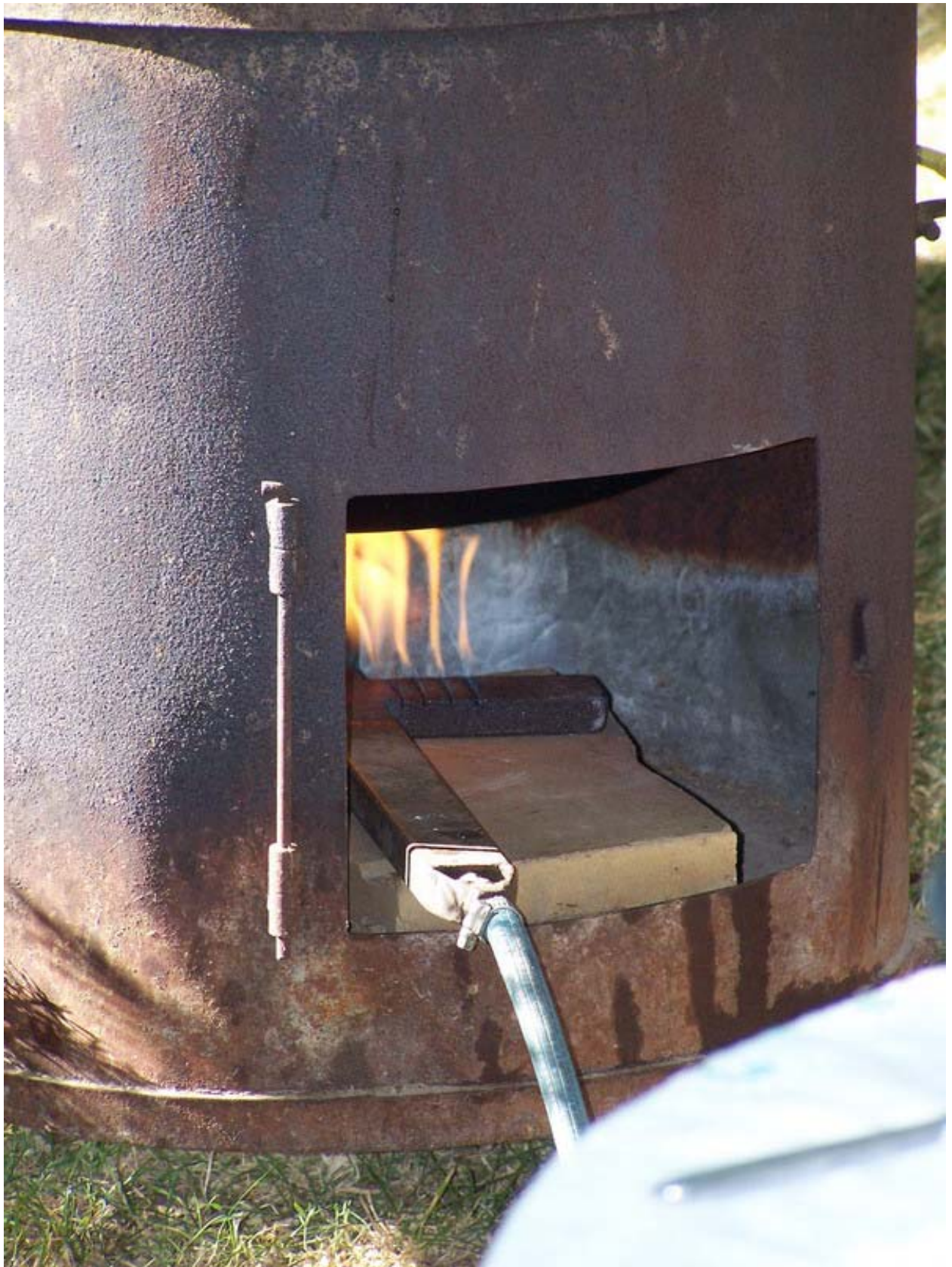
Mutatta társainak: volt, aki szerint az ábra lóra emlékeztet, de volt, aki angyalt, vagy éppenséggel madarat látott benne.

Rózának azonnal eszébe jutott a különös utazás, amikor a mellette ülő anyóka gyógyította őt és elmondta a különös, sosem hallott imát s a jóvendölést. Azóta is megmagyarázatlanul maradt számára az egész átélt élmény.

És az utalás, hogy majd egyszer ő is megtalálja a követ, a saját követ! Megértette, ez most megtörtént. Ott tartotta kezében az üzenetet, a követ, ami az ő testmelegétől lassan átmelegedett. Rajta áll, hogy elfogadja-e, ablakot nyit-e egy új, számára ismeretlen világra és él-e a talentummal, amit a Jóistentől kapott: az írás talentumával.

A különös formájú kődarabot attól kezdve őrzi.

Bízik benne, hogy írásaival sikerül elérnie célját: szeretetet közvetíteni és a szeretet által önmagát és másokat is gyógyítani.



Ió, ció, modernizáció

VÉGH TAMÁS

A mi Trianonunk

I.

Tükrös arc tükröt tart, s beletekint.
Tükörképe tükrözi régi arcvonásait.
Visszhangzik benne minden kép,
S aki belenéz, önmagát látogatja rég,
Amikor idegenből idegenbe hazatér.

Innen most mindenki menne,
Idegenből idegenbe, ideges javakért
Vetekedve, máshol- országba loholna,
Úti kedve nem lohadna, s visszhangtalan
Évek után tükörbe bukna arca, míg
Szilánk ráncolta homlokára, vérző
Pecsétjelet helyez az ébredő emlékezet.

Innen most mindenki menne, bárhol
Lenne már külön útra keveredetten,
Mégis egyforma tutajon hányódva,
Árfolyamhabok közé vetetten,
Kergült gyerekként ellenszegülve,
Üvölteni készen, hisz mást már úgyse
Tudna az ígéretetekbe veszett marha,
Haza-hányta sorsát, maga sem akarta.

Itten nincsen semmi, s mindenki,
Akárkinek, akinek meg van még a dolga,
Bárkinek, aki jobban ráröfög az ólban
Ingyen taslit ad kilóra a puccos kéregető.
Ellenőr-e vagy csak jegyszedő? Nem tudom.
Úgy tűnik, itthon van, szinte már csak ő egyedül,
Mert mindenki máshol üdvözülni,

S a megürült házban az anyja, reménykedve
Aggódik utána: Jól van-e? Dolgozik-e? Hisz
gyűjteni ment ki, nem költeni, bizonyára
Használják neki idegen helyek tréningjei,
Mert nagyok az elvárások odakinn.

Zárva-e a szája? Hallgat-e mindenért,
Mert itthon csak a romok referenciája
Támasztja alá az indokait.

Régen még baj volt, hogy minden harmadik
A határokon kívül rekedt, s most azonban
Nem is bánnák az illedelmesek, ha maradna
Mindegyik ott, ahová annyira igyekezett,
S ahol senkit sem zavar az elárult idő.
Hiszen uniformizált polgár bárhol lehet,
Jöhet, amikor mehet, s mehet, amikor jöhet,
E kontinensnyi nyilvánosházban, s nem terhel
Senkit dilemmája, hogy sehol sincs hazája.

II.

Úgy döntött a nap ma reggel, hogy kisüt,
S ezen a szent napon végre elkezdődik a nyár.
Már tegnap délután is veszettül táncolt
A Boráros –tér mindkét oldalán karolva át
Az érkező, méltósággal- viseltes életeket.
Délután négykor indult az étel menete,
S megállt a téren a lábasok előtt. Hatóság
Sehol, csak a pironkodva megérkezők.

Mi, ott a téren a kondérok mögött,
Előttünk, fegyelmezetten a menetelők
Napra nevető rongyaikban, s némelyiken
Egy kihajított új cipő. Ócska szatyraikban
Jóból menekített egész-maradék.
Gyorsan fogytak az aznapra szabott adagok,
S a végére korty kávé és sütemény is adatott.

Itt voltak mindként, kik jönnek egyként,
Akiket a korbácsos éhség alázathoz szoktatott.
Napra nevető rongyaikban hajoltak ételük fölé,
S örültek, hogy aznap, darabka kenyérral több jutott.
Nem, nem tudhatod, s én is csak sejtem, milyen az,
Amikor esténként a nyomor bordáidhoz oldalog,
S napra nevető rongyaikban a hang

Nem az árfolyamgátokról makog, hanem
Arról dadog, ahogyan most körülöttünk
Az élet imbolyog.

III.

A Duna lassan, áradva gördül,
S homlokáról izzadságcseppek szivárognak át
A homokzsákokon. Önként legénykedett
A zsákfal-emelő buzgalom a parti gátakon
Védve azt a keveset, amely megadatott,
Mert bizonytalanná lett minden hirdetett,
Emberi oltalom. Most: lapát, zsák és homok,
Ahogyan rakod, és a másiknak továbbadod,
S az arcokon, konok elszántsággá komolyodó izgalom,
Mert az időtlen folyó, már talpuk alá osont.

Ez nem az első és nem az utolsó próbanap.
Volt már ilyen, s lesz még olyanabb.
S lesz még kíváncsi, ráérő úri nép,
Aki a korzón ünnepel vidám, áradós vasárnapot,
Könyveket mustrál a téren, s ha elunta,
Próbaképp, várja őt az óriáskerék.
S lesznek majd gólyalábú bohócok is,
Akik a trombitájuk fújják, s telefonok ezreivel
Lehet majd fotózni a lombok közt futó Dunát.

Én sem a tévén láttam a partokon ázó sáncokat,
A kétezer tizenhármas pesti srácokat,
S az erős lányokat, kik férfimód gyúrték le
Az alantas áradat régi trükkjeit. Bennem
Újra él a remény, hogy mindez megmarad,
S minden széthordott elem a helyére kerül
S aki idetartozik, az tovább nem menekül.



Galócák az erdő talaján

POLGÁR VERA

Hajnal a Paradicsomban

A nyár az igazi. Azon belül is az augusztus. Így vélte ezt Ricsovits Áron, amint bódultan üldögélt az almafa árnyékában, és bodros pipafüstöt eregetett az ég felé. Levél sem rezdült, csak a darazsak méláztak a borospohár karimája körül egy kis ideig, majd a bíborszín rózsabokor alján ringatták magukat, aztán ernyedten tovaszálltak. Juli a kert végében karózta a magasra szökő zöldbab szárait, miközben egy régi dalt dúdolgatott.

Ilyenkor délután minden csendes. Az apró kertés házak között kanyargó poros földúton teremtett lélek sem jár. Bár távol van a nyaraló a tóparttól, a bágyadt csendben most mégis odahallatszik a strand hangszórójából a zene, de a rekkenő hőségben és a paradicsomi állapotot idéző nyugalomban ez nem zavaró. Inkább mint valamiféle lágyan andalító, testet-lelket elzsongító hullámművészet, hátára veszi az ebéd utáni sziesztában ellazulni vágyót. Nem gondolni semmire, csak beszippantani a szomszéd mézédességét, hallgatni a kövek között olykor elsurranó gyíkok nyomában megzizzenő száraz ágak, megperzselt, lehullott levéldarabok finom neszezését, és belebámulni az útról a kerítésen át behajló, vékony szilvafa hamvaskéket termő ágai közé.

Ricsovits öt évvel ezelőtt, unokája megszületésekor ültette a kapu elé a facsetetét. Egy zománcozott táblácskát akasztott a legelső ágra: Danika fája 2007. Harcsa u. 5. Minden év tavaszán felakasztotta, és október végén, amikor víztelenített, majd lecipelte a leandereket a pincébe áttelelni, mielőtt lezárta a házat, a táblát levette a fáról, és a konyhaszekrény polcára csúsztatta.

Az idén termőre fordult a kis fa, és szakítva az eddigi kukacosokkal, édes, zamatos húsú besztercei szilva lógott az ágakon. Juli lekvárt főz majd belőle, lesz vagy tíz üveg is. Ami pedig lehullik, azt szépen összegereblyézi, és megkapja Gergely bácsi, a szomszéd. Számít rá az öreg, jó pálinka lesz belőle. Aztán majd késő ősszel, amikor már korán sötétedik és csipősek az esték, szívesen kortyolgatnak belőle, míg felidéznek a nyarat, mely úgy szállt el fejük felett, mint egy aranyló szárnyú pillangó. Így van ez hosszú évek óta, de most a saját szilvájuk zamata is beleforr a többi gyümölcs napsugaras, selymes ízébe.

A férfi komótosan kanyarodott be biciklijével a keskeny utcácskába. A strand felé tartott. Az ülés mögé szerelt kosárban zötyögő két üveg sör néha összekocant, annak ellenére, hogy a törölközőt közékük szuszakolta. A biciklista félmeztelenül ült a nyeregben. Füttyörészve haladt el Ricsovits kertkapuja előtt, majd hirtelen fékezett, és egy éles kanyart véve visszatekert a szilvafához. Leugrott a bicikliről, a fűcskához támasztotta, majd kényelmesen szedegetni kezdte az érett gyümölcsöt. Néhányat a szájába tömött, a magokat maga mellé köpdöste, a többi szilvaszemet pedig a sörösüvegek alól előrántott reklámszatyorba dobálta.

Ricsovits a faágak mozgására lett figyelmes. A kerítéshez sétált, és rákönyökölt a lécre. A férfi még néhány maréknyi szilvát bedobott a zacskóba, kiköpött három magot, majd zavartan krárogott.

- Bocs - nézett a kerítés felé -, ehetek pár szemet?

Ricsovits elnézően bólintott.

A férfi szisztematikusan kopasztotta a lehúzott faágat.

- És szedhetek egy kicsit? - rázta meg a már csaknem teli zacskót. - Tudja, a gyerek...

Áron néhány másodpercig hallgatott, aztán elmosolyodott.

- Vigye! Marad még a fán. Holnap úgyis leszedjük. Beérett.

A férfi még három maréknyi letépett, azzal meg is telt a szatyor. Összecsomózta, és a csomagtartó kosarába tette. Mindkét zsebébe is dugott néhány keményebb szemet, aztán a szandálja orrával bökdösni kezdte a lehullottakat.

- Ezeket meg elvinném cefrének - jelentette ki.

- Az már a szomszédé - tolt hátrább fején a szalmakalapot Ricsovits Áron.

- Na, csak a felét - erősködött az idegen. - Adjon egy szatyrot!

- Sajnálom uram, de nem lehet. A jó szomszédság kötelez. De majd ősszel, ha erre jár, megkínálom egy pohárával - mondta Ricsovits.

A férfi tüzetesen mustrálta a fát.

- Lehet rajta vagy tizenöt kiló - mondta hozzáértően.

- Talán lesz annyi - méregette Ricsovits a kerítés mellől. - Most terem először úgy rendesen. Tavaly elverte az eső azt a néhány szemet, ami nagy kinnal termett. Ami mégis megmaradt, azt meg a kukacok falták fel. Holnap leszedelem, aztán a feleségem főz egy kis lekvárt a gyerekeknek. Elvégre ez a Danika fája - bökött a tábla felé.

A biciklis letépett még két szem szilvát. Forgatta a szájában, aztán a markába köpte a magokat, onnan pedig a cefrének való közé hajította. Kitolta a biciklit a fa alól. Ricsovits fellélegzett.

- Na, hadd rázzam meg egy kicsit - lépett vissza, és a törölközőt a fa alá dobta.

- Ne rázza meg! - nyitotta ki a kaput Ricsovits Áron, és a férfi mellé lépett. - Mondtam, ami lepotyog, az a szomszédé, a többit pedig holnap leszedejük. Ez a Danika fája - simította meg a fa törzsét.

A férfi végre felcihelődött a kerékpárra.

- Azért, ha maradna valami, tegye ki nekem egy kis vödörbe ide a kapu elé! Holnap este érte jönnek... csak a gyerek miatt... - szólt, míg lassan nekiindult, majd köszönés nélkül távozott.

Ricsovits nem válaszolt. Hosszan nézte a távolodó alakot. Aztán felszedte a magokat, és visszaballagott a kertbe.

Bezárta a kertajtót, majd leült újra az almafa alá. Kényelmesen hátradőlt a karosszékekben, még a lábát is feltette az asztal szélére, és napnyugtáig elkortyolgatta a bor maradékát. Ricsovits Áron a csöppnyi kertjében azon a délutánon a mennyországban érezte magát.

Éjszaka azonban sokáig forgolódott az ágyban, míg nagy nehezen sikerült elaludnia. Zavarosakat álmodott, gyakran felriadt a kutyák ugatására. Alig várta a pirkadatot. Juli még aludt, amikor előkotorta a pincéből a nagy kondért. Talált egy kisebb dobozt is a lomok között, úgy gondolta, talán másfél kilónyi szilva belefér, azt kint hagyja a biciklis embernek. Már csak a gyerek miatt. Betette a kondérba a kartondobozt, és felcplattott a lépcsőn.

A felkelő nap rózsaszínre festette a felhők fodros széleit, és a friss illatú szellő megborzolta a Salvia és a kerti margaréta leveleit. Apró harmatcseppek rezegtek a fűszálakon, és egy új nap tiszta ígérete nyílt a törökszegfű szirmai közt.

Ricsovits halkán kinyitotta a kaput, és kezében a jókora kondérral, ügyesen oldalazva kilépett. A fa alatt csak a kiégett fű sárgállott a hajnali derengésben, és az ágak, megszabadulva terhüktől, légies könnyedséggel adták át magukat a párás, reggeli fuvallatnak.

Ricsovits nekidőlt a szilvafa törzsének. Hunyorogva tekintgetett felfelé. Az az egyetlen szem szilva, amely valamilyen tévedés okán még rendíthetetlenül kapaszkodott a felső ágak egyikén, most elengedte magát, és egy tompa puffanással elterült a cipője mellett. A hamvas, kék bőr felrepedt, és a húsos gyümölcs szétkenődött egy száraz fűcsomón. Az ámbraszín lé ráfröccsent egy szakadt nejlonzacskóra, amely alatt egy behorpadt zománctábla hevert: Danika fája 2007. Harcsa u. 5.

SZÉKÁCS LÁSZLÓ

versei

Utazás közbeni gondolások

frekvenciák káosza gyötör, ... fáj
a tehetetlenség, mint kovakő
a szikrát, időmet fel nem gyűjthatom

fekete lyuk szippant be, kifordít,
lim-lomjaim elemeikre bomlanak,
... és fehér lyukká lő ki,
a teremtés éppen létté nővő oldalára

közben utolsó titkaim is kipotyognak,
mint zsebeimből a fillérek mosás előtt,
a terítéken villognak, sisteregnek

úszó gyűszűkké örvénylik táncuk
a gyűrűk közepén

bim-bam lüktetés, lüktetés,
a tengely torkokon ünnepi
gamma-buborék masnikkal,
... és sötét angyalcsikorgás

én meg gigászi amplitúdókat írok le,
oda-vissza és oda vissza,
szinte félisteni mersszel,
... persze már testetlen, portalan

a mindenség kulcslyukait áthatva
hol egyszerre mindből minden irányba,
hol azokból váltogatva robbanok ki,
... talán génjeimben kódolt

ösvényeimen ez játék a tündérekkel
a szellemi útvesztők látására,
mint Sargasso szélesendjében
a továbbbúszó gondolatra várás

utamat újabb kőjelek húzzák magukhoz,
tovább és tovább,
közben eltűnéseimről álmodom,
hol és miért, ... és miért én

mantra zümmög-zuzog az avarból,
számolgom a virágorom szemeit,
mind-mind útra vágynak,
mielőtt a világ a semmit kilyukasztaná

szél fújja mandaláimat az égre,
a bábésznak csak sárkányok,
a bárányok fáznak, ...

meleg színeket, mert zeniten a jégcsap

Söprés

dédapám a porta előtt
nagyapám a portát
apám a padlást
én a lakást
fiam a pincét

az utca már közhely

kidoboltatott
az útra levél sem kell
éhség vesz célba

délibábkenyeret

CSÁKY KÁROLY

versei

Fiunk halálára

Elvetted
magadat tő-
lünk,
de a halál
újra össze-
kötött téged
velünk,
minket
veled.

Egyé
váltak
élők
és holtak,
s lett
jelen helyett
múlt és jövő,
mely csak ível egyre
földtől a mennyig,
a hideg januári éjszakától
Máriánk virágos májusán át
az örökké való-
Ságig,
hol újra felragyog
lelked gyermeki
tisztá-
sága.

2014.6.3. – 8.24.

Valóság és látomás

Akkor

még közel voltak
a partok,
s kicsike házat emeltünk
a felgörgötett
kövek fölé,
miközben az Isten is
áldását adta ránk;
körbejárt minket,
mert tiszta lekünkben
megláttuk egymást.

Most
egyedül maradtam
az öreg házikó
árnyékában.
Foszlanak a préselt falak,
korhad a
deszka,
szárad a
fa,
csak a
madárdal lesz
egyre hangosabb,
hogyan betöltse
köztünk az űrt
meg a távolságokat.

Mi meg
képzelt utakat
álmodunk
égi és földi mezők
közé
az Úr angyalainak.

2014.6.5.

KEREKES TAMÁS

A barackba zárt szellem

Holt Költők Társulata
interjúk holt írókkal XI. rész

Oscar Wilde levele Kerekes Roadmovie Tamáshoz:

Ha a barátod, Dupla, visszamegy New Orleans-ba, hagyd ott Dayton—t gyere Európába, elmúlt már az a világ, amikor a fasiszta karlendítés divatba jött. Thomas! Tudnod kell, hogy ez a kézmozdulat onnan eredt, hogy Hitler a segédjének kézlendítéssel mutatta, hogy „Idáig olajjal!” Eltalálsz Las Vegasból Dublinba, ne feledd: Lin Yutang emberi méltóságba vetett hite arra a meggyőződésre épült, hogy az ember a legnagyobb csavargó a földön. Lisszabontól Buenos Airesig tartó képzeletbeli utazás elkalauzol Téged Dublinba, ahol be kell fejeznünk a Kardnyelő c. regényünket, amelyben egy gólya-lábokon álló utcai zenész, mellesleg majdnem olyan jó város kalauz, mint az Alexandra Kiadó, tíz hangszert dugott ruhái zsebébe, amire a lisszaboni kardnyelő azt mondta: Szinte- tíz-átor. S Lisszabonból indul a világ nagy városainak ismertetése, ahol minden móló kőből készült sóvárgás (Pessoa), álmokból szőtt zene, itt található Európa leghosszabb hídja, melynek kezdetén ha megiszunk egy üveg ír whiskyt, mire a végére érünk, már biztos másnaposak leszünk. Madridról tudnod kell, hogy egy romantikus madridi szerelmes királynak köszönheti létét, Madridban a Puerta de Sola harangtornya alatt határozta el 1561-ben II.Fülöp, hogy Madridot teszi Spanyolország fővárosává, mert esküdött rá, hogy a hatszáz méter magasan fekvő város egészséges klímája felel meg legtökéletesebben imádottja, Valois Erzsébet lábadozásának, noha elsősorban a város merevségét vesszük észre, mint eleganciáját. Ha már átértél Európába láthatod, hogy Párizs szeszélyes és provokatív, a fény városa a sötétség városa volt, mindaddig, míg Napóleon meg nem tisztította a párizsi kazamatákat az ott rejtőző alvilágtól, s Vidoqból rendőrt nem csinált. Párizs aztán Napóleon unokaöccse révén lett Európa fővárosa, a szecesszió, az Art deco, és a költészeti avantgard bölcsőjévé. Talán ez az oka, hogy francia főváros a mai napig a legkülönlegesebb múzeumoknak, és képtáraknak ad otthont. Betty reméli, hogy vonatjegyed jó lesz a London felé a doveri kompra, ne felejtse el a Towert, Ronald Briggs, a nagy vonatrabló kihagyta, mai napig ott őrzik az angol királyi koronaékszereket. Ha nincs pénzed a Rizt-re, aludj e Heamsted Parkhotelben, ne felejtse el, hogy London tele van parkokkal, a Temze vizét annyira megtisztították, hogy újra horgászni lehet benn. Az angol főváros multi-kulturalizmusa a gyarmattartó Anglia tizenkilencedik századi kolonialista göggyét tükrözi vissza hadvezérinek állított köztéri szobrai segítségével, s a Victoria pályaudvar mellett, ha bedobsz egy krigli Guinness-t, Shakespeare pub-ban gondoldj rám, és Bettyre. Ha megérkezel Dublinba, az O'Connell Street 1, száma alatt várunk, ahol Oscar Wilde született, nem messze az ír függetlenség atyjának kikiáltott Michael Collins mellszobra, de az utcában lakott Yeats, s a kevésbé ismert misztikus költő Bertrams Russel is. Onnan más egy ugrás Dublin. Várunk! Dublinban a Merrion Square a másik jellemző arca Dulin-nak, ez a tér a hatvanas évekig, azaz a függetlenség 1949-es elnyerését követő időkhöz a György korabeli építészet legszebb példája volt a brit szigeteken. A Trinity College-ot I. Erzsébet alapította 1592-ben, s csak katolikus diákok járhattak ide. Itt tanult az ír nemzetszámtalan hallhatatlan nagysága, Swift, Beckett, ma az épület hatalmas egyetem. Történelmi emlékei közé tartozik az Old Library épülete, melynek 200000 példányos kéziratában található a Books of Kells, a világ egyik leghíresebb kézírata. Dublin után együtt mehetnénk Berlinbe, itt mondta a berlini reptéren Kennedy híres mondatát: „Ich bin ein Berliner”. Tudnod kell, Thomas, hogy az új Berlin valójában különösen fiatal város, négymillió lakosának csaknem fele 35 év alatti. Berlint a világ fővárosává akarta tenni Hitler, de ez még Adolph Speer grandiózus tervei alapján sem sikerülhetett. Berlin megunhatatlan város, a mondain világgözpontja volt már a húszas években is, itt született Isherwood regénye alapján a Cabaret musical

epikai ötlete. A gazdasági szakemberek lenyűgöző boszorkánykonyhának tartják Berlint, mivel a város hi-tech vállalatai mutatják a legnagyobb fejlődést Európában. Míg a hetvenes években Berlint a semmittevők paradicsomaként tartották számon (Tunis gúnynevet aggattak rá, melyet a Tue Nichts -azaz a semmittevés) kifejezéssel ferdítettek el, ma már alig lehet lépést tartani evvel a dinamikusan fejlődő várossal.

Merleau Ponty mesél

-Igyunk abszintot!

-Előbb hallgass meg!

A keletkezés ritmus. Egyszerre nyitott és reflexív szabályosság. Nincs olyan külső zaj, amit ne tudna integrálni, és nincs olyan belső tagolódás, virtuális ütem, amely ne lenne kifejthető belőle. A ritmus reflexiójából új ritmus keletkezik. Olyan ez, mint egy a saját pályáját önmaga elé gördítő hullámvasút rohanása. A pályát a mozgás önvonatkozása építi fel maga előtt. A ritmus a tiszta immanencia, a szétterjedő üresség. Csak önmagához képest létezik, miközben semmi önmagával való szubsztanciális azonosságot nem feltételez. (Szabó Zsigmond) **Maurice Merleau Ponty**

A hús nem anyag, nem szellem, és nem szubsztancia. Régi szóval elemnek nevezhetnénk, ahogy a víz, a levegő, a föld, és a tűz a négy elem. Elem: általános létminőség, félúton a tér-idő lokalitások, és az ideák között, egyfajta megtestesült princípium, aminek bárhol jelenjék is meg akár egy kicsiny darabkája, mindent átítat a környezetében a létezésnek csak rá jellemező stílusával.

Az emberi szituáció nem más, mint a világban való tudat. Ha az ember a világ felé fordul, az előfeltételezi a testi-lelki egységét. Ám akkor ezt az egységet minden megnyilvánulásában tetten kell érünk. A tudat tehát testi és szellemi. El kell utasítani mind az empirizmust, mind a racionalizmust. A fenomenológiai módszer az egyetlen tehát, amely megfelel az emberi természetnek. Az ember sajátos létező, mely dualizmusban él. (Tudat és testiség) Az emberi észlelés és gondolkodás ugyanannak az éremnek két oldalát jelentik. Ez az egység rámutat az ember ontológiájára, mely egység a különbözőségben. Eszményét csak az időben valósíthatja meg. A végső valóság nem más, mint a valósággal való dialektikus viszony.

Befejezetlen művében a filozófus saját terminológiát és metodikát alkalmazott. Reflexióval kezdi művét (akárcsak Hegel A szellem fenomenológiájában -Kerekes Tamás), aztán a reflexió faggatózásba fordul, majd ez az egybefonódás -Merleau Ponty szavaival, a kiaznus- ból következik. Mindezt M. Ponty a természettel való distanciában véli megragadhatónak. Nicolai Hartmann is megnyalná a tíz ujját, amikor olvasná, hogy M. Ponty is létszerkezetekben gondolkodik, megkülönböztet a pre-objektív létszerkezetben három létformát. Csak emlékeztetnék, hogy ez a szerkezet Lukács kései Ontológiájában is fellelhető. A valóság fenomenológikus feltárásához vizsgálja a természet és a logosz mibenlétét is, míg a másik” oldalon a jelen húsa, mint van definiálható, az idő nyomvonalában, az ontogenezis mozgásában. A test, a természetes fény és a szó a köztes világ feltárulását eredményezi, s eljutunk a vertikális Világ feltárásához, ahol a vad lét jelenti a klasszikus ontológiát, majd ez a vad lét differenciálódik, s a természet megművelt létként jelentkezik, s csak egy régi vágású marxizáns nem csodálkozik, hogy dr. Marx számára sem volt más a munka, mint az ember és a természet anyagcseréje.

-Mit akartál ezzel mondani?

Konklúziómban a láthatatlan és a logosz kimeríthetetlen perspektívája felé irányítom az álmélködő olvasót.

Beszélgetés a Ritzben Jean Paul Sartre-ral

-Szelel a pipád? Jean?

-Igen, kezdhethük?

-Nézzük, mit mond Rólád a pincér!

Sartre abból az alapállásból indítja monumentális művét, hogy a modern gondolkodás megszabadította a filozófiát a dualizmus néhány formájától, a gondolkodás már nem hisz a megjelenés mögötti létben, a megjelenés a megjelenés mértékét jelenti. Nincs már mögöttes valódi lét, de nincs már a potencia és aktus dualitása sem mert minden aktualitásban van. Sartre felfogása meghaladni készül a hegeli lényegtant is: a jelenség nem elrejtja a lényegét, hanem feltárja azt, míg Hegelnél a lényeg a jelenség habja. A grandiózus munka célja: a dualizmus meghaladása. Előlegként: "Ennek a csészének az a valósága, hogy az nem én vagyok." Azaz Sartre a megjelenés létét írja le, mely túlhaladná a csésze fenomenja és a lét fenomenja közti ellentétet. Lényegében ez egy Heideggerrel szembeni polémia: a tárgy nem birtokolja a létet, de nem is részesülés a létből, van. Ennek a megoldása Sartre-nál a lét transzfenomenalitása. Mindez természetesen olyan ismeretelmélet kérdésekhez vezet, melyek kapcsán Sartre Berkeley, Husserl gondolati hagyatékával kénytelen szembenézni. Ahhoz, hogy számoljunk, rendelkezünk kell a számolás tudatával, azaz, mondja Sartre: minden tudatos létezés a létezés tudataként létezik. Sarkítva: nem az a paradoxon, hogy vannak önmaguk által létező dolgok, hanem, hogy csak ilyenek vannak. Így a megismerés ontológiai alapjává egy olyan abszolútum válik, aminek viszonylatában minden fenomen relatív. Azaz a tudat léte elegendő-e ahhoz, hogy Sartre megalapozza a megjelenés létét? Sartre a tiszta megjelenéstől eljut a teljes létig: azt állítja, hogy a tudat olyan lét, amelynek létében kérdéses saját léte, mivel egy olyan létet von maga után, amely nem ő. Létdefiníciójában Sartre harcol az antropomorfizmus ellen: a lét önmaga, nem is aktivitás, nem is passzivitás. Sartre három fontos dolgot mond: A lét van. A lét önmagában való. A lét az, ami. Azt ezt követő 734 oldalas elemzés aztán a semmi problémájával folytatódik, avagy a vörös absztraktum, mert nem létezhet szín alak nélkül.A probléma persze nem lehet meg a tagadás nélkül, de ez csak az emberi elvárások keretei közt értelmezhető, Sartre ötletes hasonlatával: pénztárcámban azért találok csak ezerháromszáz frankot, mert azt várom, hogy ezeröttszázat fogok találni. Aki úgy értelmezi a phantha rei fogalmát, hogy még egy sört, az meg fog lepődni: Ha az autóm lerobban, a karburátort kérdezem ki, ha az óráim megáll, kikérdezhetem az órát a megállás okairól. Amit a karburátortól várok, amit az órák az óra rugóitól vár, az nem valamilyen ítélet, hanem annak a létnek a feltárulása, amely alapján ítéleteket hozhatunk. S amikor a lét feltárulására várok, a nem-lét feltárulásának eshetőségére is fel vagyok készülve. Ha a karburátort kérdezem, lehetségesnek tartom, hogy semmi nincs a karburátorral. Ebből fakadóan Sartre eljut a konklúzióhoz: A kínai váza létébe be van ivódva a törekenység, a pusztítás objektív tény, s nem egy gondolat, ezért a nemlétnek is van egyfajta transzfenomenalitása, akárcsak a létnek. Így veti fel Sartre a semmi fogalmát, mely úgy mond kísérti a lét fogalmát. A lét és a semmi viszonyánál azonban elkerüli a két kategória olyan szembeállítását, mely mondjuk a tézis-antitézis ellentétére épül, mert Sartre szerint a két kategória közt nincs logikai egyidejűség. Sartre szavaival: a lét van, a semmi pedig nincs. Konkrétabban: a semmi tagadás, mint lét. A semmi szívében hordozza a létet. Sartre gondolati erőfeszítéseket tesz, hogy számot vessen Heideggerrel (Miért van inkább a létező, mint inkább a semmi?) és Hegellel: a megoldás: a semmi fogalma révén tagadjuk meg az attribútumot a szubjektumtól. Konkrétabban: a tagadás az a cement, mely a két pont közti távolság eszméjét megteremti. A semmi eredetének az eszméjéhez Sartre bevezeti a nemlegesség fogalmát (a semmi irizálja a világot, megcsillan a dolgok felszínén).

Itt következik a filozófia fordulata: a szabadság az, mely révén az ember létében a semmi létrejöhet. Ez az összefüggés, mely nélkül a hatvanas évek diákmozgalmi érthetetlenek lennének, hiszen az emberi lét ontológiáját kapcsolja összesen Sartre a szabadság fogalmával, bárhogy is értelmezze azt Daniel Cohn Bandit, Herbert Marcuse mindezt, ráadásul az első nem is vádolható szubsztilis fenomenológiai elemzéssel. Mindezt kedvcsinálónak szántam.

Ha ehhez Sartre hozzáfűzi, hogy a szabadság a saját múltját hatályon kívül helyező emberi lét, akkor ebben csak a XX. század elejének filozófiai ditirambusát kell látnunk.

Sartre gondolkodói és művészi pályafutásának ténye, hogy filozófiai szintézisével egy időben összegzi az

Undor c. regényben nézeteit, alapvetését: Milyen viszony van a létezés és az egyén közt, azaz miképp adhat értelmet az ember a létezésnek? Jóllehet az egyénnek nincs kitüntetett létezése a dolgok rendjében, a szabadság és a választás aktusa az individuuum önmegvalósításának kalandja. Ezt nevezhetjük Sartre saját metafizikai tradíciójának, fundamentálonológájának. Ha a descartesi cogitó szolgálna az egzisztenciális analitika kiindulópontjául -írja Heidegger-, akkor nem csupán meg kellene fordítani és a sum-mal kezdeni, hanem ennek tartalmát is alaposan meg kell változtatni. Sartre pontosan erre vállalkozik. Az ittlétnek az emberbe történt belevesztésével eldöntetett lenni tudása, ám elrejtődött, hogy itt választásról van szó. Az ittlét Heideggernél lehetőség, hogy az ember önmagát válassza (vagy sem), s Sartre itt folytatja. a kérdés feltétele a szabadság, másképp: az a szorongás, ami a cselekvés és a motiváció közé fészkel be magát. Hovatovább: az ember a szabadság kedvéért létezik. Míg Gabriel Marcel szerint az ember lényege azért nem ragadható meg egyértelműen, mert spontán szabadsággal alakítja saját magát, addig Sartre a világgal való dialektikus viszonyban mutatja fel a végső valóságot. Jaspersnél a lét csak sifírozva írható le, a metafizika a lét rejtjele, gondolkodásunk a szubjektum-objektum hasadása, mindent csak tárgyként tudunk megragadni, a lét sem objektum, sem szubjektum nem lehet, behatolni a létbe csak közvetve lehet. Míg a Sein szót a kései Heidegger csak áthúzza nyomtatja ki, addig Sartre-nál a szabadság az emberi lét alapstruktúrája. " Tulajdonképpen egy értékvilághoz kötődöm. Az értékek, mint szabadságom által fenntartott dolgok szorongó észlelése csak utólagos és közvetített fenomén. A világ jelenti a közvetlent a maga sürgetésével, s ebben a világban, amelyben el vagyok köteleződve, cselekedeteim úgy szabadítják ki ezeket az értékeket, ahogy a foglyokat szoktuk." A kötet a rosszhiszeműség és a hazugság elemzésével folytatódik. Szerves gondolatmenet, lassan építkező, s Sartre műve befejezésében még egyszer visszatér rá: "A komolyság szelleme számára a kenyér azért kívánatos, mert élni kell (olyan érték, mely az érzékfeletti mennyben íratott meg), és mert megehető formában van. A komolyság szellemének, amely tudjuk, uralkodó a világban, az a következménye, hogy a dolgok szimbolikus értékét empirikus különösségükkel itatja fel, ahogy a tintát itatjuk fel az itatóspapírral, elővesszük a vágyott dolog átlátszatlanságát, és azt önmagában redukálhatatlan kívánatosságnak tekintjük. Már az erkölcs területén vagyunk tehát, de a rosszhiszeműségén is, mert ez egy olyan erkölcs, amely szégyenkezik önmaga miatt, és nem meri elárulni nevét, elfedte minden célját, hogy megszabaduljon a szorongástól. Az ember vaktában kutat a lét után, elrejtve maga elől azt a szabadkivetülést, ami ezt a kutatást alkotja, olyanná teszi magát, akire az úton heverő feladatok csupán várnak. A tárgyak néma követelések és ő csupán ezeknek a követeléseknek való engedelmességként létezik."

-Rendben van így?

-Tökéletesen. Még egy melange, jöhet Tom?

-Igen.

A Mark Twain Klub hírlevele.

A Mark Twain Klub titkára jelenti

A cápa, mint médium

Az ausztráliai Sydney kikötőjében nyüzsögnek a legszebb emberevő cápák. Vannak, akik abból élnek, hogy eladják a cápákat a kormánynak, hiszen az fizet érte. Minél nagyobb a cápa, annál nagyobb a jutalom. Nemcsak a jutalmat kapod meg, hanem mindazt, amit a cápa gyomrában találnak. A cápa a leggyorsabb úszó hal. A leggyorsabb gőzös is siralmasan elmarad mellette. Amellett nagy csavargó, messze elkujtorog az óceánokon. 1870-ben egy idegen fiatalember érkezett Sydneybe. De mivel nem volt ajánlólevele, állást sem kapott. Nem kedvezett neki a szerencse, végül már éhezni kényszerült. De kenyere és szállása sem akadt. Egy hajnalban messze a város határában találta magát, céltalanul bolyongott a kikötőben. Amint egy cápavadász mellett elhaladt, az felnézett rá, és megkérte, hogy tartsa egy kicsit a zsinórt. - Rendben van, de mit ad? - kérdezte a fiatalember -Neked adom a cápát, ha fogsz egyet -

válaszolta a halász. - Meg is eszem mindenestül, kérem a zsinórt - mondta a fiú. Váratlan kapás jelentkezett, a halász biztatta: húzd már, húzd csak, - és már szárazon is volt. Szokatlanul nagy cápa volt - „teljes tizenkilenc láb hosszú”, mondta a halász, amikor késével felhasította - na, most rabold ki, fiatalember, amíg én új csalétket hozok a kosaramból! A cápa hasában ugyanis rendszerint van valami, aminek érdemes utánanyúlni. Látod, megfordítottad a szerencsémét. Remélem, a magadét is - Az se lenne baj, arra ne legyen gondja. Csak hozza a csalétkét! Én addig kirablom a cápát. A fiú gyorsan elszelelt, még a nyolcvan shilling jutalomra sem tartott igényt, ami a cápáért járt volna. Visszament a városba, útközben mélyen elgondolkodott. Pillanatra megállt a legjobb vendéglő előtt, aztán a ruhájára nézett, s egy talponállóban reggelizett. A visszakapott pénzre nézve megjegyezte, hogy ebből nem vehet magának jobb ruhát, aztán továbbment. Fél tízkor Sydney leggazdagabb gyapjúügynöke reggeliző-szobájában ült otthon, reggelizett és újságot olvasott. Egy cseléd bedugta a fejét, és így szólt: - Egy alkonyi madár áll az ajtó előtt, és az úrral akar beszélni - Minek hozol nekem ilyen üzenetet? Küldd a dolgára! - Nem akar elmenni. Próbáltam - válaszolta a szolgáló. - Nem akar elmenni? Nahát, ez szokatlan. Akkor két dolog lehetséges, vagy figyelemreméltó ember - vagy örült. Örült? - Nem, nem látszik annak - hangzott a felelet - Azt mondja, egész nap itt fog állni, ha nem beszélhet az úrral - Hát vedd be, adta meg magát a kereskedő. És gyorsan megadta a kezdő hangnemet: - Mit akar? - Százezer fontot, hangzott a magabiztos válasz - Mégis tévedtem, mondta magában a kereskedő - Mondja, kicsoda maga? - kérdezte.

- Cecil Rhodes.

- Nem emlékszem, hogy valaha is hallottam ezt a nevet - No hát, csak kíváncsiságból kérdezem, mi jutott eszébe, hogy ilyen fura kéréssel forduljon hozzám? - Az a szándékom, hogy százezer fontot szerzek Önnek, s ugyanannyit magamnak két hónap múlva - Beszéljen bátran, mi a terve? - biztatta a kereskedő - Meg akarom venni az egész gyapjútermést, - kéthavi szállításra - Micsoda? Az egészet? - Az egészet - Úgy látszik, még mindig érhet meglepetés. De hát mit beszél maga? Tudja, milyen értékű lesz a termésünk? - Kétmillió fontsterling! - talán egy kicsivel több - válaszolta a fiú - Hát a statisztikát mindenesetre jól tudja - gondolkodott a kereskedő - De tudja-e, hogy milyen margóval jár a kéthónapos határidőüzlet? - Azzal a százezer fonttal, amivel idejöttem - válaszolta az ismeretlen - Megint igaza van. Igazán szeretném, ha volna ennyi pénze, csak hogy lássam, mi lesz ebből. És, ha megvolna, mit csinálna vele? - kérdezte a kereskedő - Két hónap alatt kétszázszázet csinállok belőle - hangzott a magabiztos felelet... - No de miért vásárolná meg az egész termést és miért keresne vele ennyit? - tört ki a kíváncsiság a kereskedőből - Nem gondolom, tudom - hangzott a válasz - Most beszéljen határozottan! Honnan tudja? - kérdezte a kereskedő - Mert Franciaország hadat üzent Németországnak, s a gyapjú ára 14 százalékkal fölment Londonban és még emelkedik.

- Úgy? Igazán? Na, hát most megfogtam magát! Ilyen mennykőcsapásra, mint ez, fel kellett volna ugranom ültömből, de mint látja, meg sem mozdultam, hiszen olvastam a reggeli lapokat. Megnézheti, ha akarja... A leggyorsabb hajó tegnap este tizenegykor érkezett meg, ötven napja hagyta el Londont. Minden hír, amit hozott, itt van nyomtatásban. Szó sincs háborús felhőkről, s ami az angol gyapjút illeti, nos ez a leglányháb cikk az angol piacon - Most magán a sor, hogy fölugorjék. Miért nem teszi? - Az én hírem csak tíznapos - válaszolta a fiatalember - Ó, Münchhausen, hallod ezt a bolond beszédet? Honnan szerezte?

- Egy cápa gyomrából.

- Rendőrséget, puskát! Ó! Verjétek fel a várost. Elszabadult a bolondokháza! Valaki egy cápát küldött Angliába piaci jelentésért?

- Nézze, ha megbizonyítja, amit mond, én összeszedem a pénzt, akár a kétszeresét is, ha kell, és megfelezem magával a nyereséget, de Önnek meg kell mutatnia a Times tíznapos példányát!

- Itt van - s azonkívül ezek a gombok, meg egy jegyzőkönyvecske: annak az embernek a tulajdonai, akit a cápa elnyelt. Kétségkívül még a Temzében nyelte el, ugyanazon a napon, mint a Times, német nyelven azt mondja: ”A hadüzenet következtében ma elutazom Németországba, hogy életem hazám oltárára helyezem.” A lehető legtisztább németességgel írja ez a hazafias lélek. Hogy még aznap harcba indul. El is indult, de a cápa bekapta szegényt.

- Kár érte! A gyásznak is megvan a maga helye, de arra még ráérünk. Most sürgősebb dolgunk van. Lemegyek a városba és felvásárlom a termést. Két hónap múlva, amikor szállítaniuk kell majd, azt fogják hinni, hogy a mennykő csapott beléjük. De hát a gyásznak is megvan a maga ideje, ezt az esetet a másikkal

gyászoljuk meg. Most jöjjön, elviszem a szabómhoz! Mit is mondott, hogy hívják?

- Cecil Rhodes.

- Nehéz megjegyezni. De azért azt hiszem, egyre könnyebb lesz, ha az ember életben marad.

A halászok azóta a legfinomabb birkahúst teszik a horogra, ennek hírére a cápák összegyűltek és a cápatenyésztés lett a legeredményesebb kereset a kolónián -Cecil Rhodes után.

A történeteket sem megerősíteni, sem cáfolni nem tudom.

A névtelen hírszerző mesél a potsdami kémkocsmában

A Humbold Egyetem hallgatói között is sok amerikai lehetett találni a kilencvenes évek elején. Meglepő szakokra jártak, például teológiára vagy szlavisztikra, és úgy látszott, igen elégedettek magukkal és a világgal. Egyikük, aki szlavisztikát tanult, név szerint John, elcsábította ukrán barátnőnkét, Lizát, aki 1993-ban együtt lakott velünk a Lychener strasszen és szintén a Humbold Egyetem szlavisztikus szakjára iratkozott be. John egészen jól tudott oroszul, mivel két évig az amerikai hadsereg olyan kötelékében szolgált, amelyik közvetlenül a német-német határnál állomásozott, nem messze Magdeburgtól. Az ő feladata volt a szovjet csapatok rádiós ellenőrzése. John nap mint nap egy jól álcázott kocsiban ült fejhallgatóval, és megpróbálta elfogni az orosz katonaság jelentéseit. Mindent feljegyzett, amit meg tudott fejteni, nemcsak az orosz katonai jelentéseket, hanem a szovjet hadsereg rádiójának szórakoztató programját is. A program nagyrészt zeneszámokból állt, és arra volt hivatott, hogy jókedvre derítse a szovjet katonákat nemzetközi köteleességük teljesítése közben

Minden szovjet egységnek, amely a német-német határ mentén állomásozott, voltak kedvenc énekesnői. Akkoriban nem volt túl nagy a választék. Elsősorban a szép női hang számított, a szöveg és a zene lényegtelen volt. Mielőtt leadtak egy számot, a következő bemondás hangzott el: "És most, kedves bajtársak, Sanna Bicszevszkaja elénekli híres 17039-es hadosztályunk katonáinak a Hazád soha nem felejt című számot." John közlegénynek nem magát a zeneszámot, hanem az egységek számát kellett gondosan feljegyeznie. Ha például az énekesnő Sanna hangját hosszú ideig nem lehetett hallani, az azt jelentette, hogy az 17039-es egységet áthelyezték. Az amerikaiak így követni tudták az orosz alakulatok mozgását.

Amikor John szolgálati ideje lejárt, elhatározta, hogy egy darabig még Németországban marad. Amerikában tulajdonképpen csak a szülei várták, akik szigorúan irányították sorsát. Johnnak a fogorvosi pályát kellett választania, mint apjának. Csak Németországban hozhatott még önálló döntéseket, és tanulhatott például szlavisztikát. Ezenkívül az amerikaiak akkoriban egzotikumnak számítottak Kelet-Európában, és nagyon szerették őket.

Andrej ugyanakkor szolgált a seregben, mint John. Mivel jól tudott angolul, rádiósként vetették be Németországban, a szovjet hadsereg úgynevezett „nyugati” csoportjában, és az pont John orra előtt állomásozott. Andrej közlegény az amerikaiak rádiós ellenőrzésért volt felelős. Az volt a feladata, hogy elfogjon minden amerikai jelentést, beleértve a szórakoztató programokat is, és felírja az egységek számát, valamint a hozzájuk tartozó zeneszámokat. Andrej két évig ült egy jól álcázott kocsiban és fülelt. Az amcsiknak főként férfiak énekeltek. "Jó reggelt, Németország – mondta a műsorvezető – ma Roger Daltey éneklő élöben Arizonából a Harzban állomásozó 78. egységünk bátor katonáinak az „I can explode every minute” című dalt.

A két volt katona beszélgetései kívülállók számára úgy hangzottak el, mintha két örült társalogna a diliházban. Én úgy neveztem összejöveteleiket, hogy **Találkozás az Elbánál.**

- 32. egység- mondta Andrej. Erre mindketten felugrottak az asztaltól és azt ordították:

- She loves you, yeah, seah, seah loves you, yeah!

- 80112-kontrázott John, mire azonnal az jött, hogy:

“Ó, rogyina! Nagy mezőőoid hiááányozni fognak.”

KOVÁCS T. ISTVÁN

Az Élet ajándéka

Hajnali négykor ébredt fel és aztán már nem tudott mély álomba merülni. Kikászálódott az ágyból, elbotorkált a mosdóba, hogy könnyítsen magán, aztán visszafeküdt. Azt gondolta, hogy a jó meleg takaró majd ismét álomba segíti, de ez egyelőre nem történt meg. A felesége még mélyen aludt, néha dűnnyögött is magában, de beszélgetni nem tudtak volna. Meg minek is. Az ő korukban mindent csak ismételnék már. Arra meg az egyéb napi ügyek megbeszéléséhez alkalmasabb a reggelizés, vagy az ebéd ideje.

Fordult az ágyban jobbra is, feküdt hanyatt, csak éppen a baloldalára nem, mert a szíve miatt úgy nem akart. Sokat hallott már arról, hogy az nem tanácsos.

Újabban, ha nem tudott aludni, mindig a fiatalkori évek emlékei bukkantak elő olyanformán, mintha egy filmet nézne. Egy évekig tartó nagy építkezésre küldte a szakszervezet kultúrát terjeszteni, hét közben a sűrű panelbarakkokból épült munkásszállásokon élő emberek szabadidejét tartalmasabbá tenni.

Sokféle hivatása volt majd egy fél évszázad alatt, s ilyenkor mindegyiken elgondolkozott, hogy mit csinált ott jól, s hogy kellett volna jobban, mintha ennek lenne még jelentősége. Inkább utóhatása - gondolta némelykor, ha egy-egy konfliktus, a vele történt igazságtalanság maradandó, rossz érzését nem tudta elhessegetni magától azzal, hogy rég volt, el kellene már felejteni. Ám mégis töprengett egy keveset amiatt, hogy némely idegrongáló feszültségeket elkerülhetett volna, ha éppen higgadtabb marad, másképp dönt, másként cselekszik. Ha olykor ő sem hibázik, ha nem bánt meg másokat, ami néha azért előfordult. Az efféle heveskedések emléke miatt is inkább most nyomasztja az önvád, amikor már jóvátehetetlen a régmúlt. Ám a viselt dolgainkkal egyszer el kell számolni önmagunknak előtt is.

Némely ütközéseinek híre a helyi kishatalmakkal, a főnökeihez is eljutott. Volt úgy, hogy azoknak kellett békítőleg fellépni az érdekében.

-Az kevés, hogy igazad van - tanácsolták neki.

-Diplomatikusabbnak kell lenned - mondták.

Bizony, bizony. Az életében sokszor fordult az elő, hogy a tárgyi tudás mellé a taktikai érzékre is szüksége lett volna. Node arról az ő kamaszkorában, a petróleumlámpa fényénél olvasott könyvekből egy mondat sem szólt. Nem értette a virágnyelvet. Mindig egyenesben fogalmazott a vitái közben. Úgy, ahogy otthon a szülői háznál, meg a falujában volt szokás az emberek között. Utólag és már érdektelenül persze, könnyű ezt boncolgatni. Ám vannak emlékek, melyek örökre beleégnek az ember lelkébe és időnként előjönnek. Kritizálnak, hogy miért így, vagy úgy döntött, s miért nem fogalmazott másként egy vita alkalmával. Node, még a sakkversenyen is megszabják az időt. Kattan az óra. Amikor lépéskényszer van, nincs idő tovább mérlegelni, hogy melyik volna a legjobb lépés. No meg, hogy arra hogyan reagál majd az ellenfél.

Egy idő óta többnyire a nagy építkezés barakktáborának homályos képei derengtek félig behunyt szemei elé. Könyvtárat és mozit sikerült megnyitni, de volt ott még ének és zenekari hangverseny is. Sőt színházi esték az akkor még létező Állami Déryné Színházzal. A falusi, paraszti munkát éppen feladó munkásemberek közül sokan itt láttak először színházat. A Bánk Bán, meg a Néma levente és más magyar színművek előadását is, melyeket a mozibarakk színpadán adtak elő a színészek. Ő, de sokat panaszkodott amiatt a színházi titkár, hogy a színpad mögött nem volt öltöző!

-A szemközti klubszobából jelmezben kell a szereplőknek átmenni a tábor főútvonalán a színpadi bejáróhoz. Az út mellett nézelődők meg nevethetnek. Ni! Ott kocog Mátyás király-morgolódt a titkár.

Ő meg hiába magyarázta neki, hogy már a színház és mozibarakk felépítése is nagy dolognak számított, mert itt az építkezés vezetői minden igényt azzal utasítanak el; - Gyárat építünk szaktársam, nem kultúrotthon. Na, azért, amikor a dolgozók általános iskoláját szervezte, akkor nem hagyta annyiban.

Padokat, székeket kért a tantermekbe, ám a főépítésvezető akkor is a szokásos módon utasította el.

-A munkáshatalomhoz munkásműveltségre van szükség. Azért maga is felelős. -jutott eszébe a hatásos érv. Ezt vágta oda keményen és köszönés nélkül rácsapta az ajtót a meglepett főépítésvezetőre, aki ezután mégis intézkedett és megnyithatták az iskolát.

Nagyjából mindent így lehetett kiharcolni. A határozott fellépés után az óvatos fejesek gondolkodóba estek; Ki a fene állhat mögötte, hogy velünk így mer beszélni?-Jó lesz ezzel vigyázni-gondolhatták. A reálképzettségű műszakiak közt különben másodrangú értelmiséginek számított, vagy megmosolyogni való, világmegváltó idealistának az, aki az övéhez hasonló hivatást gyakorolt a munkások között.

Volt azért a műszakiak között másféle is. Olyan, mint az öreg Tóni bácsi, aki még a régi építőmesteri iskolák egyikéből került a vállalatához. Most is Péter előtt lebegett homályos alakja. Szinte hallani vélte kicsit svábosan hangzó beszédét, amint válaszol az ő kérdéseire abban a végtelenül puritán berendezésű irodában, ahol csak egy kopott rajzasztal, a rajta kiterített tervrajzokkal, meg két szék és egy kopott dívány volt az összes bútor. Ott beszélgetett vele egyszer, s azt kérdezte tőle:- Mondd Tóni bácsi? Miért nem jársz haza esténként? Hisz a közeli faluban laksz. Mondják, hogy éjjel háromkor még itt bóbiskolsz az irodában.

-Na, nézd- válaszolt a kicsit svábosan beszélő öreg, akit erről még senki sem kérdezett meg.

-Én csak egyszerű építőmester vagyok. Hozzám napközpen jönnek ezek a kitanult fiatal mérnökök, akikkel mindenféle tolgokról tárgyalunk. Hát nekem erre fel kell készülnöm, a szakmai tudnivalókat el kell olvasnom addig a szakkönyvekből, hogy egyenlő félnek tekintsenek.

Lett volna persze erre ideje ennek a szakmája iránt elkötelezett mesternek napközben is, ha ilyenkor nem ott jött-ment volna kint a terepen, az emberei között. Minden apró részletet megfigyelt, minden emberét úgy igazította el, hogy arra, még ha segédmunkás is volt az illető, egy idő után ráragadt a szakma. Olyan brigádjai voltak, akik mindig vele tartottak, bárhová is vezényelték őt az ország nagy építkezései közül. Nem csak a tudását, hanem az emberségét is nagyra tartották az emberek.

Bár amilyen hálásak voltak később viszont Péternek, a már működő gyár vezetői. Mert a nyolc osztályos alaptudásra építve alakíthatták ki a betanított munkásgárdájukat. A fiatalabbakat még szakmunkásnak is kiképezhették, akik aztán lakást is kaptak a gyár alapította új városrészben.

Sokszor hajnalig is elgondolkodott azon az ágyban forgolódva Péter, hogy miért pont azok az évek jutnak az eszébe legtöbbször, ahol ősztől tavaszig a ruhára, cipőre tapadó sarat kellett taposnia ha az épületeken dolgozókkal akart beszélni. Az utak mentén is a rakományokkal száguldozó dömperek csapták rá az eső áztatta föld sarát, télen a havat s a munkászállítás kis szobájában egy vaságy és szekrény volt mindössze az otthona. Meg egy horpadt alumíniumlavór a fürdőszoba helyett. Most mégis úgy látta az évtizedek távolából, hogy bár a későbbi időkben voltak elegánsabb, a szakmai közvélemény által rangosabbnak tartott állásai, neki mégis azért tűnnek elő gyakrabban azok a pályakezdő évei, mert hmm. Igen. Így van. Ez már világos. Akkor égett a lelkében a legforróbb tűz, a jót akarás, mert az élete fő művét nem a pálya későbbi szakaszaiban, nem az elegáns irodákban alkotta meg, hanem ott, akkor.

Igen. Akkor, ifjan, maga is rangosabbnak tartotta az elegáns munkahelyekkel, titkárnókkal járó állásokat, a magáét inkább alacsonyabb rendűnek. Ám, ha most kellene választania, akkor azt a nagyon fáradtságos választaná újra.

Hiányoztak is neki sokáig azok a régi arcok, a régi hangulatok: Margit néni, a csupaszív tanítónő. Akinek egyszer lelkesen mutatta, hogy szereltek neki egy kis villanycsengőt az íróasztalra.

-Tessék nézni-gombnyomásra jelzi a szünetet és az órakezdést.

-Nagyon kedvesek-köszönte Margit néni. De én maradok ennél a kis ezüsthagú kézi csengettyűmnél-mutatta a kezében levőt. Ennek kérem lelke van.

Margit néni! Margit néni! Ó, az a csodálatos asszony! Élete értelme a tanítás volt. A „Szárnyas lelkek” vezetője. A megyei újság riportere nevezte így a Margit néni kollégáit, akik vele együtt taposták minden héten egyszer az építkezés őszi-téli sarát, s vitték kézben az órák szemléltető eszközeit, hogy minél világosabban értessék meg a tananyagot azokkal a göcsörtös ujjú, fáradt kubikusokkal, lapátos emberekkel, akik még csak a régi, hat elemis iskolák kisdíákjai lehettek gyermekkorukban.

Dossziában őrzi Péter Margit néni leveleit, amiket még évtizedek múltán is küldözgetett hozzá. A végső üzenete a kórházból érkezett. Kérte, menjen be hozzá, mert nagybeteg.

Ott állt fölötte Péter, tétován, zavartan, férfi léteire majdnem könnyesen.

-Péter! Én tudom, hogy innen már többé nem megyek haza-mondta Margit néni elcsukló, gyenge hangon és kissé megemelkedve, a párnája alól egy vastag könyvet vett ki.

-Ezt magára bízom, mert tudom, hogy így jó helyen lesz-mondta. Bizalmas.

Történelmi dokumentum volt az, amit Péter átvehetett tőle. A város esti levelező tagozatos általános iskoláiban az évtizedek óta végzetek teljes névsora, osztályzatai. Péter később lelkiismeretfurdalással adta át a városi oktatási bizottság elnökének. Pedig legszívesebenn magánál tartotta volna.

-Hol lehet és mi lett vajon a szinte még kamasz Balázs gyerekből, aki egyszer ápolatlan külsővel sáros cipőben érkezett a klubba. Ő is az eszébe jutott most Péternek.

-Na, hogy vagy? –kérdezte tőle egyik este a folyosón?-kezet atyáskodón Balázs vállára téve.

-Jól. Kösz.

-Hogy fizetnek a betonkeverő gép kezelőinek?-érdeklődött. Mert Balázs gépkezelő volt.

-Megjárja.

-Aztán cipőpasztára nem telik?

Balázs találva érezte magát. Másnap elegánsan öltözve, fényesre boksolt félcipőben kopogtatott be a kis irodába.

-Na, így már jó vagyok? –kérdezte mosolyogva, s Péter barátságosan kezét fogott vele. –Na látod-mondta neki.

Nade Matyi viszont kudarc volt -gondolt rá most is fájdalmasan, pedig ő, meg Joki bácsi, a mindenben segítő, körülötte botladozó nyugdíjasként klubgondnok is közös sikerüknek gondolta, hogy ők ketten, rendbe hozták a Matyi életét.

Annak előtte, a fizetés után két-három napig tartott a sápadt arcú, vékonydongájú legény pénze. Aztán éhezett hétszámra. Hiányos öltözetben járt. Télikabátja sem volt, mert mindent az italra költött. Közösen ittak a brigáddal, főleg az ő pénzéből. Sok időbe telt, míg ráállt, hogy adjon meghatalmazást. Amikor ez megvolt, ők ketten az öreggel vették fel Matyi járandóságát, amiből az üzemi konyhán előfizették a mindennapi étkezését. A többi pénzét a nevére szólón takarékbba tették. Telt már új öltönyre és télikabátra és még némi zsebpénz is maradt nála.

Matyiból egy idő után jóképű, elegáns fiatalember lett. Péter és Joki bácsi annak is megörült, mikor pártfogoltjuk bejelentette, hogy hazamegy a falujába és megnősül.

Évek múltán, egyszer Matyi falujába tévedt Péter, és érdeklődni kezdett utána.

-Kicsoda? Ja, igen. Az a részeges-mondták egyesek, akik meg közelebből ismerték- Naiv, gyenge akaratú emberként említették, mondván; Valami rossz nőt hozott a szülei házához, aki rendszeresen csalta. Attól kezdve, hogy Matyi ezt megtudta, megint inni kezdett. Elitta mindenét, még az életét is. Ott keresse kint a temetőben.

-Túl hamar engedték el a kezét-bántotta még most is Pétert a gondolat.

A barakktábor még mindig állt a város szélén. Nem tudott ellenállni annak a vágyának, hogy több évtized multával egyszer nosztalgiasétát tegyen a komor, szürke panelbarakkok között.-Vajon mi lehet most ott?

-furdalta a kíváncsiság és kiballagott a város szélén még létező telepre.

Munkagépek zaja szűrődött ki az egykori mozibarakk falai közül. Gépkocsik hajtottak be terheikkel az épületekhez. A klub helyén műszaki cikkeket árultak. Máshol bútorbolt nyílt. Az üzemorvosi rendelőt lakássá alakították át. A múltó idő minden emléket elmosott már. Körülötte lüktetett az élet. Közömbösen jöttek-mentek az emberek, tették a dolgukat. Senkit sem érdekelt, hogy ő miért nézelődik. Különösen nem gondolták, hogy itt, ennek az egyhangú barakktábornak az udvarán valaki az élete főművét alkotta meg, és az emlékeit idézi.

Csak a már nagyra nőtt platánfák lombjai lebbentek kissé a gyenge szélben. Azokat a fákat akkor ültették, mikor ő ott, az övét szolgálhatta. Az Élet nagy ajándéka volt az.



Csupa régiség

B. TÓTH KLÁRA

versei

Római festő háza

Hogy festettek a rómaiak Pannónia-szerte,
hogy vitték föl a színt, mész teje volt a kötés?
Okker sávval a szélén, ágán kismadarakkal
– mészpáncélja alatt ép ez a kis töredék –
Polgárváros romjai közt meglelte a régész,
tán helyi festőé volt ez a villa s a kert.
Festékkal teli tégelyek őrzik piktora tervét,
háza szobáinak új képeivel pepecselt.
Hálójának szénfeketében suttog a minta,
álmát őrzi e hely, nem riogathat a szín.
Nappalijában szétfut a szőlő, mint a lugasban,
árnyat adó levelén szöcske, tücsök muzsikál.
Nézd az idő-szkópon, hogy a romból épül a város,
s festő háza falán múlt születik, menedék.

(Kollégám learatta a munkát, így ez az érdem
nem lehetett az enyém, már csak e vers, mi saját...)

Fordul a nyári idő

Lágy szellő fuvoláz az eperfánk ágain, egyre
himbál, ring a kötél, libben a friss lepedő...
Míg befejezzük ebédünket hűvös lugasunkban,
izzad nyűtt teraszunk, olvad a pálmalevél,

rebben a gerle a nyírfán, leskeli dúsölű kertünk:
árnyas fák hűvösén tepsed a macskacs család,
jámbor labradorunk bolhát bogarász a melegben,
nyekken szélkakasunk: fordul a nyári idő...



Jó lenne egy kis szarvasgomba

HORVÁTH ÖDÖN

versei

Átok

Áldást osztogatnék, de nincs kezem;
épp a szentet siratom el magamban.
Ősz tekerődzik át a titkos kerten;
kibírhatatlanul jaj most nekem.

Amitől óvtál, bekövetkezett:
az Óriás szemével találkoztam.
Bújtam előle, nehogy rászedhessen,
és elfelejtsek minden éneket.

Úgy érzem, mintha Ősi átok érne;
egyszerre csak eltávolodik minden.
Hiába kergetem, a tér kiszédül

ujjaim közül. Be kell látnom végre:
bár kapálódzom, nem ér semmit. Végül
is paprikajancsit csinál belőlem.

Az élet fája

Az élet fáját gigászi fejszénkkal
megsebeztük. Most gyorsan körbevágjuk.
Serénykedünk. Recseg-ropog. Épp dől le.
Sikolt. Sötét lé folyik ki belőle.

Feldaraboljuk. Traktorunkra rakjuk.
Mintha nyoma sosem lett volna, végleg
eltűnik helyéről és tudatunkból.
Semmit sem akarunk tudni a múlttól.

Új jövő körvonalait formázzuk.
Régi emléksor abban már nem fér el;
ott más tájra, a sajátunkra vágyunk.

A korábit örökre megtagadjuk;
nem tudunk mit kezdeni a sok vérrel.
Amit az évek során kiontottunk.

Az öreg festő

Néhanap festett. Olyankor boldog volt,
de utálta, ha népszerűsítették;
attól valahogy mindig is viszolygott,
s két hete váratlanul kitüntették.

A Parlament dísztermében fogadták,
de mert már túl öreg, a nagy izgalmak
semmiképpen se jók, csak felzaklatják,
s kedélyvilágában is nyomot hagynak.

A nem kívánt ceremónia estig
tartott, a többiek jót ettek-ittak,
Ő egy sarokban álldogált magában.

Azon morfondírozott, ha Olgával
az a bolond ügy mégiscsak elsikkad,
Rózát még túrnie kell valamедdig.

Benne az időben

Forró, beteljesülhetetlen álmom:
egy hívó hang, bódító illatok
a fényes éjben, ahol ballagok.
Valakit keresek, de nem találom.

Hirtelen úgy érzem, meghalhatok;
egy vad szerelem emléke korábról
hasít szívembe, miközben madár szól;
fájdalmas hangjától megborzadok.

De jó volna valóban elbúcsúzni;
létem fanyar gyümölcsei megértek.
Hihetetlenül suhannak az évek.

Már rám célzott a láthatatlan csúzli.
Hát jöjjön el, aminek el kell jönni;
csak fütől, fától tudjak elköszönni.



Mintha csak festették volna

SZÁJBELY ZSOLT

Hamis emlékek

„Talán holnap találkozni fogunk a tébolyult tömegben!” - mondtuk egymásnak olyan mélységes meggyőződéssel, mely azon lelkek sajátja, akik tudják: soha többé nem találkozhatnak egymással. A világ akarata ellen ugyanis mindannyian tehetetlenek vagyunk.

Talán délután volt, vagy éppen délelőtt, ám a búcsúzásra az alkonyat a legalkalmasabb időszak, így hát azt írom: az alkony olyan csendes volt körülöttünk, mint a semmibe révedő agyagszobrok. E csend talán önnön megdöbbenésünk tükre volt.

Öt hónap múlva értesültem a halálodról...

A szemeim tétován kutatják az alkonyatot, s látom a színtelen Holdat, ahogyan lassan felemelkedik az éj trónjára. Az emlékek immár hamisak: irodalommal aláztam a búcsúzás pillanatát, s örök életet adtam egy valószínű, ám hamis pillanatnak, amely emlékeim cifra gúnyjában parádézik tudatom kopottas parkettáján.

Isabell... Talán egy napon majd folytatódni fog a pillanat, s az emlékek elvesztik a szavak hamis súlyát, s mikor elmegyünk egymás mellett a római szobrok árnyékában, (már nem az eltékozolt jelen szövetébe zárva, hanem egy megtalált jövő pillanata által életre keltve) egy szót sem szólunk egymáshoz, csak kísérelünk a végtelen pusztaságba, s összetörjük az idő üveg-palástját.

S mikor a csillagok fénye átdereng majd a fellegeken, elfelejtjük az életet, s csodálkozva nézzük egymást, mint két idegen, akik hamis emlékek tavában fürösztik testüket, és szótlanul továbbmegyünk, mert a szó jelentéktelen dolog és az emlékezés hazug: s nekünk nincs jogunk megtörni a Feledés akaratát...

ELBERT ANITA

Az aratás

Aranysárga kalászok ringnak
A szántóföldeken, megfésüli
Őket gyengéden a szél, majd
Felegyenésednek, és sütkéreznek
A napfényben. Olyan sok titok
Van a ráncos anyaföldben, hol
Egyszer bőven, másszor szűkösen
Terem a búza, s mindezt a közönyös
Természet irányítja, ki nem nézi,
Hogy lesz-e kenyérből elég,
Csak esik, záporozik, majd
Újra kisüt. Aratás közeleg,
Vagyis: meg kell halnia
A növénynek, hogy az ember
Kévébe kötve, megőrölje,
Majd a lisztből ételt készítsen.
De képes-e bárki meghalás
Nélkül újjászületni, s ha majd
A mag el nem rohad, kifejlődhet-e
A kalász? Bizonyára nem.
Kérjük ezért az aratás urát,
Az aranyló kalász mellől
Válogassa ki a konkolyt,
Mert eljött az idő, hogy
Megítéltessen élő és halott.
A szüret már lezajlott,
A kelyhekben méreg.
De a kenyér, ha kovásza
Satnya, sovány lesz, és lapos.
Így van ez az emberrel is, ha
Isteni magját nem táplálja,
Az összefonnyad, és az utolsó
Napon már nem támad fel.
Kévébe tették a kalászokat,
A malomban megőrölték
Őket, és zsákokba töltötték.
Minden készen áll, hogy
Az utolsó emberek közül
Kiválogassák a gonoszt,
És a szenteket. Legyetek
Hát az aratás hírnökei,
Először a csendet, s ha
Csak szükséges a szót
Citerázva, így kapva meg
Kalász–koronátok az örökkévalóságban.

KOVÁCS T. ISTVÁN

KÜLÖNLEGES OLVAMÁNYAIM

A történelem legnagyobb átverései

Az érdekes könyv, amely a kezembe került, Eric Chaline műve. A Kossuth Kiadó jelentette meg 2012-ben. Szerkesztője Tóth Emese. A kiadás alapja Eric Chaline: *Historis Greatest Deceptions and the Who Planned Them*.

Fordította: Danka Sándor. A borítótervet Kiss Áron készítette.

A könyv bevezető sorait idézve: *”A Biblia tanúsága szerint az emberiség hajnalát két csalárd tett árnyékolta be. Az első, amikor a kígyó megkísértette Évát, a második pedig az, hogy Éva félrevezette Ádámot. Ilyen álságos kezdetek után feltételezhető, hogy embertársaink viselkedése és ezen keresztül mindannyiunk sorsának alakulása talán előre elrendeltetett. Bűnös múltunk lenne az oka, ha rossz emberekkel szűrjük össze a levet, ha lopunk, csalunk, hazudunk? Nem túl lélekemelő felismerés, ugye?”*

A szerző nézete szerint a növény és állatvilágban sem ismeretlen a megtévesztés fogalma.

Több példát említ meg, többek között azt is, hogy a pillangók szárnyának színes mintázatát csak mi találjuk vonzónak. A ragadozók éppen azért kerülnek el messzire őket, mert ezek más mérgező, vagy fájdalmas csípésre képes fajok egyedeit utánozzák.

Jó példa a kakukkmadár viselkedése is, amely más madarak fészkebe rejti fiókáit, s így szabadul meg az utódgondozás fáradalmaitól.

Míg az állatvilág tagjainak célja a lét és fajfenntartás, addig csalárd embertársaink a pénz, a hatalom, vagy a hírnév -vonja le következtetését az író.

Az úgynevezett átverések hét nagy csoportjairól olvashatunk a reprezentatív, vastag könyv lapjai között tetszés szerint, mint egy novellás kötetben.

Néró a kontár közigazdász.

A korabeli római császárnak(37-68) rengeteg pénzre volt szüksége ahhoz, hogy isteni múzsákkal büszkélkedő, tehetséges művészként tetszeleghessen. Monumentális épületegyütteseket álmodott meg. Példa erre a Domus Area(Aranyház).

Róma tűzvész előtti központja pedig 1,2 millió négyzetméter nagyságú területet foglalt el.

A nagy költségek sok pénzt igényeltek, amit sem az adóemelésekkel, sem más intézkedésekkel, kölcsönökkel, nem sikerült előteremteni. Minden aranybeszerzési forrást kimerített. Így aztán leértékelte a birodalom valutáját. A pénzveréshez kevesebb aranyat használtak, az ezüstpénzt rézzel ötvözték.

A fellázadt szenátus végül halálra ítélte Nérót, akit a nép sem támogatót, s fogságba esés helyett öngyilkos lett.

Aki eladta az Eiffel tornyot.

A Gustave Eiffel(1832-1923) 1889-ben a párizsi világkiállításra tervezett 324 méter magas acéltornyát az építési engedély szerint már 1909-ben le kellett volna bontani. A világ akkor legmagasabb építményét a kezdeti ellenszenv után megkedvelték a franciák, hozzá tartozott a városképhez, így a helyén maradt. Ám az első világháború utáni körülmények miatt a pénzszükében lévő város vezetői a drága fenntartás okán többször is a lebontásra gondoltak. Ezt a hangulatot lovagolta meg „gróf” Viktor Lustig(1890-1947), s kifundálta a torony eladásának trükkjét.

A csehországi Hostinné városkában született nagyravágyó világfi nemesi kutyabőr hazudott magának. Más egyéb csalások között, melyekről a könyvből is olvashatunk, a torony fenntartásának gondjairól

értesülve kormányhivatalnoknak adta ki magát. Hat francia ócskavas -kereskedőnek küldött meghívót a párizsi Grillon luxusszállodába, hogy ott tárgyaljanak. A megbeszélés végén "személyi titkára" *Don Collins* bérelt limuzinba ültette a jelölteket, ellátogattak a toronyhoz, majd megkérték a kereskedőket, hogy borítékban tegyék meg az ajánlataikat. Lustig választása a legjobb ajánlatot tevő, hiszékeny *André Poissonra* esett, aki a nagy üzletre számítva arra is vállalkozott, hogy sikeresen végrehajtsa a francia kormány első megbízását és komoly jövedelemre számíthat a befolyt vagyonokból. Neje azonban gyanút fogott. A házaspár újabb találkozót kért Lustigtól, aki kutyaszorítóba kerülve, mindent bevallott. A feleség azonban mégis bekapta horgot, mivel arra gondolt, hogy korrupt kormányhivatalnokkal van dolga, aki zsebre dolgozik. Poisson negyedmillió frankot adott át Lustignak a kialkudott kenőpénzen felül és kiállították a nevére a toronyról szóló szerződést.

Lustig és Collins a zsákmánnyal menten Bécsbe utazott. Lustig szorgalmasan olvasta a francia lapokat, de azokban nem talált az esetről szóló híradásokat, mert a Poisson házaspár hallgatott, mivel szégyellték hogy sikerült rászedni őket. Félév múltán Lustig ezért megpróbálta elismételni a bevált trükköt, de megjárta. Kiszemelt áldozata mindent kitálalt a csendőrségen, így a csalónak menekülnie kellett. Huszonkét álnéven, 45 országban bujkált, míg végül az Egyesült Államokban kötött ki. Ott 1919-33 között szesztilalom volt. Ő *Al Capone* is megkörnyékezte, aki 50 ezer dollárt adott neki, hogy azt fektesse be a tőzsdén. Lustig ezt két év után visszafizette, amitől Capone úgy meghatódott, hogy 5 ezer dollárral jutalmazta meg. Ám 1934-ben New Yorkban hamisításért letartóztatták, de a tárgyalás előtt megszökött a börtönből. Egyhónapi bujkálás után mégis elfogták, húsz év börtönre ítélték. Alcatraz sziklabörtönében, Al Capone társaságában töltötte a büntetését. 1947-ben halt meg.

Trofim Liszenko

„*A liszenkoizmus a biológia területén egyeduralkodó bolsevik dogma*”-olvasható a fejezet első sorában. *Liszenko* szülei ukrán földművesek voltak. Fiuk az umari kertészeti főiskolán, majd a Kijevi Mezőgazdasági Intézetben tanult. Diplomájával az azerbajdzsáni Kirovabad Kísérleti Állomáson kapott munkát. Az 1920-as évek végén publikálta a *vernalizációval* kapcsolatos eredményét. (Vernus latinul tavasz) ”*A Vernalizáció az a folyamat, amely során egyes növények kifejlődéséhez a megfelelő anyagcsere folyamatok lejátszódásához szükséges, meghatározott időtartamú hideg, de mindenképpen fagyponthoz feletti időszak a magok kicsirázása, vagy a virágzás megindulása érdekében.*” Olvasható így, betű szerint. Hihetetlen eredményekről számolt be. Azt állította, hogy az új módszerek megháromszorozzák a legfontosabb élelmiszergabonák termését.

A légből kapott állítások meggyőzték a Sztálin vezette politikusokat. Abban az időben a gyenge termésátlagok, az élelmiszerhiány, sőt éhínség miatt kapóra jött Liszenko színre lépése, akinek gyors tempóban nőtt a karrierje. Csakhogy ő az ígéreteit meghamisított kísérletekre alapozta, a várt eredmény pedig rendre elmaradt. *Sztálin* ennek ellenére 1936-ban kinevezte a Lenin Mezőgazdasági Akadémia élére. Liszenko diktatórikus vezetést valósított meg. Ellenfeleit eltávolította. *Nyikolaj Vavlovot*, (1887-1943) a világhírű genetikust és botanikust például 1938-ban eltávolította az Akadémia igazgatótanácsából. A tudóst koholt vádakkal elítélték. Földalatti börtönbe zárták, ahol alultápláltság miatt meghalt.

Hrucsov is kiállt Liszenko mellett, akit csak 1965-ben sikerült a genetikai intézet éléről eltávolítani. A Liszenko korszak ezzel lezárult.

Gabonakörök

Az emberek képzelő erejét olykor még ma is megélelné a gabonakörök különös látványa. A könyv, *Ahova lépek, ott fű nem terem* című fejezete szerint egyetlen megmagyarázhatatlan esemény az egész világon végigsöprő lavinát indíthat el.

Az érett, élelmiszer-gabonabúzáknál közepén az első alkalommal az 1970-es években találkoztak az emberek gabonakörökkel Nagy-Britanniában. 1991-ben két vicces kedvű fickó, *Doug Bower* és *Dave Chorley* Southampton városában élő férfiak bevallották, hogy ők hozták létre az első gabonakört. Ők a felelősök az egész országon végigsöprő titokzatos eredetű divatért.

Kapatos állapotban voltak. Manőverükhöz elegendő volt pár deszka, egy kötél és néhány rövidebb drótdarab.

Kezdetben az ufók leszállóhelyeit idéző, egyszerű köröket rajzoltak a mezőre. Aztán vonalat is tartalmazó mintákra váltottak.

Ezután a mezőt árgus szemekkel figyelő újságírók remélték, hogy megláthatják a mezőre leszálló ufókat, ám ez sohasem történt meg.

Sok időbe telne, hogy végigolvassuk a mindössze 50 család történetét. Pláne, ha még hozzátennénk a kiegészítő, ajánlott irodalmat is. Megérné viszont, mert nem csak szórakoztat bennünket ez a könyv, hanem helyenként tudományos, máshol történelmi ismeretekhez is hozzájuthatunk olvasása közben.

Helyesbítés

*Különleges olvasmányaim- **Versek a ládafiában** című írásomban bosszantó hibát követtem el. Figyelmetlenségem eredményeként azt írtam, hogy Nagy Imre verset írt Bajkay Lajoshoz. Fordítva történt. Bajkay Lajos írt verset Nagy Imréhez. A tisztelt olvasó és a dédunoka szíves elnézését kérem.*

Kovács T. István



A hasadék

MARUZS ÉVA

Emberek és idegenek VII. rész

KÖZELEDIK...

Az első ember hajnalban felült az ágyban és megrázta fejét. Riadt idegei világosan jelezték: baj van! Álomittas érzékekkel próbált rájönni, honnan közelít a veszély. Talán betörő lépteit hallotta meg valami belső fül? Talán füst érződik? Nem, semmi hasonló.

Felgyújtotta a kislámpát és megrázta felesége ágymeleg vállát. Az asszony néhány álmosat pislogott, majd felpattanva rémülettől kikerekedett szemmel meredt férjére. Arcán nyoma sem volt a megszokott, életvidám reggeli mosolynak. Az első ember mostmár igazán megijedt. Tanácstalanul nézett felségére, tétova vállfelhúzással felelt a ki nem mondott kérdésre és kapkodva öltözni kezdett. Az asszony is.

Az utcán csak egy pillanatra torpantak meg, azután lábaik a partra vitték őket. Ezen a vidéken minden jó és rossz a tengerből és a tengerről jön, ami szinte körülöleli a falut. Ám ezúttal semmit sem láttak, hiszen még a Nap sem kelt föl. Erejüket és érzéseiket megfeszítve füleltek, hátha hallanak valami szokatlant; és akkor rájöttek! Tudták már, mi ébresztette fel őket, mitől rémültek meg, mi tartja most is rettegésben őket: a tenger hallgatott! Nem hallatszott a hullámverés állandó moraja, még a nyugalmas, szélcsendes nyári délutánokon apálykor hallható szelíd zúgás sem, sőt a bármely közönséges tó vize által keltett kis locsi-pocsi sem, semmi a világon, csak egy hajnali autó beljebb, az országúton, de annak semmi köze a vízhez. A tenger hallgatott!

A két ember egymásra nézett. A sötétben nem látták egymást, de húsz év után ismerték egymás gondolatát is. Összekapaszkodtak és a halványabb sötétből a hullámtörő végének tömören sötét kontúrjai felé lépkedtek a part asztalsima fövényén. Ott letelepedtek, szemüket és fülüket meresztették, a Napot és a tengernek legalább egy sóhajtását várva.

Mennyire tud hiányozni a megszokott zaj! Nem a viharos tombolást várták most el a tengertől, ó, dehogya! Csak azt a mindennapit, azt a közönséges morajt, amivel nem is szoktak törődni, amit máskor szinte nem is hallanak, mert megszokott, mert örök, mint a Nap forgása, mint az évszakok változása, mint a... nos, igen, mint a tenger moraja. Hogyan szűnhet meg valami, ami az örökkévalóság szimbóluma?

Mire pirkadni kezdett, már rengeteg ember állt a parton. A helyiek és a turisták, vakációzók mindent ellepő tömege csak állt, nem is zúgott, ahogyan minden embertömeg szokott, mert mindenki arra a másik morajra fülelt, arra a fájoan hiányzó megszokottra, a tengerére.

Elméletek keltek szárnyra, suttogva. Hogy a Nap és a Hold együttállása, hogy majd dagálykor, hogy csak a szélcsend, hiszen ez nem az óceán, csak egy beltenger beltengere; de a helyiek minderre csak legyintettek, mert ennyire sima talán csak egy tó lehet, mert igaz, hogy beltenger, de nézz csak szét az egyre erősödő világosságban és szégyelld el magad, hogy emberi nagyképűséggel lebecsülted ezt az irdatlan víztömeget, pedig mi vagy hozzá képest; igaz, hogy csak beltenger, de játszva elmoshatja a falut, és még észre sem venné talán, ha megtenné, mert mi neki ez az egész félsziget is, csak egy kanyarulat az ellenséges szárazföldből, amit évszázadok óta ostromol, ó, bár most is ostromolna!

A Nap ködfátyolban kelt. Ez önmagában nem meglepő, máskor is ködös reggelenként a táj, a víz, szinte mindig párás itt a levegő. A ködfátyol nem lett volna feltűnő, ha nincs a Nap vérvöröse, hozzá pedig még mindig a baljóslatú csend, amit a tömeg szélén hirtelen összeeső fiatalasszony hangos, szinte eszelős sikoltozása tört csak meg. A fiatalasszonyt körbefogták a családtagjai, de a tömeg csak egy pillantásra méltatta a jelenetet, valami sokkal borzasztóbb, meghatározhatatlan eljövetelet sejdítvén.

Már látszott a tenger tükörsima felszíne alatt a part fövénye, rajta az utolsó hullámok keltette apró, fodros barázdák, melyek élét a visszazúduló víz ezúttal nem mosta el. Az üres kagylóhéjak, csigaházak most is úgy feküdtek, mint máskor, egy fekete kagylóhéj belseje a szivárvány összes gyöngyházfényű

színében tündöklött. Kicsi Shell-emblémák, hosszúkás, fura alakú kagylók, galambszárny-formájúak, egyszínűek, tarkák, hófehérek, ez az egész halott, ám gyönyörű tengerparti világ, ami máskor fürdőzők ezreit készíti hajlongásra, válogatásra, gyönyörködésre, most mindössze egy kisgyermek figyelmét keltette föl. „Mama!” - kezdte és lehajolt egy különös kagylóért, de mielőtt keze a vízhez ért volna, az anyja visszarántotta és csendre intette. A gyermek meglepődött, majd hirtelen ő is megérezte a kimondatlan, talán kimondhatatlan rémületet és sírva bújt anyjához. Az anya felemelte és magához szorította a kicsit, „Ne félj, megvédelek!” - mondta az ősi mozdulat, de csak az anya teste mondta ezt, az esze nem tudta, mitől kell megvédenie gyermekét és egyáltalán, meg lehet-e, meg tudja-e védeni.

Egy turista bement a vízbe. Csak úgy egyszerűen belépkedett. Nagy darab férfi volt, arcáról lerítt, hogy ő mindig mindent jobban tud s hogy őt nem érdekli a parton ácsorgó emberek véleménye. A tömeg iszonyodva nézte az ostobát. Egy angol halkán morogni kezdett: „Ezek a szárazföldiek!” Szigetországi lakos létére ismerte és tisztelte a tengert. Az elszörnyedt helyiek is biztosak voltak benne, hogy valahonnan a kontinens közepéből jöhetett ez az érzéketlen fajankó. Épeszű ember a tengerrel nem játszik, nem kockáztat. A tenger majdnem isten, még annak is, aki nem hisz felsőbb lényben, mert a tenger maga a Szeszély, mert a tenger már majdnem az elérhetetlen és megérthetetlen Végtelenség.

A vakmerő, vagy inkább ostoba turista csak két lépést tett. Ott megállt, álldogált, megingott és visszafordult. Talán a víz szokatlan simasága zavarta; talán a hullámok megszokott nyalintása és sodrása hiányzott; talán csak végre megértette konok és buta fejével, hogy itt most nem akármiről van szó; talán még érzései is támadtak, szokatlan, világot átfogó, alázatos érzései; talán... De ki tudja? Senki nem kérdezte az ostoba külföldit és - szokásától egyébként erősen eltérően - ő sem kezdett hangosan szónokolni. Hirtelen önmegtartóztatásában föl sem merült benne, hogy egyébként sem értenék a szavát; egyszerűen nyüzítő félelem remegtette a lábikráját és kúszott tagjain egyre följebb.

Egy katonai helikopter berregett el a láthatatlan nyugati part irányába. Zaja még süketítőbb volt, mint egyébként, mikor pedig a tenger zúgásával vegyülve harsogott. A helikopter keltette zajról néhány embernek eszébe jutott, hogy nem rikoltoznak a sirályok és a hajók dohogása sem hallik ki most a partra. A látóhatárt fürkészsze rájöttek, hogy egyetlen sirály sem vitorlázik, veszekszik a magasban, hogy valóban egyetlen hajó sincs az egyre rémületesebb víztükrön, ahol a „tükrös” szó most nem hasonlat, hanem a tény jelölésére szolgál. A parti víz lassanként megzöldült, leülepedett belőle a fővény milliónyi apró szemcséje, hiszen most sem a hullám, sem az emberek nem zavarták fel újra, meg újra. A messzi vizek megszokott színüket mutatták, olyan békés lehetett volna a kép, ha nincs a félelmetes csönd, az érthetetlen, ezért észveszejtő csönd.

A tömeg elfáradt. Megunta a várakozást? Hiszen azt sem tudta, mire vár! Hiszen nem történt semmi, de semmi, de végképp semmi! Elzsibbadnak az érzékek, ha nem kapnak táplálékot; ha hallgatózol, de csak a süket csendet hallod. Megunja az elme, ha semmi hírt nem kap az érzékektől. Még az állandó félelmet is meg lehet szokni. Görcsben van a gyomrod? Ha folyamatosan görcsben van, akkor arról is el tudsz felejtkezni. A tömeg tehát elfáradt. Elfordult a néma víztől és letörten hazafelé ballagott. Minden kisgyerek sírt, kitartóan, rémülten, anyjába-apjába kapaszkodva. Minden felnőtt félt. Remegett a lába, a gyomra, rettegett, mert semmit sem értett. Érdekes módon még a kamaszok sem helytelenkedtek. Vagy szorosan apjuk mögött mentek, vagy szerelmesük kezét szorították, a másikban keresve a menedéket. Egy fiú hirtelen lehajolt és a homokba írta az ujjával: „Ti amo, Giuletta!” A kislány mellette pontosan értette, hogy miért *most* kapta ezt az ajándékot, hogy ez a szeretet örök, mert ezt a vallomást most nem mossa el egy pillanat alatt a tenger, mint az összes hasonlót. Ezért ez a kislány - a torkát szorongató félelem ellenére - most néhány percig boldog volt. De az ő szerelmük sem lett örök, mint eddig még egy sem.

Mert akkor elkezdődött...

BEFEJEZŐDÖTT

*Gergely fiamnak, az ötlet gazdájának,
aki szerint ezt meg kellett írni*

Soha nem volna szabad egy töltött pisztolyt csak úgy szanaszét hagyni a lakásban! Egyszerűen felelőtlenség! Még megtalálja egy gyerek, aztán kész baj!

Lakás... Micsoda elavult kifejezés lett ez is! Már alig emlékszem, milyen is volt az a régi, a lakás... Pedig csak harminckét éve történt, ha egyáltalán jók a feljegyzéseim meg számításaim. Amire persze nincs garancia. Harminckét évvel ezelőtt, előtte pedig évszázadokig mindannyian lakásban laktunk. Most meg... A szigeteken állítólag létezik lakás. Nem láttam, nem tudhatom. Mondják. Kőből építették, mert fa persze nincs. A bútor is kő. Minek ez a flanc?! Úgyis rongyokon kell aludniuk, nem?

A többség mindenestre hajókon lakik, mint nekem is itt ez a kalyiba, eső és hó ellen, a jó öreg Kate-Mary fedélzetén. Fedélzet! Még hogy fedélzet! A megszokás, enyhe nagyképűséggel keverve, az mondatja velem: nyolc lépés széles és tizenkét lépés hosszú az egész, fedélzetnek nevezhető alkotmány a két farönk fölött. Tudom, végigmértem jó párszor, mióta ennyi a hazám. Szerencsére valamikor valaki jó stabilra építette a katamaránt, biztosan boldog napokat élt meg vele valamelyik meleg déli tengeren; talán gyöngyöt is keresett a sekélyebb vizekben, talán kíváncsi turistákat vitt a korallzátonyok közé; még az is lehet, hogy ő is Kate-Mary-nek nevezte a katamaránját. Nem tudom, nem volt rajta semmilyen felirat, amikor rohanást elkötöttem a partról, és mostmár nem is lesz. Honnan vennék festéket és ugyan minek? Ha idegen hajót látok, többnyire jobb menekülni, mint esetleg a hajó oldalára felpingált nevet mutogatni. Aki pedig mutogatja a nevét, nem menekül, annak már rendszerint mindegy.

Harminckét év alatt sok hajónak kerültem már a közelébe. Mindjárt az első évben több találkozásom is esett ilyen-olyan hajókkal, de azokon a járműveken csupa halottak vagy haldoklók voltak. Nem olyan könnyű a tengeren megélni, még akkor sem, ha bőven vannak szárazföldek, ha vannak szigetek, ahová ki lehet menni vízért. Így meg... Az a néhány megmaradt sziget nagyon zsúfolt és tűzzel-vassal védik, akik elfoglalták. Pedig iszonyúan csúf, sziklás, kopár, meredek oldalú földdarabok, a fene sem akarna ott élni, ha lenne máshol hely. De nincs. Így a hajós a más hajókon élők vízkészletére és a hordókra van utalva, amikben esővizet gyűjthet. Eleinte voltak néhányan, akik úgy tettek, mintha haldokolnának, aztán a könnyű zsákmány reményében közeledőt megölték és kirabolták. Ma már ennek a trükknek senki sem dőlne be. De ettől még egy szikrát sem lett könnyebb a vizet beszerezni! Nekem is van egy vágás a pofacsontomon, meg egy golyó nyoma a bal vállamnál. Eddig még aránylag olcsón megúsztam a kalózokat. Majdnem úgy fogalmaztam, hogy „a kalandorokat”, de hát ma mind kalandorok vagyunk. Csupa halálos kaland és csupa halálos unalom az életünk és egyiknek sem tudok örülni. Mára egyébként megfogyatkoztak a kalózok meg mindenki más is. Nem elég ide a vadság, a gátlástalanság! A tengeren megélni külön tudomány.

Harminckét éve... Már nagy kamasz voltam, jól emlékszem a napra, amikor elkezdődött. Kint álltunk a hajnali tengerparton, anyám csak egyre szorongatta a kisöcsémet, állt rettegve, öcsém meg nyüszített a félelemtől. A felnőttek félelme, tanácsstalansága bénított meg engem is, noha eleinte nem is értettem, mitől állnak olyan rémülten körülöttem az emberek. Aztán végre felfogtam, hogy nem hallom a tenger zúgását és ma is emlékszem arra az iszonyú pánikra, ami ettől a felfedezéstől elfogott. Nem szűnhet meg valami, ami az örökkévalóság szimbóluma!

Otthon azonnal bekapcsoltam a rádiót, valami rémületet enyhítő zenét szerettem volna, valami hétköznapi, de nem azt kaptam. A hírek zavaros áradatban ömlöttek, egyelőre még a napi politikai történésekkel és más csip-csup számárságokkal vegyest jöttek a szokatlan jelenséget elbeszélő, magyarázó és rettegő hírek, de két-három nap múlva már egyáltalán nem volt más hír, csak hogy melyik városokat öntötte már el a tenger és hogyan kísérelnek meg az emberek kimászni az iszonyú csávából. Nagyon hamar elhallgatott a rádió is. Összefogásra nem volt idő, mindenki csak a maga és a családja bőrét menthette és dehogy látta át még akkor, mi vár rá, ránk, az emberiségre!

A negyedik napon mi úton voltunk az Alpokba, hihetetlen forgalmi dugókon, megvadult, menekülő embereken és állatokon keresztül. Rengeteg ember már akkor elpusztult. A tenger meg csak nőtt, nőtt. A családomtól rég reménytelenül elkeveredtem, már csak a saját bőröm próbáltam menteni, iszonyodtam az

elhullott emberi és állati testektől, esélyt sem láttam a csúcsok elérésére, ezért visszafordultam. Összeszedtem takarókat, konzerveket, késeket, mit vásároltam, mit az úton-útfélen heverő halottaktól vettem el, egyszer még verekednem is kellett, mert valaki rákívánt az én kis szedett-vedett túlélő-felszerelésemre, de én csak mentem szembe az árral, az ember- és vízárral. Akkor kötöttem el a Kate-Maryt, már úszva kellett megközelíteni és többször a víz alá bukva sikerült csak elkötni; elhelyeztem a kis kalyibában az összehordott kincseket és azóta nem is tettem szárazföldre a lábam.

Nem is lenne hová. Csak a hegyek csúcsa maradt ki a vízből. De a hegycsúcsokon nem nőtt fű, fa, mert örök hó borította őket. A hó már rég elolvadt, de ebben a magasságban mag sem volt a földben, ami kikeljen. Akármilyen kis hibernált mag jó lett volna, de nem volt minek kikelnie. Növények nélkül maradtunk, tehát halálra vagyunk ítélve.

Élelmiszert ad a tenger és le-lebukom a magasabban fekvő városok raktáraiba. Amióta a bűvárfelszerelést találtam, azóta már könnyebb felhozni a konzerveket, italokat. Bezzeg megbecsülöm most a zöldfőzelék-konzerveket, de még az időnként alattam hullámzó hínárt, algákat is, pedig régen, gyerekkoromba mennyire nem érdekelt a skorbut veszélye! Bezzeg óvatosan hozom fel az anyyira utált, cukrosvíznek gyalázott üdítőket is, mert az édesvíz nagyon drága kincs. A hordóim gyakran ürülnek ki, sokszor kell valamit ügyeskednem, ha csak nem jön az eső. És az az ügyeskedés... Hát csúnya dolgokról is el kell majd számolnom odafönt, mert néha elvadultam szomszédágomban. Édesvíz, édes víz, te vagy az élet legfőbb kincse!

Legjobban az egyedüllét nyomaszt. Hetekig, hónapokig senkihez nem szólhatok egy árva szót. A rekord eddig 19 hónap volt. De nem is az, hogy nem szólhatok, hiszen beszélhetek én magamban is, nincs olyan se, aki megszóljon érte. Az egyhangúság a gond. Annyi tennivalóm csak nagy viharok idején van, hogy az egész napomat lefoglalja. Máskor itt leng fölöttem az unalom. Olvasni az iskolában sosem szeretem, de most nincs is mit. Régen volt rádió, televízió, meg aztán telefon, számítógép, hogy olyasmit ne is említsek, ahol több ember összejöhetett. Ez mind nincs. Magamat kell elszórakoztatnom, heteken, hónapokon át, a legközelebbi beszélgetős találkozásig. A rég tanult verseket próbálom felmondani, anyám réges-régi meséit idézgetem magamban, no meg a legutóbbi beszélgetőtárs élettörténetét, ha olyan, hogy érdemes gondolkodni felette. Megpróbáltam magam is történeteket kiagyalni és talán nem is rosszak a kis elmeszüleményeim, de kinek mondjam el őket? Hogyan írjam le és minek, könyörgöm, minek? Az unalom ellen szoktam így hangosan elbeszélgetni magammal, visszaemlékezni régebbi és tegnapi dolgokra, kielemezni a történeteket. Már attól félek, lassan gondolkodni is elfelejtek. Ez a haldoklás egy formája, igaz?

Megfordult már a fejemben, hogy partra szállok valamelyik szigeten, a vízből kiálló valamelyik hegycsúcson, de aztán mindig leteszek róla. Az öngyilkosság egyik biztos módja lenne, majd ha már végképp megunom ezt az egészet, talán akkor. De addig nincs értelme, hogy meggyilkoljak néhány embert egy talpalatnyi helyért. Nem ringatózna alattam a talaj, de egyebet nem nyernék vele. Az emberiségnek így is, úgy is vége, ha én magam netán valamivel tovább húzom is. A gyakorlatilag már kihalt emberiség megmaradt rongyait használjuk, átvitt értelemben is és esélyünk sincs valami újat alkotni. Nem jó dolog utolsó embernek lenni a Földön, még így sem, hogy többen osztozunk ezen az igencsak kétes dicsőségen. A hideg futkározik a hátamon, ha erre gondolok. Igyekszem is nem gondolni rá.

Haldoklunk. Kollektíve bandukolunk az emberiség kihalása felé.

Biztos, hogy végünk. Először is kifogytak a nők. Láttam eleinte néhányat, némelyik anyatigrisként harcolt a gyermeke élelméért és vízéért, de mára már elpusztultak. A nők valószínűleg életben maradtak volna – különösen ha a gyermekük is velük volt – egy lakatlan szigeten a régi Földön, mert hatalmas volt bennük a gyakorlati érzék; de mai világunkban, amikor sokkal nagyobb hangsúlyt és jelentőséget kapott a nyers erőszak, egy nőies nőnek nincs esélye. A férfiasabb fajtának talán van, ha meggondolom, de az meg nem fog gyereket szülni. Tehát maradtunk mi, erős, ügyes, túlélő férfiak. Sokat érünk magunkkal!

Az élelem nem lenne gond. A szárazföldi állatok ugyan mind kipusztultak és egy nyamvadt madár sem repül fölöttünk a magas égben, de néha még találok konzerveket és a tengeri lények megmaradtak. Sőt, elszaporodtak. Csodálom, hogy nem mérgezte meg örökre a tengereket akkor, harminckét éve az az iszonyú mennyiségű halott ember, állat növény! Ma már mindenesetre nincs látható nyoma az akkori borzalmaknak. Szóval a tenger állatai, a sekélyebb helyeken a növényei is bőségben vannak körülöttem. Igaz, nyersen kell megennem őket. Harminc éve nem láttam tüzet. Gyújtani talán tudnék, de az isten

szerelmére, mit gyűjtsak meg?! Fa nincs, semmi szalma nincs, tehéntrágya sincs; kőolaj lehet, hogy még akadna, de hozzáférhetetlen; az elérhető palackos gáz is elfogyott már; napelemmel működő kályha meg ha volt is valamikor, én nem találkoztam vele. Marad a nyers koszt. Megszoktam az évek alatt. Ettől még meglennénk.

A víz a nagyobb gond, igen. Pedig még lepárló készüléket is szereztem valamikor, tengervízből állította elő az édesvizet, gázzal működött és volt is tíz palack gázom, egy nem túl mélyen fekvő barlangban dugtam el... de már rég elfogyott. Ezért a lepárlót is kidobtam vagy húsz éve. Később ugyan megpróbáltam megkeresni, hátha újra találok hozzá gázt, de akkor már nem leltem. Mindegy, gázt sem találtam többet.

A legnagyobb gond a levegő. Nem tudom, miért nem fulladtunk még meg. Nincsenek növények, amik légköri oxigént termeljenek nekünk. Tengeri növények vannak, de tudtommal azok a víz oxigéntartalmát növelik. Vagy nekünk is juttatnak? De idefent semmi növény. Igaz, állat sincs, ember is nagyon kevés, és nincs autó, nincs gyár, még fűtés sincs, semmi égés, ami pusztítaná a levegőnket. Lehet, hogy ha jól beosztjuk, néhány évig még elég lesz az oxigén a levegőben. Az is lehet, hogy sokáig, ki tudná ezt kiszámolni ennyi ismeretlennel? De mindegy, hamarosan úgyis kihal az emberiség. Mint már jeleztem, a siker reményével vehetek részt az „Utolsó Ember” vetélkedőn, hogy a fene ott eye meg!

Ehhez képest igazán csekély öröm, hogy tegnap óta már azt is tudom, mitől dobja fel az egész emberiség a kollektív bakancsát! Mert tudom, de bár ne tudnám! Csak dühöngeni tudok! Egy tévedés, egy felelőtlen felnőtt, aki széthagy a lakásban egy töltött pisztolyt! Vagy tán nem is pisztolyt, csak valamit, ami hozzá nem értő kezekben veszélyes lett. Nem tudom, ki volt a meggondolatlan, akinek „köszönhetjük” az emberiség pusztulását, plusz az összes szárazföldi állatét, nem tudom, de ne legyen megállása egyetlen isten előtt sem!

Tegnap ugyanis elém sodródott egy hajó. Egy nagy hajó, több fedélzettel, kéménnyel, hevenyészve felszerelt vitorlákkal, szigonykilövő állással, de mégis sodródott, rozsdásan, koszosan, benőve algákkal, kagylókkal, szóval elhanyagoltan. Az oldalán a rozsda által félig megevett felirat szerint valami akadémikus nevét viselte, tehát valószínűleg kutatóhajó lehetett anno. Gondoltam, hátha van rajta valami használható, és volt is, kézhez álló hálót találtam, nyílból kilőhető szigonyt, aztán néhány, már semmire sem hasonlító térképet, műanyagból, éppen jó lett kies otthonomon a tető lyukait befoltozni, és lehet, hogy mást is találtam volna, de akkor emberi hangokat hallottam. Mindjárt letettem mindent egy kötélcsomó mellé és -kellő óvatossággal - mentem a hangok irányába. Rádió már rég nincs, mert elektromosság sincs, sőt, hallgatóság is aligha akadna; a hang, a tagolt beszéd tehát embert jelent, jót vagy rosszat, legyőzendőt vagy segítőket, valakit, akivel talán beszélni lehet a hallgatással töltött hónapok és évek sorai között, aki új táplálékot ad a magányos napok gondolataihoz, embert, aki változatosságot jelent.

Hát volt ember. Mocskos, hajdanában fehér köpeny csüngött soványra aszott testén, torzonborz, fésületlen haj és szakáll (az enyém sem lehet sokkal különb, mégis megütődtem a látványon), és az arcszörzet őszülő dzsungeléből üres, örült szemek meredtek rám, de szerencsémre nyilvánvalóan nem láttak. Becsusszantam a sarok mögé. Pont így szokták régen ábrázolni az örült tudósokat, de én csak azt tudtam, néhány szomorú tapasztalatból, hogy örültekkel lehetőleg nem tárgyalunk és semmiképpen nem verekszünk össze, mert nincsenek gátlásaik. Hát a tegnapi hajón nem került sor verekezésre, beszélgetésre sem. Az örült tudós ment a műszerek között, leírta az adatokat, mintha értelme lenne a munkájának (Kinek szánta a leírtakat? Nekünk már tökmindegy. Majd ha egyszer idegen űrhajósok érkeznek és kutatni kezdik a Föld értelmes lényeit? Á! Reménytelen!), és egyfolytában beszélt. Volt abban a szövegben barométer meg viszkoziméter, hajnali szellő és beázó csarnok, gramm per négyzetcenti és köbláb, amennyire én meg tudtam ítélni, nem igazán volt összefüggő a beszéde, de én ugye nem vagyok fizikus, vagy mi, szóval nem vagyok tudós, csak amit hajdan, ezer éve az iskolában tanultam, kevés lelkesedéssel, annyit értek az ilyen tudományos szöveghez, mert azóta mit és hol tanulhattam volna, még ha akarnék is. Viszont volt a szerencsétlen embernek néhány vissza-visszatérő mondata is: „Nem gyerekjáték, ne nyúljunk hozzá!”

Hogy mihez nem kell hozzányúlni, azt nem is sejtettem, amíg meg nem találtam a hajónaplót. Az utolsó években már nem vezették, senkinek nem fog tehát hiányozni. Hónom alá csaptam és az összeszedett holmi társaságában, a hajó magányos utasát gondosan nagy ívben kikerülve, visszamásztam Kate-Mary biztonságos hátára. Nem is néztem meg, van-e fölös vize annak a szerencsétlennek. Túlságosan életteretlenség tűnt.

A naplóból kiderült, hogy a hajó már akkor is több mint egy éve úton volt, amikor az egész végpusztulás elkezdődött. Nem csoda, hogy benőtték a tenger lényei, hogy csupa merő rozsdá az egész! Nagyon pontosan emlékszem arra a szörnyű dátumra, így aztán gyorsan lapozgattam az előző bejegyzések között, rávettem magam a kérdéses napra: vajon mit láttak ők akkor?

Meg sem próbálom szó szerint idézni. Valahol az északi sarkkör fölött voltak, nyílt vízen, de jégablák és -hegyek között, amikor találtak egy álló jéghegyet. Nem hittek a szemüknek és a műszereknek, egy rendes jéghegy úszni szokott. Éppen ezért „partra szálltak” a hegyen és akkor valamit felfedeztek, a jégen át, homályosan. Nem lehetett kivenni, mi lehet az, ezért nagy óvatosan leolvastgatták róla a jeget. Óriási szerkezet került elő, csövek, ventilátorok, ismeretlen rendeltetésű és eredetű, meghatározhatatlan funkciójú valamik szokatlan és érthetetlen halmaza, egyszerűen a hajó egész tudományos és kiszolgáló személyzete együtt sem tudta meghatározni, mit látnak. Sok „olyan, mint...” hangzott el, de egy „olyan, mint...” sem tudta még megközelíteni sem a dolog lényegét, sőt az sem derült ki, egyáltalán hol van a szerkeztű indulási oldala, ezért a továbbiakban egyszerűen IZÉ néven írták le és emlegették. Az aránylag gyorsan tisztázódott, hogy a tengerfenéken áll a ketyere lába és maga a szerkezet a tenger szintje alatt zavartalanul folytatódik, de hogy mégis mi lehet ez és mi célt szolgál, az a végén sem derült ki.

Egy biztos: két bűvár az IZÉ lábánál dolgozva kergetőzni kezdett (így vallott utóbb, de mindegy is: valamit helytelenkedett) és véletlenül meglökött egy szikladarabot, mire az megmozdult és a víz alatti mozgások lassú tempójában rágurult az IZÉ lába mellett kiálló hengerre. A henger belenyomódott az iszapba, vagy bármi másba, ami talán az iszap alatt volt és ettől vagy mástól, de egy perc alatt leállt az óceán felszínén a hullámozgás. A tudósok rettenetesen megrémültek a tükörsima felszín láttán (naná, mindenki megrémült, emlékszem) és igazán csekély vita után utasították a bűvárokat, hogy a sziklát emeljék le a hengerről. Ez már nehezebben ment, de egy további félóra alatt, három bűvár együttes erőfeszítésére a henger újra kiemelkedett. Hanem akkor már késő volt. A tudósok napról napra jegyzetelték a változásokat, a kapitány beírta a hajónaplóba is a sarki jégsapka rohamos olvadását, a rádióban hallott borzalmas eseményeket, a városok süllyedését, ember, állat pusztulását; beírta, amikor végleg elhallgatott a rádió, amikor rájöttek, hogy az utolsó túlélők közé tartoznak; amikor egyre több lett az öngyilkosuk; jegyzetelték az IZÉ vizsgálatának eredményeit is, ám egyre tétovábbak lettek a bejegyzések. Végül teljesen más kézírással ezt írta be valaki:

„Nem tudjuk, mi ez. Nem tudjuk, ki állította ide. Valamelyik katonai nagyhatalom? Földönkívüliek? Atlantisziak? Nem tudjuk, mire jó. Ūrhajók indítására? Az időjárás szabályozására? Földrengések csillapítására? Egyet tudunk: bekapcsoltuk és most elpusztul a Föld. De legalábbis a szárazföldi élet. Mi öltük meg az emberiséget.”

Pedig eredetileg talán nem is akart rosszat az a valaki, aki ezt az akármit oda a sarkkörhöz elhelyezte. De nem szabad széthagyni egy töltött pisztolyt egy lakásban, ahol gyerekek is vannak.

KAKAÓ ŐSSZEL

Imádom a nyugalmas, napfényes őszi délutánt, amikor nem történik semmi!

Mögöttem a vén kúria vadszőlővel befutott fala, faragott, barátságos ablakai. Elöttem itt a teraszon, kézközelben, a kis kerti asztal, kockás terítővel, egy hadseregnek való kakaóval és foszlós kaláccsal. Hiába mondom Julikának, hogy csökkentse az adagjait. Az asztalon túl először saját ballábam bepólyált fejét látom (és ahogy ránézek, meg is sajdul), de utána kinyílik a tér. Harsogó zöld gyeppel, pedig ősz van. Lejjebb, a kerítés mögött, a tyúkok kapirgálnak, mozgó tarka foltok. A jobboldali dombon felfutó szőlősorok és hangyányi emberkék, a dombok ide-oda dobálják jókedvű zsvajukat. A szemközti dombon megszinesedett erdő. Csak a fenyők viselik büszkén elegáns (megszokott?) zöldjüket, minden más napsütötte ősz-színű. A hegytetőn a vár maradványai. Nincs olyan szép így töredékeiben, mint egy osztrák vagy bajor vár a képeslapokról, ép bástyákkal, csillogó ablakszemekkel, persze, hogy nincs! Csakhogy itt mi évszázadokon át harcoltunk a törökökkel! Sőt, később az osztrákokkal is. Nincs mit szemére hányni szegény kicsi, romos várnak. Mégis szép, romjaiban is. Romantikus. Lélekemelő.

A baloldali dombot nem látom. Takarja a kúria kissé elvadult, de barátságos parkja. Különösen ez a fehér nyírfatörzs tetszik itt, a sárguló lombok alatt. Meg az a még zöld galagonya a piros bogyóival. No meg... Ezt hagyjuk! Szerfelett szívesen sétálnék egyet! Hát ez most nem megy.

Van még fölöttem egy felhőtlen, mégis sápadt-kék ég, meg a drága, enyhén délutánba hajló Napocska. Ezzel a leltár kész. A külső leltár. Belső leltár? Nem is tudom. Először is, persze, minden lélegzetvétellel fáj a törött bordám. Másodszor viszont élvezem a csendet, amin átszűrődik a szüretelők távoli zsvaj, aztán ezt a végtelen nyugalmat. Élezem, hogy kicsöppentem a mindennapi hajszából. Harmadszor pedig lustulok. Lám, még a hímzést is újra az ölembe ejtettem. Vásárhelyi. A színei illenek ehhez a nyugalmas őszhez itt körülöttem. A hangulatomhoz. Kora tavasszal mindig kalocsait szerettem hímezni, vagy sióagárdit. Azokkal lehet elővarázsolni az igazi virágokat. A nyári színek tombolásában elég a beregi keresztzemes szolid piros-kékje vagy -feketéje. Sőt, egy hevesi fehérhímzés. A matyó minták harsogó pirosa, tömött formái télen valósággal felmelegítettek. Csak a fekete mintákkal álltam hadilábon. Nyáron volna jó hímezni, mert sok fény kell hozzá. De kinek esik jól a nyárban a sötét szín és gondolat? Különben legyünk csak realisták: nagyon ritkán ülök le mostanában hímezni. Lánykorom kedves elfoglaltsága volt, de manapság... A rohanás. Az öreg ördög, semmi rohanás! Megtanultam fegyelmezni magam, megvédeni a családomat a modernnek mondott esztelen rohanás átkaitól. Meggyőződés, hogy az embernek arra van ideje, amire időt akar szakítani. Ha tehát nem varrok mostanában, akkor valamiért nem is akarok. Hát igen, például a szemüveg. De most, a kényyszerű tétlenség napjaiban, olyan jól esik újra elfoglalni magam ezzel az ismerős szépséggel. Délelőtt olvasgatok, délben -juj!- szunyókálok, délután hímézetek. Jó is így, meg szörnyen unalmas is, pedig csak három napja művelem. Nagyon hiányzik a tevékenység! Nemigen tudok ölbetett kézzel megülni. És legalább lenne kivel beszélgetni! A lányom csak idehozott a baleset után, „Pihend végre ki magad!”, mondta, rábízott Julikára, majd eltűnt. Julika ellát, egyem az ügyes kis szívét, viszont hallgatag, és ráadásul roppant tisztel. Engem. Hogy miért? De ebből kifolyólag jóformán nem beszél. Helyette énekel. Édes kislányhangja van és a népdalokat kedveli. Szerencsére. Csakhogy mostanra rég elment Julika. Senki nincs most körülöttem, csak a tyúkok, a gyönyörű öreg kandúr meg Amálka, a kecske. Amálka odalent a galagonyát eszegeti, de elég unottan, már jóllakhatott. Murci viszont éppen erre settenkedik. Egy szóra az ölembe ugrik és mindjárt hangos dorombolásba kezd. Három napja ismer. Most vagy ő barátságosabb macska az átlagosnál, vagy érzi rajtam a macskák barátját. Hát hiszen érezheti. Remélem, ellátja otthon a szomszéd a cicáimat! Rendes szomszéd. Itt is lehetne legalább egy szomszéd, akivel beszélhetnék. Egy mondják, nagy, elvadult kert tartozik ehhez az öreg kúriához, aztán az országút húzódik és azon túl a falu. Nem ismerek senkit, a kertről sem tudom, hogy mekkora, és... Ott jön két ember. Jaj, de jó! Kik lehetnek? Mégis vannak szomszédok? A nő gyönyörű. Hófehér ruha simul karcsú termetére, harangozik formás lába körül. Hullámos, sötét hajtömeg. Igazi hajkoszorú! Szabályos, szép arc. Furcsán merev. A fiú... Fiú? Vagy éretlen leányka? De furcsa teremtés ez a másik! A ruhája sem igazít el: ezüstszürke overall. Divat, tudom. Csak legalább mosolyogna egyet! A lányok annyira másképpen mosolyognak, mint a fiúk! Nem mosolyog. Áll, néz. Különös szeme van. A szépséges nőnek is. Mintha

szólni akarna, de csak áll, néz. Hát sajátos a modorotok, gyönyörűm! Viszont örülök, hogy látok valakit. Ha ti nem szóltok, nekem sem muszáj.

Intek, hogy üljenek le az asztal mellé. Odakínálom a kalácsot. Mégis jó valamire, hogy ennyi van! A szépség kivesz egy szeletet, azután úgy forgatja, mintha sosem látott volna még ilyet. A szürkeség tétovázik, hogy vegyen-e egyáltalán. Ez jó! Külföldiek vagytok vajon? Azért hallgattok ilyen mélyen? Fura népek. Hátha tudok nektek külföldiül?

Elérem a kakaós kancsót, öntök a szépség csészéjébe. A nő hirtelen odanyúl, kiveszi a kezemből a kancsót és tölteni kezd a másik csészébe. Enyhén szólva meglep a mozdulat, hiszen elém én is a másik csészét, de hát te tudod, szépségem! Viszont feltűnően ügyetlenül tartod azt a kancsót, le fog esni a teteje. Most tehát én nyúlok a kancsóhoz, de nem veszem el, csak tartom a tetejét, amíg a nő tölt. A nő rám néz. Nincs kifejezés az arcán, de úgy érzem, csodálkozik. Én is csodálkozom. Külföldön nincs kancsó? Egyetek inkább. Törögetem a kalácsot (Murci is kér és hangosan dorombol hozzá), és mivel szomszédaim most sem szólnak, elkalandoznak a gondolataim. Először a balesetem jut eszembe. Most történt, tán egy hete, és olyan ostobaság volt! Meglöktek a tömegben, én meg leestem két lépcsőt. Nagyon rosszul estem. Megrándult a bokám, kék-zöld az egész testem és eltört két bordám. Két szál lépcsőtől! Nem rémes? Aztán a kórház, ahol rendbekaptak, a fertőtlenítőszag, a sok kín. A lányom idehozott. Pihenj! Hát jó, jó, de... A lányom. A születése jut az eszembe. A nővérke nedves ruhával törölgeti az arcomról a vajúds verejtékét. Fáj a vajúds, fáj, de nem számít. Értelme van a fájdalomnak. Sokkal jobban zavar, hogy nagyon fájik a lábam. Aztán megvan a baba. Megnyugtatóan oázik, nekem meg fülig ér a szám. Mikor megmutatják, már frizurát is fésültek az én pirinyó lányomnak. Egészen lila a „kinti” hidegtől. Szopik és a hüvelykujjamba kapaszkodik a csöpp kezével. A kisujjamból már a könnyök van. Tiszta apja. Meg nagyanyja. Meg a húgomra is hasonlít. Ebből elég! Ábrándozom itt, a vendégeim meg unatkoznak. De nem, nem! Roppant figyelmesen néznek, mintha tanulmányoznának. Gyerekek, ezt nem szeretem! Inkább igyatok még egy csésze kakaót!

A szépséges nő most leveszi rólam különös tekintetét, fogja a kakaós kannát, a másik kezét ráhelyezi a fedélre és tölti a kakaót. Nocsak! És milyen tanulékony vagy! Most a társának is önt a szépség, aztán, kis habozás után, nekem is. Hát csakugyan sajátos az udvariasságod, babám! De azért köszönően rámosolygok. Most sem mosolyog vissza. Mintha álarc fedné az arcát. Mintha vakok között nőtt volna fel... Feláll a nő, odajön hozzám. Lehajol és Murcihoz nyúl. Murci gyanakszik, de bennem bízik, hát nem mozdul. A nő óvatos és finom. Végigsimítja a macska fényes szőrét. Égy látszik, a cicának nem hiányzik a mosoly a simogatáshoz: lelkesen dorombolni kezd. A nő megretten, elkapja a kezét. Ettől már muszáj nevetnem. Meg akarom nyugtatni, ezért simogatni kezdem a cicát. Hadd lássa ez a fura szépség, hogy nincs semmi fenyegető a dorombolásban. Szegény nő meg is nyugodna, de most az tán bóóóraszta dolog történik: Amálka feljön a teraszra. Kecses vékony lábait kényesen rakva odamegy a nőhöz, hogy megszagolja. Keskeny körmei hangosan kopognak a terasz kövein. A nő meghallja, megfordul, a szeme karikára nyílik és a falig hátrál. Szeretne belebújni a vadszőlőbe. Amálka nem érzi át, hogy mennyire félnek tőle, ő csak növényevő. Ekkora rettegés láttán egy ragadozó már támadna. Megsajnálom szokatlan vendégemet, gyorsan egy szelet kalácsért nyúlok. Közben kínomban nagyot szisszenek, túl hirtelen volt a mozdulat. A kecske odakapja a szemét, hegyezi keskeny füleit. Meglátja kezemben a kalácsot és persze otthagyja a nőt. Miután megette a kalácsot, körmöcskéivel zajosan kopogtatva levonul a kertbe, kedvenc vadrózsájához. Csak tudnám, hogyan tudja puha szájacskájával a sok túske közül kiszedni a csipkebogyt! De kiszedi, az utolsó darabig!

A nő a falnál hatalmasat sóhajt megkönnyebbülésében. Körülbelül ez az első érzélem, amit egészen biztosan felismertem nála. Leereszkedik a székére. Most veszem észre, az overallos is meg van ijedve. Hogy ti honnan csöppenhettetek ide?! De persze nem kérdezem meg, hiszen még eddig meg sem szólaltunk. Megnyugodtál, jól van, iszogasd a kakaódat! Visszatérek saját gondolataimhoz. Alkonyodik, hűvös szellő támad. Hirtelen homokos tengerparton érzem magam, hűvös szellőben. Narancsszín homok, bólogató pálmák kék lombja, delelő vérpiros Nap. Micsoda hülyeség! Mégis óriás vágy fog el, meglátni, újra meglátni ezt a tájat, a távolban ködlő, nádbugához hasonlító épületeket! Erővel szakítom el magam az ostoba képtől, föl nézek vendégeimre. A nő kezei az asztalon, feje lehajtva, szeméből hull a könny. Te jó ég! Így megijedt? Most mit tegyek? Az overallosra nézek, a szám tátva marad. A fura szürke lény arca

mozdulatlan, de az ő szeméből is pereg a könny. Te szegény kis csúnyaság, hát mi baj? Kezem az asztalon nyugvó kezeire teszem. Ne félj, még egy-két év, de lehet, hogy csak egy fél, és te is kialakulsz! Leszel te is szép kislány, vagy hát helyes fiú! Ne búsulj! A szürkeség rám néz. Mintha elképedés lenne a szemében.

Aztán a nő felé fordul. Egy hang sincs, de mind a kettő feláll, menni készül. Kár! Nem beszéltetek túl sokat, de jó volt, hogy itt voltatok. Rám néznek. Ez tán a búcsú? Megfordulnak, elindulnak, egy hang sincs. Hát viszontlátásra! Sokáig nézek utánuk.

Már besötétedett. A lélegzés már nem fáj, és egyszerre pontosan tudom, hogy a bokám is meggyógyult s már egy darab kék foltom sincs. Ezt most el fogom titkolni! Majd sántítok egy kicsit, amíg lát valaki. Majd bicegve megyek sétálni az erdőbe, úgy élvezem még egy darabig ezt a csendes őszi magányt.

Nincs nyugalmasabb, mint egy napfényes őszi délután, amikor nem történik semmi.

MACSKAKAPARÁS

Régen volt, nagyon régen...

1178. június 18-án este öt szerzetes ült a szabad ég alatt, az újhold keskenyke sarlóját bámulva. Egyszerre azt látták, hogy a sarló felső része kettéhasad, tűz és szikrák pattannak belőle.

Jóval későbbi vizsgálatok azt mutatták, hogy akkor, ott, öt ember szeme láttára keletkezett a Giordano Bruno-ról elnevezett holdkráter.

o o o o o o o o o o

- Édes fiam, ez mi volt? Ez neked leszállás? Ez tűzijáték, édes fiam! Nézd, mekkora lyukat ütöttél! Egy ekkora gyereknek már tisztességesen kell vezetni a hajót! Dehogyan vezetted tisztességesen, a vezetéshez a megállás is hozzátartozik! Gyere, kezdjük előlről! Most felszállunk, aztán figyeld, mennyi tolóerő kell, anyád hogyan csinálja!

o o o o o o o o o o

1877-ben, a nagy szembenálláskor Schiaparelli, 1894-ben pedig Lowell, az amatőr csillagász meglátta a Mars csatornáit. Ők voltak az elsők, de nem az egyetlenek. A csillagászok térképet állítottak össze a Mars vonalzó mellett húzott csatornáiról, a csatornák csomópontjairól, amiket - tévesen - oázisoknak neveztek el.

o o o o o o o o o o

- Hát ez elég csúnya lett, gyerekek! Azért ne búsulj, anyád is nagyon rondán írt ilyen idős korban! Majd gyakorolunk. Erre a vörös homokra igazán szépen lehet írni! Gyere, kezdjük előlről! Most ezt az egészet letöröljük...

o o o o o o o o o o

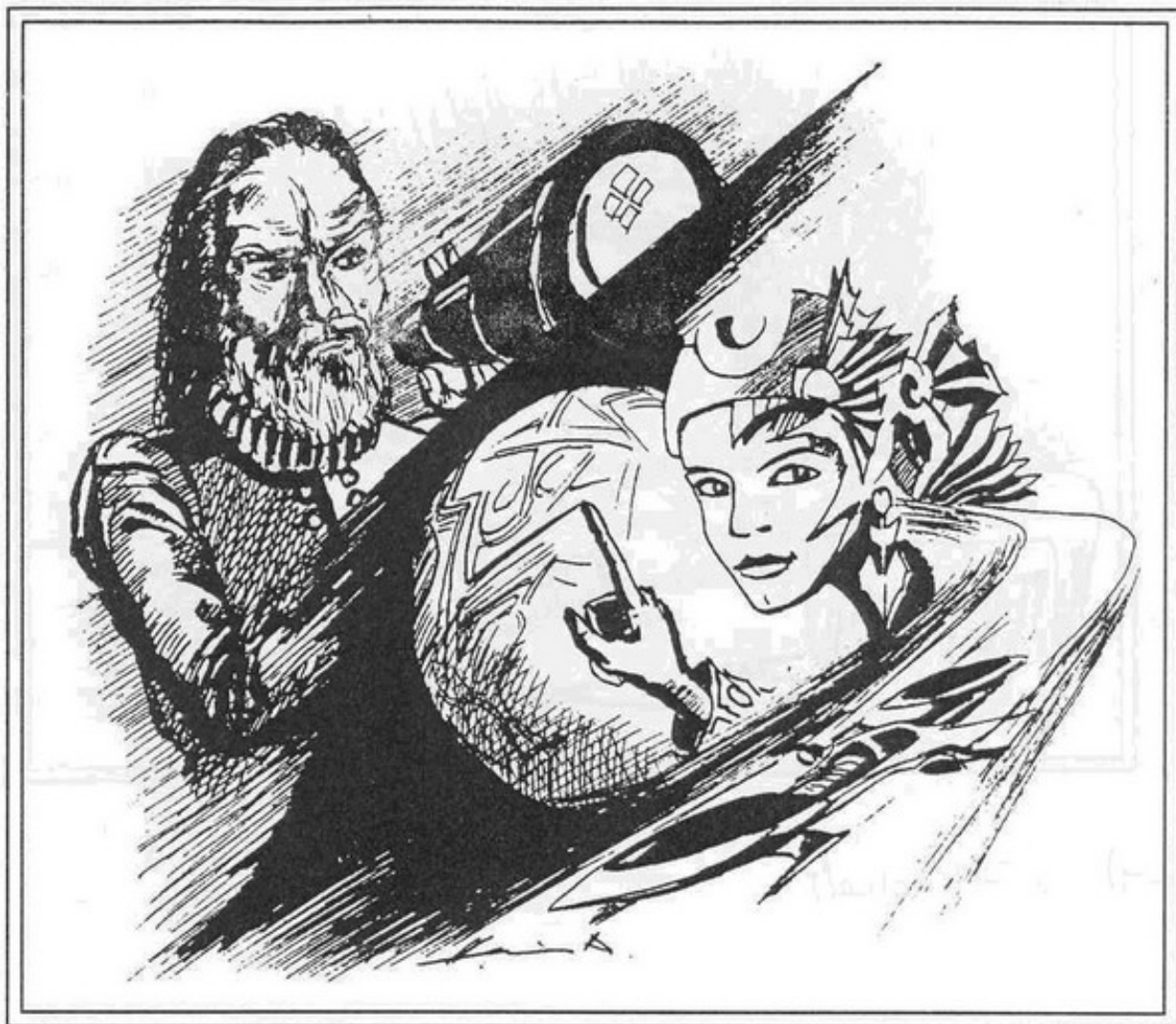
1960-ban űrrakéta indult a Marsra. Nagy várakozás előzte meg az indulást, és nagy csalódás követte az érkezést. Egy szál csatorna nem sok, annyit sem talált.

o o o o o o o o o o

...úgy, és most kezdjük előlről!

o o o o o o o o o o

1970 körül Peter Boyce csillagász Mexikóban újra meglátta a Marson a Thoth nevű csatornát.



Heim Attila rajza

H. TÚRI KLÁRA

OTTHON LENNI

Résnyire nyitotta az ajtót - a százados, fehér, magas szárnyasajtó mögött öten feküdtek... -
Fiatalon - ritka együttállása ez a kórtermi társulásoknak - mindannyian csinosak lehettek - mára pssst!...ne mondj róluk semmit se. Mit is lehetne: öt pár elszáradt kar, dongavékony lábak, az ápolónők kezei közt roppanatlan; míg...tört fényű tekintetük...mintha tejjel-telt mellükre s egy régi szülőszobára emlékeznek vissza - nézik a nyitott ajtóra meredve a belépőket - reménykedve, unokákat remélve - énhelyettem is - betegágyuk elé. Elfelejtenek visszaköszönni nekem, de én nem haragszom. Nem is sajnálom őket: tudomásul veszem, hogy...ugyanez várhat rám is - ezt mondja némaságuk; a maguk megszeppent módján ők...így gondolnak velem, - ebéd előtt tíz perccel, tele jóindulattal s ingyenkonyhát-rettegő jövőjük jelenlegi, negatív elégedettségével!

Öten voltak ők is...: a busz-pályaudvar megállója fröcskölt üvegfala előtt sorban ülő asszonyok, a minap, félhangos bátorsággal ejtve a szavakat; a várható háborúról beszélt egyikük - keresetlen szókkal mondván”:-emelkednek /az árak! s /... minden háború így kezdődött!- a történelem ezt bizonyítja” -... észre se vették tán a fülelő diákokat, kik innen utaznak naponta falujukba? - vagy éppenhogya nekik is szólhatott e mondat: - “...aztán majd nem jön a postás!”No,- a kórházi kezelésből meg mi lesz ugyanekkor!/? - jut most eszembe ez a jelenet; bent...szt. Erzsébet külső, utcai fali szobra mögötti kórtermi ablakmélyedésben, öreg barátnőm ágya mellett ülve...

“Patara” / a magyar Pálffy találmánya-petárda! / napja is van ma - csupa kemény a-val pattogtatón; - középkori várjátékok felelevenítésével, korhű öltözetben lebonyolított ütközetek, városunk Zsigmond-vára bástyái alatt...:töröknek öltözött harci férfiak, magyarral ha összecsapnak...Minden évben vesztesre! / No...de nem rosszmájuskodom, ’sz nagyon jó elfoglaltság - egy valódi s harcos katonaság híján...ez is, évente - bárha magyar vereséggel végződön...e jó harci kedvvel véghezvitt, harcias hajdnavolt férfiak erőpróbája. Hogy /...akkor is/ szintén a pénzeszsákok miatt kellett alul marad-

niuk a harcban?...csak-csak lesznek, kik elgondolkodnak e három nap rendezvényei láttán - a valóval összevetvén e játékokat - ezen is! - Aztán...csak egy kattintás az interneten, s máris tudhatják: ki is volt az a Fortunatus nevezetű bűnös bankár, ki-önzön maga felé fordítva Fortuna istennő kegyeit - a mi keresztény örökélet-hitünk ellenében...kiját-szotta egymás ellen a II. Lajos korabeli emberek érdekeltségeit.

Most viszont... Ferenc pápa - az újabb Fortunatus-Rothschildokat megfékezendő? - reméljük, így áll a dolog-, Jeruzsálemben...felajánlotta az ENSZ-nek, hogy megsegíti: abban a célkitűzésében ti..., hogy a szent város "nemzetközivé" lehessen! - a szó pozitív értelmében, gondolom én...már otthon! - hogy ő...majd közvetít. -

A nagymarosi keresztény ifjúsági találkozó e hét végén - mint minden évben - ismét sikerrel zárult, úgy hallom - igen nagy látogatottsággal, s Bőjte Csaba testvér megszívlelendő meglátásaival -:"kevesebbet kell nyafognunk! - más bűne nem jogosít fel téged, hogy letérj a szeretet parancsának útjáról." s -'Forgatni kell a belénk eső dolgokat - mint a víz teszi, -lassan-lassan letéve hordalékunk: megtisztulni'! Hát... e péntek...mintha már vasárnap is lett volna, olyan ünnepi lett; ugyan nem mentem el reggel Veszprémbe, - hogy... onnan a szeretetreméltó Dani gyerek első miséje ünnepélyességével töltődve érkezhessen meg otthonomba-, viszont így is,- mégis sikerült hazatalálnom. Mert igazság s bizonyosság, hogy mi minden egyes napon meg kell, hogy küzdjünk... azért, hogy e világban újra és újra: valahol otthon legyünk! -

KŐ-SZABÓ IMRE

Ellopták az autómat

Jenő a plafonon volt, már, mint idegileg. Hol is lehetett máshol, hiszen az éjjel ellopták az autóját. Jenő szobafestő volt, ennek tanult, ezt a mesterséget szerette. Huszonnyolc éves korára már önálló vállalkozónak tudhatta magát. Persze az idáig vezető út nem volt egyszerű. Keserves napok is sorakoztak az eddig megéltek között. Most ott ült a Kisköcsög borozóban és dühöngött. Vele volt, még Dénes, a negyvenéves vállalkozó, korára tekintettel, csak ősz hajszálai voltak kopaszodó fején, aki vizes munkákban utazott. Ő a csapok, lefolyók, vécék szakértője, egyedül dolgozott. Ott ült még egy asztalnál Máté a harminc évével, meg az ajándékba kapott nyolcosztályos bizonyítványával. Ezt a bizonyítványt úgy kapta, tizenhat éves korában, mert az igazgató megunt, hogy Máté csak a levegőt szívja a tanteremben, mást nem is csinál. Magas természetével kilógott a többiek közül, már így feltűnőnek látszott. Úgy döntött, menjen isten hírével, neves professzor, kutató már úgysem válik belőle. Ezzel a bizonyítvánnyal aztán szinte mindent el tudott végezni, legjobban a lapát nyele illet a kezébe, tehát olyan mindenes segédmunkás volt. A hallgatóságot képezte még Rozika, aki alacsony, köpcös természetével, nem volt ugyan szépségkirálynő, de nagy melleivel, negyven évével egy érett asszony benyomását keltette. Itt lakott a szomszédban. Férje kamion sofőrként kereste kenyerét, tehát legtöbbször. Svédország útjait róttá, mert oda szállított árút. Gyerekük nem volt, Rozika megszokásból lábatlankodott a Kisköcsögben, szinte naponta. A pultnál Vencel trónolt. Meglett ötvenes, ősz, göndör hajú tulaj. Övé volt a Kisköcsög borozó. Nevét furcsa szavajárásáról kapta. Akivel egy kicsit bizalmasabb viszonyba került, annak mindig feltette a kérdést: - Mi van köcsög? Alacsony természetűnek született, így a vendégek szerény visszavágása egészítette ki Kisköcsögre a helység nevét. Így ismerte mindenki ezt a pár négyzetméteres helyiséget. Egy szerencséje volt Vencelnek, hogy egy régi katona barátja abasári származású és a bort onnan szállította, kopott Wartburgjával, kéthetente. Tehát az itóka minőségére nem eshetett kifogás. Ott ültek egy széles asztalnál, ezen a délelőttön, mind a négyen, Vencel a pultot támasztva csatlakozott a csoporthoz.

- Ellopták az autómat! – mondta Jenő, ma már vagy tizedszer. – Képzelteritek, milyen állapotban vagyok. Ne nézzetek így rám! Töletek még sohasem loptak el semmit? Látom, néztek, mint a mozgóképszínházban. Ez nem film fiúk! Ez sajnos a mai szaros valóság! Mérgében magába öntötte fehér fröccsét. A poharat kemény mozdulattal tette az asztalra. A többiek szótlanul hallgatták, még a lélegzetüket is visszafogták. – Lopnak mindent, nem kímélnék semmit, senkit. A múltkor hallottam, hogy egy építkezésről éjszaka ellopták az összes téglát. Odaállt egy teherautó, kiugrott belőle négy markos fickó, és szépen felrakták a falnak valót. Azt mondják, többen is látták, azt hitték éjszakai műszak. Csak az nem tűnt fel nekik, hogy nem leraknak, hanem fordítva. Itt nincs olyan, hogy ez szent! Ezt nem szabad bántani! Már Ádám elszúrta a paradicsomban, amikor megmondta neki a fő-fő direktor, az almát nem! Mégis leszakította!

- Melyik autódat lopták el? – kérdezte bárgyú arckifejezéssel Máté.

- Melyiket, melyiket? – tette fel a kérdést Jenő magából kikelve. – Hány autóm volt, te hülye?

- Egy! – mondta egy kis idő múlva Máté és érezte, hogy valamit most biztosan nem jól tett.

- A Suzukit, te állat! Ha tudnád, mennyi munkám feküdt benne. Azért hajtottam, hogy a cuccaimat, vödört, létrát ne kelljen cipelni. Benne van négyévi melóm. A feleségem, Zsóka mindig mondta: - Apukám, megéri, hogy éjjel nappal csak a létrán állsz? Már szinte a földön egyenesen nem is tudtam menni, mert a létra szárai lettek a lábaim.

- Az a kis piros volt a te autód! – egészítette ki Dénes kissé tudálékosan.

- Igen az! – helyeselt Jenő. – Suzuki! Suzuki a mi autónk! A rabló is így gondolta, hogy az ő autója is.

- Mennyibe került? – szólalt meg Máté és csodálkozott azon, amit Jenő mondott az előbb.

- Mennyibe, mennyibe? Számít az? – dühöngött Jenő. Aztán beszélni kezdett, mintha szeretné megmagyarázni az előzményeket, másnak, de talán legjobban önmagának. – Apránként raktam félre a

pénzt, mert ugye a szobafestés, mázolás nem hoz annyit a konyhára, hogy abból mindjárt autó legyen. Itt megállt és körül nézett, lélegzetvételnyi időt tartott, majd folytatta: - Ez nem vendéglátói munka, hogy csak úgy számlázunk a vendégnek a vastagon fogó ceruzával. Erre Vencel felkapta a fejét és szúrós tekintettel nézett Jenőre. – Jó, jó, fröccsökből nem lehet meggazdagodni! – nyugtatta a Kisköcsög tulajdonosát. Meg élni is kellett. Ott vagyunk mi négyen, feleségem, meg a két fiam. Anyám is velünk lakik. A végén ő segített. Kis megtakarított pénzét adta oda. Mondta is: - Fiam, legyen meg a kocsí, mert látom fontos ez neked. Aztán, ha úgy hozza a sors, elviszel a templomba vasárnaponként! Egy kicsit elérzékenyült, meg is állt az elbeszélésben, felemelte poharát, inni akart belőle, de az üres volt, közömbösen letette és folytatta: - Szegénynek fáj a lába, nehezen megy már, de a templomot azt nem hagyná ki soha. Gondoltam, eltekerek vele, ha már az égiekkel akarja tartani a kapcsolatot. Legalább nekem is lesz ott fenn pár piros pontom.

- Voltál már a rendőrségen? – kérdezte a Kisköcsög főnöke. -Mert be kell jelenteni!

- Okos Berci! – mondta erre Jenő. – Persze, hogy voltam. Elmondtam, hogy a garázsba tartottam, ott a házunk mellett. Két napja betonoztuk le az alját, hogy ne a szemébe álljon. Egy éjszakát töltött csak kint az utcán szegény, más kocsija is ott áll, és mégsem viszik el! Az enyém szúrt szemet a rablónak és mindjárt el is kötötte. Az ügyeletes rendőr felvette a jegyzőkönyvet, aláíratta velem, és képzeljétek, azt tette még hozzá: - Jobban kellett volna vigyázni! Ezt én tudom, te fakabát! Ezt az utóbbit már csak magamban mondtam.

- Majd a biztosító fizet! – szögezte le Rozika olyan magabiztossággal, mint aki naponta intéz ilyen ügyeket.

- Azt aztán nézhetem! – reagált erre Jenő. – Csak a kötelező biztosítást fizettem. Cascóra már nem tellett, így a biztosító messziről szalutál és integet, mint bakter az állomáson átfutó vonatnak.

- Ez aztán szép móka! – foglalta össze Máté és intett Vencelnek, hogy készítsen még egy kört és sorban a pultra rakta az üres poharakat.

Vencel felállt és átbotorkált a pult túlsó oldalára, hogy megkezdje a fröccsök készítését. A többiek rövid szünetet tartottak a beszélgetésben, amikor Máté előrukkolt egy újabb kérdéssel:

- Idefigyelj Jenő! Milyen állapotban volt az a kocsí? Mert ha már öreg volt, akkor ne sajnáld! – mondta bölcselkedve.

Jenő nagy levegőt vett, és elkezdte mondani: - Nem vagyok én hülye, hogy ócskát vegyek! Különb is a Suzuki, nem akarok itt hírverést csinálni neki, olyan, mint a Trabant volt régen. Egyszerű, kis hibalehetőség, csak a naftát kellett belenyomni, aztán ment, mint a villám. Igénytelen egy jószág! Sajnálom, mert hozzámnőtt.

Vencel sorba kirakta a poharakat, intett a kezével, hogy minden rendben. Ezt a többiek úgy vették, mint a karmester intését, felemelték poharaikat és ittak.

- Most mit fogsz tenni? Se kocsí, se pénz! – mondta Rozika és kínácsi tekintettel nézett Jenőre. Jenőben még mindig forrt az indulat, nem tudott lecsillapodni. Gondolkozott, még a fröccséből is ivott, aztán szólalt meg:

- Egyet tanultam belőle az biztos! Nem veszek ilyen autót! Kocsí az kell, az fontos, nem cipekedhetek. Veszek egy tragacsot, valami párszázézerért, aztán az árát beállítom a számlába, apránként és kvittek vagyunk! Van olyan tétel a festésnél, hogy takarítás, igazítás, meg még kitalálok egy-két olyan valamit, amit a megrendelő nem tud ellenőrizni és rendben lesz minden! – mondta összegezve megállapításait. Látszott rajta, hogy némi nyugalom szállta meg. A többiek helyeseltek: - Így kell ezt tenni! – mondta Vencel a Kisköcsög tulajdonosa és arra gondolt, hogy ha ő járna így, biztosan hasonlóan cselekedne. Talán a bort nem vizezné, mert a szódával úgy is vizes lesz. Némi hallgatás után Jenő vette át ismét a szót:

- Még egyet mondok, lazításképpen. Anyám betett a kocsiba öt műanyag flakont, sima csapi vízzel, hogy vigyem el a parókiára és szenteltesem meg a pappal, mert ő csak ilyen vizet iszik. El is vittem, de bent maradt az autóban. Ezt is ellopták!

Ezen mosolyogtak.

- Anyám mondta, ne bánkódjál fiam! Bizzunk a sors kegyelmében. A rabló megissza a szenteltvizet, aztán biztosan jobb útra tér!

KISS - SIMON MIKLÓS

Múlnak az évek

Éljük napjainkat békében, csendben.
Csak azt vesszük észre, egy év megint eltelt.
Ilyenkor mindig megrémülünk: „Hiszen mi öregsünk”,
az időt megállítani – tudjuk – hiába törekszünk.
A testünk kopik. Korábban fáradnak már az izmaink,
csontjainkban benne rejlenek elmúlt éveink titkai.
Ha szél fúj, és készül egy újabb hideg vagy meleg front,
belesajdul már a testünkben minden beteg csont.
Álmatlan éjjeleken, mikor a fájdalmak gyötörnek,
a szobában járva a reggelt várjuk – mielőbb jöhetne.

Hajnalban, ha hat a gyógyszer, és sikerül végre pihenni,
az óra mindjárt csörög, jelzi, ideje felkelni.
Felkelni kedvtelen, és mégis, mégis csinálni,
hogyan is lehetne így magunkra vigyázni.
Mert amikor belenézünk majd őszintén a tükörbe,
meglátjuk mivé érett fogyó napjaink gyümölcse.



Amikor még minden komoly

PONGRÁCZ ÁGNES

versei

ha majd fatörzs leszel

ha majd fatörzs leszel
s állnod kell
szárazon-árván
ne gondold azt
hogy ennyi volt a lét
és neked semmi nem maradt
mert ott vannak a felhők

ha hallod a dús lombú fűzek
tarka kacagását
irigyük ne maradj
nézz mélyen magadba
s légy szabad
mert bizony mondom néked
ott vannak a felhők fehéren az égen
a megcsönkült és feketévé égett
karjaid alatt

Tiéd ez az ország

ha a lelkedben Tiéd ez az ország
akkor Tiéd lesz minden bokor
akkor érzeni fogod ahogyan
a vén-Tisza a véreden átcsorog
a Dunántúl dombjai kirajzolódnak a tenyeredre
és ha a markodat bezárod
az Alföldre ér az este
a Kárpátok gyűrűje nem festmény lesz
egy röpködő madárral jelezve
hanem koszorúér mely táplálón ráfut
a dobogó szívedre

ha a lelkedben Tiéd ez az ország
akkor Tiéd lesz minden virág
a szentmiklósi termásvíz selymét
a bőröd pórusai cseppenként megőrzik
s a szemed íriszében hordozod majd
a szandai öltöztető Szűz Máriát
és itt is és ott is rád köszönnek
folyton a százéves pincesoron
- most - és mindörökké
mert Tiéd ez az ország:
a szandai Várhegy
a szentmiklósi Várdomb
“Tiéd az ország a hatalom és a dicsőség”
“áldás békesség”

ha a lelkedben Tiéd ez az ország
hidd el hogy a Tiéd - a Tiéd és egészen az
Kazinczy azt mondta egyszer hogy
a nyelvében él a nemzet
s ez mily igaz
most azt mondom nektek hogy
a lelkében él a nemzet
én magyarként vagyok magyar
te magyarként vagy magyar
és mi magyarként mind magyarok vagyunk
- most - és mindörökké
mert a lelkünk egy és oszthatatlan
szabadnak születünk
s mi ebben a szabadságban
- az Isten akaratában - élünk és halunk
mert miénk ez az ország
bárhol legyen az otthonunk

KARDOS GY. JÓZSEF

Ahonnán jöttem

Pálfalvi Nándor élete és munkássága VII. rész

VÁLASZUTAK 2.

(Művek a 80-as és a 90-es évekből)

A város büszkesége című kisregény (Medicina Könyvkiadó, OKTH, 1980., borító: Csavlek András Munkácsy-díjas festőművész) kétségtelenül Pálfalvi Nándor legjobb művei közé tartozik. A Könyvvilág 1980. szeptemberi számában A természet nosztalgija címmel – a Hajnali ösvényeken című könyvével együtt – erről az alkotásáról is ír a szerző:

„A város büszkesége című kisregényem témája más (ti. mint a Hajnali ösvényeken-é), mégis köze van a természethez. Ma már közismert, hogy a technikai fejlődés maga után vonta az emberi környezet fokozott mértékű pusztítását. A folyókból, tavakból kipusztuló élővilág, a nagyvárosoknak az egészséget súlyosan károsító levegőszennyezettsége és zajártalma komoly figyelmeztetés a huszadik század második felében élő emberiség számára. Ez a magunk által előidézett helyzet – ha nem vesszük komolyan a közeledő veszélyt, és nem álljuk útját –, könnyen katasztrófába sodorhatja az egész emberiséget. Ez a mondandóm magva. Ehhez kerestem olyan cselekményt, amely egy gyár környezetszennyező tevékenységéhez kapcsolódik. Az újonnan kinevezett fiatal vegyész mérnök drámai konfliktusaiból ismerheti meg az olvasó a ma még talán csak lappangó veszélyt, melyet a gyakran elhangzó figyelmeztetések ellenére is hajlamosak vagyunk félvállról venni. A regény főhőse felismeri az igen fontos termékeket előállító kombinát embert és környezetet pusztító légszennyező hatását. Jelentését – gazdasági érdekekre hivatkozva – az üzem vezetői »elsüllyesztik«. De a mérnök nem nyugszik ebbe bele, komoly anyagi előnyökkel járó állását sem féltve harcol igazáért. Vajon győzhet-e? Ezt mondja el ez a történet, amelyet igyekeztem izgalmas cselekménnyel bonyolítani.” (Az író feleségének, „Izukának” ajánlja a regényt.)

Nagyon korrekt ismertetést kapunk a regényről a Könyvtárellátó Új könyvek-sorozatában (1981/IV. 1939.):

„A város büszkesége a Kombinát. A régi vegyi üzemben új anyagokat termelnek, és egy fontos ötvözet gyártásával a világpiacra való betörés és jelentős devizabevétel reménye is megcsillan. Ebben a reményteljes szituációba csöppen bele Fülöp Csaba, a friss diplomás vegyész mérnök, a város szülötte, egyetemi éve alatt a gyár ösztöndíjasa. A gyárban vezető beosztás, magas fizetés, kiutalt garzonlakás és megkülönböztetett figyelem várja. Kicsit zavarja is e nagy, már-már zavarba ejtő gondoskodás és bizalom, de egyelőre fölülkerekedik benne a munka izgatott öröme: ő lesz a gyár környezetvédelmi vezetője. Hamarosan kiderül azonban, hogy a kép messze nem olyan rózsás, mint első pillanatban látszott. A nagy jelentőségű és vérmes reményekre jogosító ötvözet gyártásakor ugyanis a megengedettnél sokszorosan több mérgező anyag kerül a levegőbe. Amikor erről jelentést tesz, a vezérigazgató a jelentés megváltoztatását, a zavaró tények elhallgatását követeli tőle. Rá kell jönnie, milyen erős és egymással sokszorosan összefonódott érdekek fűződnek a környezetvédelmi előírások semmibebevételéhez. Sőt, már nem is csak az előírásokról van szó: a fiatal mérnök tudomására jut az is, hogy a mérgező anyag okozta kár és pusztítás tünetei máris veszélyesen jelentkeznek (az egészségügyi fölméréseket végző üzemorvost is elbocsátják a gyárból), a légszennyezés egyik áldozata pedig éppen Fülöp Csaba Mamának becézett kedves nagynénje. Az idős asszony halála után hősünk már tisztán látja: minden erejével szembe kell szállnia a vak, csak a mai haszonra tekintő, technokrata embertelenséggel, harcolnia kell ennek szimbóluma, az új ötvözet gyártása ellen. Harca talán eredményes lesz – a regényben erre határozott választ nem ad az író –, ha az ellenkező érdekek nem bizonyulnak erősebbnek – gondolhatja az olvasó.

Pálfalvi Nándor termelési kisregénye a műfaj bevált szabályai szerint – minden fölösleges pepecselés nélkül – bonyolódik. Gyorsan kiderül, hogy a csak Vezérként emlegetett vezérigazgató az elvtelen és mindenkit elvtelennek, lekenyerezhetőnek tartó vezetőtípus megtestesítője, Fülöp Csaba pedig a becsületes munkát és életet óhajtó ellenfél, akit a karrier és a személyes haszon csábítása sem tud apróbb-nagyobb elvtelenségek elfogadására bírni, különösen azután nem, hogy társadalmi-termelési konfliktusa a nevelőanya halálával személyes-ézelimivé is válik.”

Nem tudom, van-e egyáltalán a világirodalomban olyan mű, amelyet „környezetvédelmi” regénynek lehetne mondani. Mindenesetre a magyar irodalomban nincs. S ehhez vegyük hozzá azt is, hogy a regény 1980-ban jelent meg, amikor még a szocialista ipar, a termelési eredményei fontosabbak voltak, mint az akkor tizedrangú kérdésnek tűnő és számító környezetvédelem. Amikor (mint Az igazak című kisregényben is láttuk – ott a falvakban) „erős és egymással sokszorosán összefonódott érdekek” irányították a gátlástalan haszonelvűsége törekvő ipari termelést. (Szinte már maffia-módszerek!) Az érdekszövetség itt is eltiporná a becsületes embert, aki szigorúan ragaszkodik nemesen szép elveihez, aki nem hajlandó megalkudni (még a kompromisszumokra sem hajlik), aki nem hajlandó elfogadni semmilyen elvtelenséget sem.

A befejezés deus ex machina-megoldása (ha egyáltalán megnyugtató megoldásnak lehet ezt nevezni) nem tűnik erőszakoltnak, inkább „szókimondónak” – szembeszegülve az akkor elvárttal. A téma nyilván a didaktikus, a „szájbarágósan meggyőző” érvelés irányába vihetné el a kevésbé tehetséges vagy a „magasabb érdekeket” kiszolgáló alkotót. Szerencsére, Pálfalvi Nándor nem ilyen alkotó, s így elkerüli a lehetséges buktatókat. Így aztán nagyon is elhíhető történetet tár elénk – hús-vér alakokkal. Különösen az ifjú főhős, Fülöp Csaba emelkedik ki a jól jellemzett szereplők sorából: eleven, életteli autonóm személyiségként példaértékű pozitív hőst tudott teremteni az író az ő alakjában. Jól megformált személy Csaba szerelme, Anna, illetve Anna édesapja és édesanyja is. Külön remeklés az öreg orvos személyének bemutatása (összetett jellem). Tetszett a nagynéni odaadó szeretettől áthatott alakja is. – S az „ellenoldal” azonos érdekektől terhelt (s ugyanakkor sokszínű) csoportja is elhíhető, meggyőző erővel jelenik meg.

* * *

A Kettős árnyék című regény (Ifjúsági Lap- és Könyvkiadó, 1987.) borító: Mészáros Géza festménye) négy „füzetben” J. D. 1956-os disszidens naplóját tartalmazza. – A hátsó borítóoldalon a következő ajánlást találjuk a műről: „A nagy kaland, az ámulatok, a csodák, az ismeretlen megismerése mindannyiunk melengedett ábrándjai. Kísérnek minket, mint megkövült álmok, s oly kevés az köztünk, akit elragadnak a tettek, s visznek zabolátlan paripaként. Eközben az ember álmokat él meg, mint a narkózis, röpi a várva várt kalandok sodra. Hová bújik a józan ész, hogy nem riasztanak az ütések, nem süvölt megállj-t a tépázott lélek. Nem lehet másként: az ember szeretne kitörni, mást akar, a bőrén szeretné érezni ezt a mást, s vannak, akiknek újabb ösztönzést ad minden kudarc, dühödt tettekre sarkallják az akadályok. A nagy kalandorok, felfedezők, hadvezérek veszélyekkel teli életútját többnyire későbbi korok emberei írják meg. Milyen izgalmas történetek! De mennyi izgalmat rejtenek a naplók, a megélt órák valódi tükrei. A Kettős árnyék lapjain ezzel találkozik az olvasó, egy tizenhét éves magyar fiú fékevesztett futásával földrészekon, tengereken át a nagy kaland után. Elgondolkoztató, megrázó történet ez a mai korról, amely cseppet sem jóságos hozzánk.”

Ahogy majd az idézendő Könyvtárellátó-ismertetés is említi, a 18 éves fiú (eredeti foglalkozása: villanyszerelő) kalandos életútja az 1956-os forradalom után, november 22-én kezdődik – disszidálásával. (Ausztria, Franciaország, Németország, újra Franciaország, végül Ausztrália útjának állomásai.) Helyét sehol sem találja, s hazamenni sem akar, pedig erősen kötődik családjához (főleg édesanyjához) és barátaihoz. (Jó példa erre a velük való levelezés.) Magánéleti gondjai is egyre szaporodnak. Két nő között vergődik: Kati (akit 1958. március 28-án feleségül is vesz, mert „jön a gyerek”) és Etelka között. Egyikükkel sem „felhőtlen” a kapcsolata. (Elsősorban Katival bánik csúnyán.) A végső csapást életére édesanyja halálhíre jelenti. Úgy érzi: minden elveszett! Teljesen félresiklott életéből egyetlen kiutat talál csak: 1958. április 26-án öngyilkosságot követ el. Még másfél év sem telt el tehát, s el- és bevégeztetett... Egy húszéves talajtalan, reményvesztett fiatal élete véget ért.

Ez a tragikus sors még nagyobb lehetőséget adhatott volna a megörökítésre, mint amennyit az író kihasznált.

Akkora „ledorongolást” azonban mégsem érdemelt volna, mint amit alább olvashatunk.

A Kettős árnyék-ról a Könyvtárellátó Új könyvek című kiadványa (1987/19.) ugyanis a következőket írja:

„Pálfalvi Nándor regényének főhőse alig tizennyolc éves, amikor 1956. november 22-én váratlan elhatározással felugrik egy nyugat felé tartó teherautóra, és elindul világot látni. Tettének mozgatórugója a kalandvágy, kiruccanását nem tervezi hosszú időre, s hogy élményeit megörökítse, naplót ír. Füzeteibe szorgalmasan bejegyzí életének kisebb-nagyobb eseményeit, találkozásait, levelezését (állandóan levelezik anyjával, testvéreivel és barátaival), elképzeléseit, örömeit és csalódásait. Mint naplójából kiderül, útja az ausztriai lágerből Franciaországon, Németországon, majd ismét Franciaországon keresztül Ausztráliába vezet. Hamar kiderül számára, hogy a »NAGY NYUGATON« alaposan visszaélnék a magafajta menekültek helyzetével, s csak keveseknek sikerül a meggazdagodás, de családjá hiába hívja haza, nyughatatlan természete, állandóan változó, megvalósíthatatlan álmái országról országra, városról városra úzik. Képtelen beilleszkedni, gyökeret eresztetni, hol nem tudja, hol nem akarja elfogadni a segítő kezét. Elhatározásai, akárcsak szerelmei, tiszavirág-életűek. Megbocsáthatatlanul megalázza azt a lányt, aki gyereket vár tőle, akit feleségül vett, s akinek segítségével talán fordíthatna sorsán. Édesanyja halálának híre összetörik, méltatlan kapcsolatba bonyolódik, s felesége elhagyja. Alig húszéves, amikor életének ezen a mélypontján megoldásként az öngyilkosságot választja.

A naplóforma elbeszélőmódból akkor kerekedik hiteles regény, ha a hősnek, aki a sorokat papírra veti, vannak gondolatai saját koráról, vagy élete izgalmas kalandokban bővelkedik, s ezt érdekesen tudja közvetíteni. Sajnos, Pálfalvi regényének főhősére egyik sem jellemző. Kalandjai kívülállók számára nem izgalmasak, gondolatai csak saját életének apró eseményei körül forognak, megszívlelendő mondanivalót csak tragikus sorsa hordoz. – A disszidens történetek iránt érdeklődő olvasóknak ajánlható.”

Ahogy már említettem, az ismertetés befejezése meglehetősen „kiosztja” Pálfalvi Nándort. Néhány állítással mindenképpen vitatkoznék. Az eleve nem kívánható meg egy tizennyolc éves fiatalembertől, aki munkásként meglehetősen szűk körben mozgott addig, amíg külföldre távozott, hogy gondolkozása fejlett legyen. Lehetősége sem volt addig arra, hogy olyan önálló gondolatai alakuljanak ki, amelyek a tágabb világgal, illetve a saját korával kapcsolatosak. (Erre még iskolai végzettsége sem ad alapot.) Az viszont igaz, hogy kalandjai valóban lehetnének izgalmasabbak, érdekfeszítőbbek, érdekesebbek, kevésbé hétköznapiak. A fiatalember érzelmi kötődései hol szilárdabbak (lásd az otthoniakhoz való viszonya), hol meglehetősen kiegyensúlyozatlanok, bizonytalanok, nem állnak szilárd alapon (viszonya Katihoz és Etelkához). Persze, lehet, hogy az író éppen ezzel is J. D. talajtalanságát hangsúlyozza. Megkockáztatom, hogy éppen a történet hétköznapiságában van a mondandó ereje, és adja a regény hitelét.

Mindezek után Pálfalvi Nándor írói kvalitásának feltétlen elismerőjeként, szólnom kell arról a rá annyira jellemző tulajdonságról, hogy (szinte legnehezebb megoldásként) egy fiatal fiú naplószerű írásait alkalmazza valóságos idegenvezetésként, és turisztikai, topográfiai, földrajzi biztossággal vezeti el az olvasót egy olyan világba, (pl. Ausztráliába) ahol sohasem járt, és amelyről a regény írásakor (1986) szinte semmilyen forrást nem találhatott Magyarországon. Ez az élet- és valóságismeret úgy látszik, nemcsak a saját környezetére vonatkozik, hanem egy olyan általános adottság, amellyel csak a legjelentősebb alkotók rendelkeznek. Pálfalvi Nándor közülük való. A regény minden helyszínén képes a jelenlét hatását kelteni az olvasóban. Szerintem bátor írói tett volt, hogy a regény mondanivalójához, nem egy földrajztanárt választott főhőséül, hanem lényegében egy tanulatlan (sehol sem járt) munkásfiút. (Aki mellelleg a »Nyakék Párizsból« című regény Ferijének további (lehetséges) sorsát követte.

Ami valóban meggondolkoztatja az olvasót, az a disszidenssors, amely hősünk számára a tragédiát hozta.

* * *

Messzemenően nem értek egyet a Ha az angyal is elmegy című regény (Antikva Könyvkiadó, 1988., illusztráció: szász Endre rendkívül kifejező rajzai) hamarosan idézendő ismertetése utolsó előtti mondatának állításával: „Pálfalvi Nándor atmoszférateremtő képessége nem elég a történet és a szituációk igazán hitelessé mélyítéséhez, a belső monológok, a párbeszéd pedig sok helyütt indokolatlanul törik meg a folyamatos cselekményt.” – S emellett az ismertető hiányosan is idézi a regény nagyon fontos befejező mondatait. A teljes szöveg így hangzik:

„Istenem, de jó lenne megnyugodni. Boldognak lenni, de legalább újra hinni. A munkában, a jövőben. De jó volna csak egyszerűen azt tudni, hogy szükség van rám. Hogy hisznek bennem, s talán még szeretnek is. Szükségem van erre. Nem tudok így folyton menekülve, küzdve és mindig csak vereséggel élni. Istenem, add, hogy végre hazaérjek, ahol biztonságban hihetem magam.”

Íme a Ha az angyal is elmegy című regényről a Könyvtárellátó Új könyvek című kiadványának (1989/6.) említett ismertetése:

„A kötet, szerzője meghatározása szerint: »sorsregény képzeletbeli helyszínekkel és személyekkel«. Főhőse Angéla, aki elhivatottságból, részben pedig kényszerből falusi népművelői állást vállal. Küzdelmeinek és bukásának története alkotja a regény cselekményét. Szerelmese biztatására pályázza meg a szépudvari állást. A feladatra készülve megelevenül addigi élete. Gyermekkorát egy kis faluban töltötte, ahol régen a nagyapja főjegyző volt. Osztályidegen volta, életkörülményei korán bizonyítás-kényszerre sarkallták. Eminens tanuló, kitűnő korrepetitor, minden feladatot vállaló közösségi lény volt, és mindenáron néprajzkutató szeretett volna lenni. A nagyapa halála után édesanyjával a fővárosba költözött. Érettségi után két évig műszaki rajzoló volt, csak ezután következett a vágyva vágyott egyetem, melynek elvégzése során és után érték az első szakmai és emberi csalódások. Kiderült, hogy megalkuvásizú kapcsolatok nélkül a tehetség önmagában szinte semmire sem elegendő. Adminisztrátorként helyezkedett el, majd sikertelen házasságából menekülve a Muzsaji Múzeumban kapott helyettesi állást. Ezek után következett Szépudvar, ahol Angéla tiszta szívvel, hivatástudattal, nagy reményekkel és tervekkel kezdi munkáját. Mégis kudarc kudarcot követ. Az első általa rendezett bál verekedésbe torkollik, s anyagi ráfizetésbe fullad, a Menyecske kórus elszámoltatásával a tanácselnök külön érdekszférájába kerül, a falumúzeum ötletét ellopják, és etnográfiai anyagát meghamisítva kizárólag látványos pénzszerzésre használják fel. Néhány sikeres, és nehezen kiharcolt, kezdeményezését is befulladásztja a helyi hatalmi összefonódás, magánéletét szintúgy kikezdi, s végül a balesettel végződő szüreti bállal teljeseedik be a bukása. Helyzetének reménytelenségét, keserű lelkiállapotát tükrözik a regény utolsó sorai: »De jó volna csak egyszerűen azt tudni, hogy szükség van rám. Hogy hisznek bennem, talán még szeretnek is. Szükségem van erre. Nem tudok így folyton menekülve, küzdve és mindig csak vereséggel élni.« Pálfalvi Nándor atmoszférateremtő képessége nem elég a történet és a szituációk igazán hitelessé mélyítéséhez, a belső monológok, a párbeszéd pedig sok helyütt indokolatlanul tör meg a folyamatos cselekményt. Leginkább az asszonyorsok iránt érdeklődők fogják keresni.”

Induljunk most ki újra az ismertetés előtti megállapításaimból: A regény befejezésének teljes szövege akár magának az írónak az ars poeticája is lehetne – mintegy önvallomásként! (Az ismertetés szerzője „érdekesmód” az „Istenem” szóval kezdődő mondatokat „felejtette el” idézni. Pedig már 1988-ban vagyunk!) Aki sokat élt falun, illetve sokat hallott a faluról (Pálfalvi Nándor így van vele), annak sok tapasztalata is van róla, az ottani életről, az ottani viszonyokról. Az tudja azt is, hogy a regény történéseinek idején milyen akadályok tornyosultak az úgynevezett „népművelési tevékenység” előtt, s milyen nehézségeket kellett legyőzniük a „kultúrmunkásoknak” – nemegyszer a falu vezetőinek, „kiskirályainak” kényére-kedvére is kiszolgáltatottan.

Anyai nagyapám is, apám is falusi tanító, és így „népművelő” is volt. Fiatalként én magam is „végigéltem” azt a kort, amikor a „népművelés” területén is elegek voltak a látszateredmények. S aki pedig tisztességes munkát akart végezni, azt kiutálták maguk közül a tisztességtelenek, hogy még a látszateredményeket is maguknak vindikálhassák. A jobbra hivatottak így felőrlődtek ebben a taposómalomban. Pálfalvi Nándor ezt a folyamatot – igenis – jól adja vissza, s éppen ezzel tud (többek között) atmoszférát teremteni. S azzal is, ahogy az író bemutatja Nagy Angéla életének alakulását. Mindezekhez feltétlenül szükség van a belső monológokra, amelyekkel még hitelesebbé válnak mind a főszereplő alakja, mind a történés (zömmel az 1970-es évek vége), mind pedig a helyzetek. S ami a párbeszédet illeti, azok is „életesek”, azaz az életből ellesetteknek fogadhatók el.

Pálfalvi Nándor 1987 februárjában fejezte be regényét, amelyről azt jegyezte meg: „Sorsregény képzeletbeli helyszínekkel és személyekkel.” Ezek a „kitalált” helyszínek és személyek azonban ezer szállal kötődnek a Kádár-korszak magyar valóságához. A korabeli művelődési viszonyok jármában vergődő, azoknak kiszolgáltatott népművelő, Nagy Angéla szépudvari „harca” tipikus kortünet, korjelenség. A szebbre, jobbra és szeretetre hivatott (és az ezeket megvalósítani akaró) fiatal lány minden kísérlete zátonyra fut a falusi „kiskirályok” beszűkült, csak az önös, egyéni érdekeiket szem előtt tartó világában. Itt mindent a pusztá

„éncélúság” (öncélúság) irányít, amelyen pedig megtörnek a jobbitó szándékok. „Az ember Szépbe-szött hite” (Ady) pedig ebek harmincadjára kerül.

Az író rendkívül jól ismeri a „szocialista” falvak világát. Tájékozottsága így megmenti a sematizmustól mind ábrázolásmódjában, mind a szereplők jellemzésében. Utóbbiak nem fehér–fekete figurák, hanem valóban a szigorú valóságból „sarjadnak”, s válnak nagy hatásúvá. Elsősorban, persze, a főszereplő, Angéla, akiben a naivitások, az illúziók, a remények és a nagyra törések keverednek a csalódásokkal, a keserőségekkel, az elcsüggedésekkel, a reménytelenségekkel és a kiábrándulásokkal. Megalkudni azonban mindezek ellenére sem hajlandó! Fel-feltöréseinek és – lehullásainak összekapcsolásával az író olyan gazdag jellemzést adja a főszereplőnek, amely őt a magyar irodalom emlékezetes nőalakjai közé emeli. Angéla így – gondolatai, érzései, akarata, törekvései láncolatában – rendkívül közel kerül az olvasóhoz. „Szorítunk” neki, együtt érzünk vele, átéljük és átérezzük küzdelmét, harcát a „magyar ugarral”, a szocializmus talaján megrekedt magyar valósággal. Kudarcai nekünk is fájnak, eredményeinek (mert azért azok is vannak) pedig vele együtt örülünk. A történelem sodrában árva levélként vergődő, nagyobbra hivatott személy regény végi „vereségét” ideiglenesnek érezzük, s bízunk az újrakezdésben is. Hiszen ehhez meg is van a lehetősége: Szeretne visszatérni szülőfalujába, Bogátra, az igazi hazájába, hogy ott kiteljesítse soha meg nem tört hivatástudattal azt, amit eddig a körülmények nem engedtek meg a számára. Igazi „nevelőjévé” akar válni népének.

Az író maga is felvillantja a regény befejező mondataiban ezt a lehetőségét, amikor a már idézett gondolatokat és érzéseket adja főszereplője szájába.

* * *

Az Esküszöm, hogy hú leszek című életrajzi regény (Vitéz Kiss László élettörténete) két kiadásban jelent meg (Hálózat Kft., 1990., 1993.). – A második kiadás utószavát érdemes idézni, mert az egymagában is megmagyarázza a mű címét (s egyben természetesen a témáját is): „Vitéz Kiss László a 96. életévében van, és ha egészsége már nem is a régi, hazájához és bajtársaihoz, becsületes életének minden emlékéhez való hűsége töretlen. S töretlen a hűsége és szeretete feleségéhez, fiaihoz és munkáihoz. Velük együtt élvezheti honfitársainak megbecsülését, és azt az elégtételt, hogy a Magyar Köztársaság kormánya megkövette őt, visszaadta elrabolt és megtiport becsületét.” (Erről a határozatról így értesülünk: „Az Országgyűlés 1990. március 14-i ülésén az 1945 és 1963 közötti törvénysértő elítélések semmissé nyilvánításáról beterjesztett törvényjavaslatot a képviselők nagy többsége elfogadta.”)

A regény mindkét kiadásáról készült ismertetés. Ezekből megismerhetjük a mű történéseit. Az Esküszöm, hogy hú leszek a Könyvtárellátó Új könyvek című kiadványában először „vegyes érzelmeket keltő könyv”-ként említődik (1990/22. 88.):

„Pálfalvi Nándor új könyve a jelenleg 92 éves vitéz Kiss László élettörténete. A könyv voltaképpen az első világháborúval kezdődik. A csendőrtábornok fia önkéntesként harcolt az orosz és olasz fronton. Tisztként szerelt le a háború végén, és könnyűszerrel bejutott a csendőrséghez, egy tanfolyam elvégzése után csendőrtiszt lett belőle. Esküjéhez híven szolgálta a Horthy-rendszert, és apránként fölfelé haladt a ranglétrán. Sportolt (nagy hódolója volt a lósport különböző ágainak), és családot alapított. Ezt a nyugodt csendőréletet (amit különböző akciók, elsősorban a visszacsatolt területekre történt bevonulások szakítottak meg) zavarta meg a háború kitörése, majd a front közeledése, s ami ezt megelőzte: a körzetében, a Székelyföldön élő zsidó lakosság összeírása, majd táborokba gyűjtése, deportálása. A szerző szerint Kiss László alezredes ezt a feladatot »kesztyűs« kézzel hajtotta végre, majd lovagolt egyet, sőt még egy őzbaklesre is futotta idejéből. Igaz, ez volt utolsó vadászata, mert az ősz már egységével együtt Budapesten találta. A nyilas hatalomátvétel után felesküdött Szálásira. Kiss László szerint azért, mert azzal fenyegették meg, hogy különben nem kap fizetést. Kivette részét Buda védelméből, majd – belátva helyzete reménytelenségét – egységével együtt megadta magát. A visszaemlékezés második része Kiss László fogságának történetével kezdődik; tiszti táborban és büntetőtáborban eltöltött évek után 1949 őszén került haza, egyenesen az ÁVH őrizetébe. Háborús bűnösneként 12 évi börtönre ítélték, amit másodfokon 8 évre enyhítettek. Kiss László 1956 októberében kiszabadult a börtönből, de 1957 márciusában újra őrizetbe vették, és büntetése hátralevő részének letöltésére Vácra vitték. 1959 márciusában szabadult, házimunkásként, majd

kazánfűtőként dolgozott, nyugdíjazásáig. Egyéni rehabilitációs kérelme nem talált meghallgatásra, törvénysértő ítéletét az Országgyűlés 1990. március 14-i ülésének határozata helyezte – sok más ítélettel együtt – hatályon kívül.”

Az Esküszöm, hogy hű leszek 2. kiadásáról is ad ismertetést a Könyvtárellátó Új könyvek című kiadványa (1993/22. 89–90.):

Pálfalvi Nándor könyvében egy hajdani csendőrtiszt, Kiss László önéletrajzi vallomását rögzíti. Az emlékeiről a kilencvenedik életévén túl számot adó, idős férfi ősi nemesi családból származott, és már édesapja is katonatiszt volt. A fiú érettségi után szintén a katonai pályát választotta, 1916-ban önkéntesnek jelentkezett, megjárta mind a galíciai, mind az olasz frontot, majd az első világháború befejezése után csendőrtiszti iskolában folytatta tanulmányait. Döntésében szerepet játszott, hogy mindig is szerette a fegyelmezett életet, a katonai szabályokat, a gyakorlatok férfias erőpróbáit. Csendőrtisztként kezdetben Szombathelyen, majd Cegléden szolgált, s a csendőrök és határőrök képzése volt a feladata; ez időben számos militári (lovas) és lövészverseny nyertese is lett. Észak-Erdély visszacsatolása után, 1942-ben Székelyudvarhelyre került osztályparancsnoknak (itt részt kellett vennie a zsidó lakosság táborokba gyűjtésében is). Ez idő tájt ismerkedett meg későbbi feleségével, egy erdélyi magyar polgárlánnyal, Király Ilonával. A románok átállása után azonban hamarosan menekülniük kellett: Budapestre költöztek, ahol Kiss László zászlóaljával részt vett Buda védelmében, ám látva az orosz csapatok fölényét, katonáival megadta magát egy csendőrlaktanyában. A hadifogságba esett csendőröket szibériai lágerekbe vitték, ahonnan Kiss László 1949 decemberében tért haza. A fogság után azonban – csendőrtiszti múltja miatt – nem a szabadság, hanem újabb börtön várta. Az 56-os forradalom ugyan amnesztiát adott a politikai foglyoknak, de 57-ben ismét visszakerült a börtönbe, hogy büntetése maradékát letöltse. Közben Kiss László felesége Erdélyben élt két gyermekükkel. A végleges szabadulás után otthonra lelt apósánál, feleségét és gyermekeit Magyarországra hozatta, és fűtői állást talált egy egészségügyi szakközépiskolában. Bár ettől kezdve nem volt kitéve politikai üldöztetéseknek, rehabilitálását többszöri kérvényezés ellenére mégis csak 1990-ben sikerült elérnie.

A szöveg igen csekély írói megformáltságról tanúskodik, a szerző mintha jószerivel csak a hűség jegyző szerepét látta volna el; a mű erényei és fogyatékságai egyaránt a visszaemlékezőéi. Olyan ember szikár, nem dicsekvő, de nem is mentegetődző – helyenként azonban túlon túl aprólékos – számadása a kötet, aki öregkorában is vállalja a két világháború közötti csendőrség eszményeit, s akinek sok szenvedésben volt része azért, mert nem tagadta meg azt a zászlót, amelyre fölesküdt. Életének krónikája egy hierarchikus szemléletű, minden ízében katonai mentalitás dokumentatív tükre...”

Ha végigtekintek a két ismertetésen – elfogadva a történések lényegének pontos összefoglalását –, a második befejező részének megállapításaival feltétlenül magamnak is foglalkoznia kell. Szerintem (s erre részben a második ismertetés is utal) a műben inkább a dokumentumjelleg domborodik ki. S éppen ezért akár dokumentumregénynek is nevezhetnénk. A mű szerintem mindenképpen az úgynevezett tényirodalomhoz tartozik, hiszen ennek követelményeit „kielégíti”. Az Irodalmi fogalmak kiszótára (Bárdos László, Szabó B. István és Vasy Géza összeállításában, 1996. 456.) ugyanis így határozza meg ennek fogalmát: „tényirodalom (dokumentumirodalom, nonfiction): létező hősöket, valóban megtörtént eseményeket feldolgozó, hiteles bizonyítékokon, adatgyűjtésen alapuló szépirodalmi alkotás. (...) A tényirodalom közvetlenül támaszkodik a valóságra, hiteles életélményeket használ fel dokumentumként, meghagyva ezeket a maguk nyersségében vagy tudatosan komponálva. Az utóbbi eljárás a fikció határát súrolva. A tényirodalom hatásosságának alapja, hogy a befogadó úgy érzi, a »meztelen valósággal« találkozik, maga is részese egy izgalmas folyamatnak, az igazság feltárásának.”

No, ha ezt a meghatározást elfogadjuk, a második ismertetés következő mondatán érdemes elgondolkodnunk: „A szöveg igen csekély írói megformáltságról tanúskodik, a szerző mintha jószerivel csak a hűség jegyző szerepét látta volna el; a mű erényei és fogyatékságai egyaránt a visszaemlékezőéi.” Az író mindenképpen nehéz helyzetben volt műve elkészítésénél. Mennyire ragaszkodjon az „eredeti”, a „nyers” (tehát a Kiss László-i) szöveghez, illetve mennyit változtasson azon. (Magyarul: mennyi maradjon a „meztelen valóság”-ból, illetve mennyi lehet a „tudatos komponálás”.) Pálfalvi Nándor (az én olvasatomban) erősen ragaszkodott ahhoz a tényanyaghoz, amelyet a regény főhősétől hallott, s így tényleg „csekély írói megformáltságról tanúskodik” a szöveg, s „a mű erényei és fogyatékságai egyaránt a visszaemlékezőéi”.

Mégis kicsit jobban bele kellett volna nyúlnia az írónak a szövegbe, „irodalmibbá – tenni azt”. (Gondolok itt elsősorban a pongyolaságok „megnemesítésére”!)

* * *

Az Esetünk a lóval című kötet (EFO Könyvkiadó, 1993., borító: Csergezőn Pál rajza) tíz elbeszélést (novellát) tartalmaz. (A legkorábbi 1954-ből, a legkésőbbi 1986-ból való.)

A Könyvtárellátó Új könyvek című kiadványában (1993/19. 85.) találjuk meg az elbeszéléskötet műveinek ismertetését („mindennapi történetek”, „nem sok meglepetést tartalmazó alkotások”):

„Pálfalvi Nándor eddig még nem publikált tíz elbeszélését tartalmazza a kötet. A hagyományos prózatechnikával megírt, egyszerű történeteket olvasva, igazat kell adnunk a szerzőnek: »a szavak egymáshoz csapódtak, s apró, maszatos hangok lebegtek mindenütt«. A könyvben szereplő két hosszabb elbeszélés (Hajó a hold uszályán, Találkozások Aphroditénél) tulajdonképpen két köznapi történetet mesél el. Az elsőben egy Balaton menti falu néhány egyszerű figuráját ismerheti meg az olvasó, akik »a langyos napfelkelésben gyönyörködve nézik a vizet«, s »míg a férfiak a vízparton borotválkoznak, a nők pici tükröt tartanak eléjük«. A szereplők ebben a történetben leginkább horgásznak, egy kicsit vitorláznak, majd az esti szürkületben gyanútlanul jó nagyokat esznek, s még nagyobbakat isznak, miközben ismeretlen veszélyek leselkednek rájuk. A másik nagyobb elbeszélés cselekménye egy kis téren álló Vénusz-szobor köré fonódik. A téren (hosszú oldalakon át) bővérű kamaszok duhajkodnak, mígnem félig szándékosan ledöntik a szobrot. Egy idős tanárnak és egy sánta öregembernek azonban sikerül felébreszteni a fiatalok szunnyadó lelkiismeretét. Így másnap a kamaszok a szobrot helyreállítják, és a két idős ember elégedetten állapíthatja meg, hogy az »szébb, mint új korában volt«.

A kötetben található többi elbeszélés is egy-egy tipikus életképet jelenít meg: Az E-ruhatár főhősét kihasználja a szeretője, ezért ő örökre meggyűlöli; a Főpróba férfi főszereplője azonban már szerencsésebb: az utcán felszedett nő új távlatokat nyit előtte. A Pantomim és az Ajándék Ilonának című elbeszélésekben a leíró próza statikus képeivel találkozhatunk, míg a többi történetben az író egy-egy szokványos emberi konfliktust próbál megragadni.

A szintén 1993-ban megjelent regény, az Éjfél van uram kötetének végén rövid ajánlást találunk erről a könyvről:

„(...) Mély erkölcsiség és ebből eredő szemlélet jellemzi Pálfalvi Nándor írói világát, s e mellőzött munkái elevenen tanúsítják ezt. Remekbe formált szép írásokat vehet kezébe az olvasó az Esetünk a lóval című szponzori támogatással kiadásra kerülő elbeszéléskötettel.”

Tehát a tíz elbeszélés (novella) 33 év „termése”. (1993-ig nem jelenhettek meg.) A fenti ismertetés hat műről cím szerint is „megemlékezik”, a többi négyre csupán egy tagmondat jut. (Bár a négy másik rövidebb történet sem jár sokkal jobban, hiszen csak a két hosszabb lélegzetű írás kap nagyobb teret az ismertetésben.) Véleményem szerint a kötetnek éppen az a legjobb darabja, amelyről elég lekezelőleg beszél az ismertetés írója. Ez a Hajó a hold uszályán (1960). Ez a mű szinte filmszalagra kívánczik. (Már említettem, hogy Pálfalvi Nándor ezen elbeszélése alapján kapott 1971-ben szerződést egy novelláskötetre a Szépirodalmi Könyvkiadó akkori igazgatójától, Illés Endrétől. Végül is azonban Sz. S., a kiadó főszerkesztője felbontotta a megkötött szerződést, és a felvett háromezer forint előleget is vissza kellett fizetnie az írónak.) Simon bácsi és a „titkos” szerelmesek megindító és tragikus kapcsolatának története nem érdemli meg az említett lekezelő hangot. Mari és Géza boldogsága csak egy pillanat, s bekövetkezik a szörnyű vég. Simon bácsi szinte a „bábája” volt ennek a pár napi boldogságnak. Elvesztésük ezért is óriási űrt hagy a magányos öregember életében, aki így további életének már semmi értelmét nem látja... (Tragédia tragédiát követ!) – Az események háttérben pedig ott kavarnak az ellenséges vagy közömbös emberek pletykaszintű megnyilvánulásai, amelyekről ő menekül. – Pálfalvi Nándor nagy empátiával rajzolja meg és jellemzi az öregembert, akinek érzései és gondolatai úgy kavarnak, úgy örvénylenek, mintha azokat is a tavon végigszáguldó vihar okozta volna. – Az író alakteremtő képességét itt is megcsodálhatjuk. Akárcsak környezet- és tájrajzát, amelyek szoros kapcsolatban állnak a főszereplő lelkivilágával. Érdemes lenne idézni az elbeszélés több részletét is mindezek bizonyítására – különösen a befejező oldalakat. Most azonban meg kell elégednünk a sokatmondó befejező sorokkal:

„A csónak himbálózott alatta, és hirtelen megszűnt minden zaj, mint a lezúduló sziklák után elhaló robaj. Felegyenesedett a kis vitorlásban, s akkor meglátta a holdat is, tiszta és hideg volt minden ott messze, ő halkán merítgette az evezőt, s hamar kijutott a lagúnából. Mindig így tette meg álmában ezt az utat, és a hold is így világított, ilyen hidegen és fehér ragyogással terítve a vízre fényes uszályát. Ez a látvány mintha megszabadította volna valamitől, könnyebben lélegzett, és nyújtózkodott az ülésen. Elengedte az evezőket, így ült egy ideig, a hold háta mögé került, és a part is arra volt, elég messze, de hallotta mégis, hogy kiáltoznak utána. És furcsa dörejeket is hallott, sokára fogta föl, hogy ez a viharjelző ágyúk hangja. Kint a parton is egyre hangosabban kiabáltak, már megértette, mit kiáltoznak, a nyaralók őt hívták vissza, de úgy tett, mintha nem hallaná, és újra megragadta az evezőket. Nem fordult vissza. A hold uszályára kormányozta a kis hajót. Nem akarta hallani azok hangját ott a parton, és türelmetlenül merítgette az evezőt. Tudta, hogy percek alatt itt a vihar, mert felágaskodott most a csónak, és rázkódva táncolt, és a csupasz árboc recsegve feljajdult. Az öregember egy pillanatra lehunyta a szemét, és a nyugalom kövei a kis csónak ülésére nyomták. Messze északon már az égig ért a fekete fal, és a hold sugarai is megtorpantak ott, és menekülve hátráltak egyre közelebb. Simon látta ezt, de nem törődött vele, egyenletesen evezett, mint aki nagy útra indul. S azt is érezte, hogy valahová majd meg kell érkeznie...” (Ugye, mennyire melléfogott a Könyvtárellátó ismertetője, amikor elbagatellizálta az értékelést!)

A Találkozások Aphroditénél című elbeszélés (1959 – „párja” az 1970-es Páter a bárban-kötet Nadrágos Vénusz című novellájának) értékei nem érik el a Hajó a hold uszályán értékeit. A történet maga sem annyira „izgalmas”. A szoborrongáló és – építő fiatalok vagánykodása a történés idején kortünet volt. Az író optimizmusát dicséri, hogy felvillantotta ezekben a renitens fiatalokban a pozitív, az előremutató jellemvonásokat is. A gyerekek sokfélék, sokarcúak, mind más és más, s így nem mosódnak össze a sematikus ábrázolás hibás konglomerátumában, egyvelegében, masszájában.

A mester veje (1971) az író tévés korszakának „terméke”. A „szösszenet” igazándiból nem is a címszereplőről szól (akitől az író egy vázát kap), hanem magáról a mesterről, egy öregemberről, aki az ajándékvázát is csinálta, és kihagyatja magát az elkészült riportfilmből. A novella adta lehetőségek közül a szerző nem mindegyiket aknázza ki kellő mértékben.

A Főpróba (1964) a fiatalok megromlott házasságáról és az új kapcsolatok kialakításának kísérleteiről szól. Vergődés, biztos pont keresése, esély az újrakezdésre... Maga az író is „kísérletezik”: Erkölcsi elveket, kérdéseket vet fel az olvasóknak, s ezek „megoldását” részben rájuk is bízta.

Az E-ruhatár (1986) a férfi szélhámosok (Csoda Lomboson, A fatehén) után egy szélhámosnővel ismerttet meg bennünket. A történet egy nagy ötlet szellemes kibontásán alapul, amikor nem a nő, hanem a „teremtés koronája” húzza a rövidebbet. A csattanós befejezés telitalálat: a főhőst szeretője, Zsuzsa annyira becsapja, hogy az a malőr (álruhatári lopások) után minden Zsuzsa nevű személyt megfojtana.

A Pantomim (1962) történetével (egy vízvezeték-szerelő-műhely megfigyelése) nem tudtam igazán zöld ágra vergődni. Egy férfi csak úgy unalmában figyelgeti a tér egyik műhelyét, ahol talán egy szerelmi rivalizálás szemtanúja lesz?

Az Esetünk a lóval (1975) című novella témáját már a mű első mondata közli: „Egy pénteki napon, déli 12 órakor megjelent egy ló a Vörösmarty téren, Budapest szívében”. Ez a nem mindennapi „szenzáció” felborítja a megszokott életrendet. Ennyi a történet (még két oldal sem)... Talán a témából többet is ki lehetett volna hozni.

A siralomházban (1958) című novella halálraítélte olyan levelet ír kedvesének, amely egyben a végrendelete is. A gondolattöredékek homályos célzásai szintén nem sok támponttal szolgáltak számomra, hogy mi is lehetett a szerző célja írásával.

Az Ajándék Ilonának (1954) kedves kis története a tanyasi gyerekek világából veszi témáját. Az iskola messze, szükség van a kollégiumra. A kisfiú, aki helyet kapna ott, elhatározza, hogy a pulikutya helyett a saját helyét fogja ajándékba adni barátnőjének, a beteg Molnár Ilonának. A gyermeki lélek jó ismerőjeként az író szépen adja vissza a kisfiú érzéseit, gondolatait (majd azt írtam: „világlátásának” jellemző jegyeit).

A Ha majd jön a reggel (1965) két szökevény, két menekülő izgalmas történetében a kiszolgáltatottság (szinte kortalan) ábrázolását adja. A jól felépített novella hőseinek megmeneküléséért „szorítunk”, mert az író szinte „testközelbe” tudja hozni őket. Úgy, mintha mi is velük lennénk, mintha mi is velük menekülnénk. Az idősebbnek nem sikerül, a fiatalabbnak talán...

* * *

A Csipke a malomkövön című regényét (magánkiadás, az Erzsébet Nyomdaipari Kft. gondozásában, 1997) Pálfalvi Nándor 1997 szeptemberében írta – közvetlenül azután, hogy felesége 2-án meghalt. (A keretes Napló-rész 1995. IV. 11-től 1997. VIII. 21-ig datálódik.) Az író felesége (Izuka) emlékének ajánlja művét. (Ő maga a főszereplő, s a feleség Alizka néven szerepel.)

Sipos Tamásnak a regényről írt értő és érző elemzéséhez (Heti Magyarország, 1998.I.15. 25.) sok hozzáfűznivalóm nincs (legfeljebb még egy ismertetés és még néhány mondat): „Becsapós a cím, e finom elegáns kis kötet címe valami könnyed írásra, netán brüsszeli csipke finomságú versre, esszére, vagy netán karcolatra utal. Pedig hát nagyon is másról van szó ebben a kötetében. Egy rövidke visszapillantással utalhatok egy talán utolérhetetlen klasszikusra, Tolsztojra, aki megírta az Ivan Iljics halála című remekművét, amelyben hátborzongató pontossággal rajzolta meg egy rákban haldokló ember lelki és testi leépülésének dermesztő folyamatát. Gondolhatunk aztán egy század eleji magyar remekíróra, Csáth Gézára. Micsoda szörnyűséges és – bármennyire is furcsa itt a szó – szépséges a morfium, az ópium tébolyában és végül öngyilkosságba torkolló ábrázolása.

Méltánytalan lenne, ha a negyven prózai kötetet publikáló Pálfalvi Nándort a nehezen utolérhető klasszikusokhoz mérnénk. Ez ránézve lenne csaknem megalázó. Mégis, függetlenül korábbi köteteinek – legalábbis jó néhányának – kitűnő kvalitásától, felelősséggel leszögezhető, a most publikált karcsú kötete torokszorítóan szép írás. Szép, még akkor is, ha ez a kis könyv a gyászról szól, olyan ember gyászáról, akinek meghalt a társa. Az egyetlen emberről, akihez tartozott – ha tudott róla, ha nem, ha hitte, ha nem, ha akarta, ha nem. E kötetben a társ iszonyatos betegségének – a gyógyíthatatlan Alzheimer-kórnak – az állomásait kíséri végig a szerző, az első tünet jelentkezésétől az utolsó, befejező, végzetes és végleges pillanatig, félelmetes pontossággal fogalmazva meg a fizikai és pszichikai leépülés betegre – a társra – és a társal együtt szenvedő szerzőre gyakorolt hatását. Fájdalmasan szép remeklés ez a mindössze százötvenhárom kisalakú oldal, nemcsak a gondolati és érzelmi elemek pontosságát illetően, de a letisztult puritán stílust tekintve is. Ami a kötetnek külön nemes szépséget kölcsönöz, hogy az író azt vallja: nemcsak a halál örök, hanem a gyász is, és boldog az, akinek a gyásza elkíséri őt a halálig. És ez – nem ellentmondás – a túléléshez is erőt ad. Mert az előre nem csak halál vár. Az élt még öröm is várja, amitől soha nem fosztaná meg az, akit gyászol.

Kitűnő az írás, és azt bizonyítja, hogy vétkes az a fajta sznobizmus, amely nem hajlandó eléggé elismerni egy olyan író, aki nem tudta eléggé menedzselni magát, holott korábbi prózai írásai között is volt olyan regény – például a Nyakék Párizsból –, amelyik a hatvanas években vakmerő hangja miatt keltett botrányt, hosszú időre elásva ezzel a szerzőt. Ideje tehát, hogy a Csipke a malomkövön című kötete az olvasó kezébe kerülve végre ismét fölhívja a figyelmet az immár hatvanhét éves íróra.”

A Könyvtárellátó Új könyvek–sorozatában (1998/2. 162.) is találunk egy figyelemre méltó ismertetést a regényről:

„Pálfalvi Nándort eddigi regényei a mesterségbeli tudást magas színvonalon kamatoztató írónak és mélységesen humánus embernek mutatták. A Csipke a malomkövön című kisregényének »alaphangütésé« a gyász, az emlékezés, a lelkiismeret »finom« rezdülései és a szeretet motívum–rendszere adják meg.

A bibliai – József és az Angyal közötti – párbeszéddel keretbe fogott történet főszereplőjének felesége, Alizka Alzheimer-betegségben szenved. Férje lelkiismeretesen ápolja, és mindenben alkalmazkodik a szellemileg egyre gyengülő asszony életritmusához. Magát megerősítő felidézi az együtt töltött esztendő szép óráit, hogy ebben, a betegség által bezárt világban Aliz támasza maradjon. Orvosi tanácsra a kórház lesz a »keresztút« utolsó stációja. Lányuk, Fanni – a férfit fizikailag is próbára tevő időben – igyekszik apja segítségére lenni, ám a lélek kínjait ő sem képes enyhíteni, és 1997. szeptember 2. 13 óra 15 perckor Alizka meghal. A fájdalmával magára maradt férfira mázsás súlyként nehezedik a magány. Ekkor kimegy a nyaralójukba, de ott is Alizka »szelleme kísérti«, ám lassan mégis oldódni látszik a halál utáni pszichikai feszültség, és ismét az emlékek felidézésében keres vigasztalást. A múlt homályából ifjúkori, beteljesületlen szerelme, Angi bukkan fel, s bár a telefon üzenetrögzítőjén csak az asszony hangját hallja, gondolatban elbeszélget vele, és az egykoron válasz nélkül maradt miéérté kapott feleletek által tisztulni látszik a jelen fájdalma is.” Mind Sipos Tamás, mind a fenti ismertetés szerzője igyekszik igazságot szolgáltatni Pálfalvi Nándornak, aki „soha nem volt elég jó” az irodalompolitikának. A „hivatalos” állásponttal szemben

mennyire igaza van a Könyvtárellátó ismertetése írójának, aki találóan állapítja meg: „Pálfalvi Nándor eddigi regényei a mesterségbeli tudást magas színvonalon kamatoztató írónak és mélységesen humánus embernek mutatták.” Ezt a vélekedést a Csipke a malomkövön című művének kvalitásai még csak erősítették. Engem különösen a filozofikus jellegű gondolattöredékek fogtak meg – mint az önmagával is tusakodó ember, a férj felajzott lelkivilágának, lelki jelenségeinek kivetítődései. S természetesen megragadott – és elgondolkoztatott – a szenvedés megindító ábrázolása is. A feleség rettenetes szenvedései rendkívül megviselik a férjet is, aki egész addig ápolja párját (társát), ameddig bírja, illetve ameddig még van értelme ennek az eleve reménytelen küzdelemnek. Az maga is egy tortúra a főszereplő számára, hogy végig kell néznie egy ember teljes leépülését, akin már egyre kevésbé lehet segíteni. S aztán fel kell adnia: az utolsó napokra be kell szállíttatnia feleségét a pszichiátriai osztályra.

Az író felmutatja azt is, hogy ebbe az emberi kiszolgáltatottságba és a pusztulásba nem képes belenyugodni: „Szűkölve, reszketve és jajveszékelve fel-alá rohangált a lakásban, hogy Istenem, jaj, Istenem, kihez forduljak? Kihez forduljak, kit hívjak föl, kinek mondjam el, ki segítene, ki vigasztalna? Senki nem volt... Senki nem volt, aki ezt tehetné volna. Vagy megtette volna. Akihez fordulhatott volna! S akkor rádöbbsent, hogy nemcsak a halálán lévő, hanem az élő is mennyire egyedül van. Mennyire kiszolgáltatott a nihilnek, a semminek. A semminek...” – Végig kell gondolnia: Az az ember, aki csodálatos kézimunkákat tudott „elővarázsolni önmagából”, egyszerre csak testileg és lelkileg ronccsá válik. A felelevenített emlékek egyre jobban elkomorulnak, hogy aztán bekövetkezessen a kivédhetetlen tragikus vég...

Pálfalvi Nándor mindezt végigélte, s éppen ezért tudja oly hitelesen, a maga „lemeztelenített” valóságában elénk tárni a megindító és torokszorító történetet. Mi, az olvasók is – vele együtt – beleborzongunk ebbe a „pokoljárásba” – az emberi szenvedés és kiszolgáltatottság poklának bugyraiban kalauzolva bennünket (nemegyszer döbbenetes realizmussal – vagy tán már naturalizmussal).

Van-e katarzisz, van-e megtisztulás ilyen körülmények között a főszereplő (az író) számára? Fanni, a lánya, és a (17 évvel fiatalabb) régi szerelme, Angi, közösen talán erőt adhatnak neki, talán átsegíthetik őt a krízisen, s a súlyos és szörnyű megpróbáltatások után van „kilábalás”. Rendkívül nehéz lesz az újrakezdés: „És mégis... Reménykedik, hogy mégis kezdődik majd valami. Valami új. Az élet. Amit elmulasztott...”

VASI FERENC ZOLTÁN

SZIA, PAPÍRLAP!

Köszönöm, hogy vagy!
Két leplezetlen orcád
elbír ezer simogatást,
elbír ezer pofoncsapást.

SZIA, PAPÍRLAP!

összeforrt kézfogás vagy,
szinte a barátság és
a szerelem maga.

Köszönöm, hogy vagy!
Üzenhetek általad zegzugos önmagamnak.

Két leplezetlen orcád
elviseli kezem, tollam súlyát,
tízezer napom tízezer hazugságát.

SZIA, PAPÍRLAP!

Egyik orcád csupa kék folt már -,
jól van, nem bántlak tovább...

Hát SZIA! Elköszönök;
de holnap megállj! –
találkozunk megint...

No lám, Te ilyen mazó vagy -,
élvezed, amint orcád
elszíneződik tintám nyomán?

Ne fintorogj már annyira!
Csak magamat láttam beléd,
csak magamat rajzoltam Rád...

Na, SZIA, PAPÍRLAP!

Köszönöm, hogy vagy.

SZIA! SZIA! SZIA!

HÖRÖMPŐ GERGELY

A zarándok útja

Mindig úton és mindig mégis otthon
a sínek mifelénk tágulnak,
a végtelenben nem találkoznak
e különféle párhuzamosok.
Nagyon üres a pályaudvar,
városunk alszik odaát,
az utolsó vonat után is lesz vonat-
csak várd végig az éjszakát.

VASVÁRI ZOLTÁN

versei

A KÉRDÉS

(Hommage a' Babits)

Ki mondja meg, hogy kell költővé *lenni*,
világot teremteni majd *dalomban*:
a végső kérdést szépen számba *venni*,
ősz és tavasz között mire *jutottam*?

Ami most született, az még a *semmi*,
csak ami holnap lesz, igazán az *van*,
a titkon érő tud tanúsággá *lenni*,
a tegnaptól *beh megundorodtam*.

Teremtő líra, te segíts *kitörnöm*,
tehozzád kergetett az emésztő *vágy* –
s remélem, vágyam sejtése nem *csalfa*.

A világ számomra nem marad *börtön*
– végképp enyém lesz az *alany és a tárgy* –,
s Babits benne az *ómega s az alfa*.

A KÖTÖTT FORMÁK MESTERE

(Anti-Babits)

Nekem több kell, mint szakmai *ügyesség*,
szörnyen untat a *virtuóztatás*.
Mít ér a vers, ha nincs benne *nemesség*,
a profizmus csak *széklábfaragás*.

S bár nem csak a lázam, mit adok: *tessék!*
Formába öntöm, hogy érts s látva *láss!*
A költészet más, mint *aranyművesség*,
soh'se legyen *cafrika, komédiás*.

De a szonett nem is szentséges *oltár*,
amelynél áldoz, ki verset *szertet*.
Ha tükör által látni *vágysz, olvassad*

bátran. Tudni fogom: rokonom *voltál*,
s kulcsra találtál; nyitja *szívemet*.
Őrizd erősen, hogy mindig *nyithassad*.



Háttérben

DOBROSI ANDREA

versei

Tér, játék, június

Csend szitalja a percet a térben,
padról az árnyék falra vetül,
bicikli dől neki, s a június
ezüstöz rám csodát itt legbelül.

Gyermeki hang zsong lég sugarában,
a hintánál felzeng csöpp baba száj,
csúszda peremről szökken a test,
dúl homokozóban a komoly viszály.

Lábtól fülig maszat és sár dagad,
vízcsapon lóg műanyag, kis vödör,
játék hevével kerge szél verseng,
illúziót rombol, félre söpör.

Égre tapadnak tollpihe felhők,
fehér fodrú tánccal nyárdal cikáz,
arany ívű szellő, napfény motoz
fentről közelítve, mint fecskénász.

Magnyi gondolat

Nem hittem, hogy fontos vagyok,
de fontosnak tartottam, hogy higgyek.
Rendületlen próbáltam utam,
nincs több kísérlet, útra vittek.
Éjbe fényt írni vágytam, fénybe
hulltam magam, sötétből, egykén.
Most, hogy múlt vagyok, a lekéssett vonat,
magányom kimúlt, megtért.
Nyughatatlanból nyugodtam, gondtalan
lettem, magnyi gondolat.
Hálám küldöm, ha sarjadok,
ha öntözni térsz, a tied. Fogadd.



Az életre készülve

PRIBOJSZKY MÁTYÁS

ÚR...ÍR... LÓ... FŰ...

(Az "újjpad" története)

(dokumentumnovella)

Műhelyfőnökként dolgoztam akkoriban egy ércdúsító üzemnél RB... -án, meghatározhatatlan feladatkörrel; mondhatnám így is, az üzem mindenese voltam. Sikerült egy olyan csapatot összehozni, amilyennel azóta sem volt dolgom. Huszonkét igaz barát! Huszonkét kiváló szakember. Nem akadt olyan munka, ami kifogott volna rajtunk. Ha az egyik elbizonytalanodott, ott volt a másik, aki segített, kérés nélkül, de ha kellett, ráálltunk mindahányan voltunk, s a munka elkészült derekasan, meg lehetett nézni.

Nem volt ez mindig így! Kezdetben, amikor közénk kerültem, valamennyien ellenségei voltak egymásnak, az elődöm a főnökök kegyeit kereső, puha jellemű ember volt, félt a munkásoktól, nem bízott senkiben. Lassan, fokozatosan sikerült lecsendesíteni az indulatokat, mindenkivel külön-külön beszélgettem, s mert látták, hogy magam se állok félre, ha munka van, s a vezérkarral szembe merek szegülni érdekükben, fokozatosan elfogadtak. A nálunk kialakult jó kapcsolat legendás volt egész RB ...-án.

Próbáltak sokan bekerülni közénk, de mi elutasítottuk a jelentkezőket, féltünk, hogy egy új ember fellazíthatja a jó szellemet. Egyszer kis híján ráfizettünk a bizalomra... de most nem erről akarok mesélni. Az "újjpad" története:

Hétfői napon kezdődött: Reggel beállított az irodámba egy idegen, hatalmas termetű, vad kinézetű, torzonborz, mogorva cigányember azzal, hogy ő az a bizonyos Boldizsár Lajos, akit ide küldtek dolgozni. Elszörnyedve meredtem rá. Inkább látszott rablógyilkosnak kétheti üldözés után, mint munkásembernek. Lehetett vagy 195 cm - magas, és akkora vállalai voltak, hogy csak oldalazva fért be az ajtón.

- Ki küldte magát?

Vont egyet a vállán.

- Mit tudom én! Küldtek. Oda van írva a papírra, olvassa el .

Nyeltem nagyokat. Jól kezdődik...

- Most vették fel?

- Nem - válaszolta kelleetlenül - Eddig a bányánál voltam, a kettes aknánál.

- Miért akart éppen hozzánk kerülni?

- Nem én... Nem én akartam, muszáj volt.

- Muszáj...? Ilyen nincs.

- Hát... - mintha egy pillanatra elhagyta volna magabiztossága. - Volt ott egy ember, a Szabados... nagyon nagy melle volt, és...

- És... - kezdtem rosszat sejteni

- Meglegyintettem és kiköpte két fogát.

- Jóságos ég! - riadtam meg. - Miért bántotta?

- Mert folyton arról beszélt, hogy cigány vagyok, s hogy nem tudok írni. Aztán a kis Kovács ellopta a száz forintját, Szabados egyből rám fogta, pedig én nem lopok. Amikor Kovácsnál megtalálták a pénzt, de még be is vallotta, hogy tényleg lopta, Szabados tovább dumált. Attól még lehetek tolvaj, hiszen cigány vagyok, azok pedig, tudjuk jól, mindig lopnak. Mondtam neki szépen, hagyja abba. De ő csak mondta tovább. Megkapta a magáét. Hát ennyi volt... Most már tudja. Szóval, ez történt.

- Igen, értem. - morogtam magam elé. Bár szívem mélyén igazat adtam neki, a csoport érdeke mindent elnyomott bennem. Tüzeltem magam: Ez képes halomra gyilkolni bennünket. Elég egy görbe tekintet, és már kész is! Egyáltalán, hajlandó dolgozni az ilyen? Ördögöt! Lusták, mint a dögök! Hát nem! Majd én megmutatom! Ebből nem esznek a tisztelt elvtársak az irodákban.

Berontottam a munkaügyesekhez: Nekik estem, irgalmatlan veszekedéssel: én új embert nem kértem, nincs is rá szükségem, vigyék onnan, akárhová. Évek nehéz munkájával sikerült kinevelnem egy nagyszerű

csoporthoz, nem fogom kockáztatni egy jöttmentért. A munkaügyes csak hallgatott, nem szólt közbe, végül kijelentette:

- Hiába ugráltok, az ember marad, mert megérdemli, és csakis nálunk van remény, hogy megszelídül, megállapodik. Még jóslásra is vetemedett:

- Lesz idő - mondta - amikor hálásak lesztek, hogy hozzátok irányítottam Boldizsárt, nem máshoz. Láttam, hiába minden. Visszamentem a műhelybe, összehívtam az embereket, Boldizsárt felküldtem az irodába, hogy ne hallja, mit beszélünk. Elmondtam, mekkora sérelem érte a csoportot, szóljanak hozzá, mi tévők legyünk, én tehetetlen vagyok. Összevissza kiabáltak, ököllel verték a satupadokat. Menjünk fel együtt a szakszervezetisekhez.

Végül is Madaras bácsi az egyik idős tagunk találta ki a megoldást:

- Nem megyünk sehová! Azzal csak elrontanánk mindent. Ránk fognak, hogy felvágósak vagyunk. Szerintem agyon kell dolgoztatni. Értitek? Tömni melóval, s nem vitatkozni vele. Ha megtagadja a munkát, mi nyertünk. Lefogadom, hogy egy hétig se bírja ki nálunk. Ha nem így lesz, megeszem a kalapácsomat. Mindenre elszántan mentem fel az irodába. Boldizsár ott tornyosult az íróasztal előtt, zordonan szívta cigarettáját, felém se nézett, várta a sorsát.

- Hát idefigyeljen - kezdtem a lehető leghivatalosabb hangon - Itt maradhat nálunk, de azt tudnia kell, ez egy olyan kiváló csoport, ahová sokan fele pénzért is szívesen jönnének dolgozni. Maga az első, akit befogadunk. Két feltétellel: egyik, hogy itt dolgoznia kell, keményen. Megértette?

- Bizza rám!

- A másik, itt nem fog verekedni. Igen? Ez munkahely, nem kocsmá! Világos?

Összeszűkültek a szemei. Láttam, mennyire túrtörtéti magát, hogy rám ne ugorjon.

- Ismer maga engem? - Összeszorított ajkaiból sziszegve törtek elő a szavak. - Ha meg nem ismer, miből gondolja, hogy vadállat vagyok? Én nem ártok a légynek se, ha nem piszkálnak. Ami pedig a kocsmát illeti. Hát arról beszélhetnénk. Mert nekem húsz éve nem ment le szesz a torkomon, s ez így is marad. Akkor megfogadtam. S amit én megfogadok, az úgy van!

Emlékszem, ekkor mozdult meg bennem a szimpátia első mocorgó jele. Világéletemben antialkoholista voltam. Az én szememben az italozó ember eleve megbízhatatlan. Mindenesetre, másként néztem rá, mint eddig.

- Akkor megegyeztünk! - Álltam fel. - Hogy is hívják?

- Ugyanúgy, mint amikor bemutatkoztam, Boldizsár Lajosnak.

- Az én nevem tudja?

- Tudom, főnök!

- Rendben van. Magával meg maradunk annyiban, hogy egyszerűen Lajos. Jó?

- Nekem mindegy!

- No, akkor jöjjön, Lajos, megmutatom a szekrényét, ott átöltözhetsz, aztán elkezdjük.

*

Pár perc múlva ott álltunk Lajossal a műhely mögött, ahol egy kerek placcon rengeteg ócskavas volt felhalmozva, irtózatossággal, oldalt pedig egy dögnehez húzós kézikocsi. Már rég nem használtuk, mert túl nehezen gördült.

- Figyeljen rám, Lajos. A héten ez lesz a munkája. Ezzel a kézikocsival elhord innen mindent a vastelepre, ott az a hely, ami körül van deszkázva. Amit nem bír el egyedül, azt hagyja itt, majd valaki segít. A héten ez lesz a dolga. Mit szól hozzá?

Úgy tűnt, mintha egy pillanatra kaján mosoly futna át az arcán, aztán vállat vont, hümmögött valami olyan féltéssel, hogy "mit szólhatnék?" - és megköpte hatalmas markát.

Rossz érzéssel hagytam ott. Kegyetlenség volt, amit tettem. Ezt a munkát 3-4 ember szokta csinálni, s még annyinak is eltart egy hétig. Most meg különösen: nagyrevízió után voltunk, mázsányi forgórészek, kiszuperált szivattyúházak, rossz tolózárok, lim - lomok. Egy hónapig se végez vele az istenadta. De legalább addig nem lesz vele gond - nyugtattam magam.

Másnap két napra Pestre kellett utaznom, s csak harmadnap mentem be dolgozni. A kapuban Valler bácsi, a másik nagy öreg fogadott.

- Tudod-e mi újság, főnök? - kezdte savanyú nevetéssel - Lajos csodát művelt. Képzeld, elhordta az összes lomot, még fel is söpörte a helyét.

- Ne tréfálgj, nem létezik! - ámuldoztam - Kész lehetetlenség. Hányan segítettek neki?

- Senki! Ajánlkoztunk, de nem fogadta el. Ezt neki adta ki a főnök! Az ő munkája!

Természetesen, nem hittem el. Pedig a hír igaz volt. Amikor beléptem a műhelybe, Lajos már ott guggolt a sarokban, hátát a falnak döntve, távol a többiektől. Zord képpel cigarettázott. Kifele nézett az udvarra, szinte tüntetett azzal, hogy tudja, ő nem tartozik a csoporthoz. *Még nem...*

Dél előtt valaki meg is jegyezte:

- Ezt az embert mi ki nem dolgoztatjuk soha. Ezt csak kiutálni lehet. Madaras papa, készítheti a kalapácsát, de sózza meg, mielőtt enni kezdené. Jó étvágyat!

- Mit akartok? - dörögte az öreg. - Inkább örülünk, hogy dolgozik. A kiutálással pedig ráérünk. Csak várjunk, miféle ember.

Három hét múlva már bizonyosan tudtuk, hogy Lajost munkával sosem tudjuk megszorítani. Dolgozott, mint a gép, szótlán néma daccal, fáradhatatlanul. Magától sosem kezdeményezett. Ha befejezte a kiadott munkát, szó nélkül leguggolt a sarokba, és nézett maga elé. Lassan úgy fogtuk fel ezt a gubbasztást, mint jeladást arra, hogy a munka kész, jöhet a következő. Amikor megkapta az új feladatot, felélénkült, s úgy esett a munkának, mintha az élete függne tőle. A leginkább utált munka nálunk - s ebben senki nem volt kivétel - a gömbvasak darabolása. Lajoson ez se fogott ki. Reggel elkezdte, s megállás nélkül húzta vasfűrész, míg az utolsó darabbal nem végzett. Akkor jött a guggolás.

A következő hetek alatt azonban nem csupán elképesztően nagy munkabírásáról győződhattunk meg, ért bennünket külön meglepetés is. Hogy ne kelljen segítséget kérnie - ehhez túl kevély volt - olyan ötletes, s mégis nevetségesen egyszerű, de mindig célszerű dolgokat eszelt ki, hogy elképedtünk.

- De hiszen ez egy lakatos östehetség! Valóságos zseni! - álmélkodtunk. S bizony, megtörtént, hogy miközben néhányan jó ideje törtük a fejünket valami ritka megoldáson, Lajos, úgy elmentében odabökte válla felett az egyetlen lehetséges, legegyszerűbb megoldást. Eleinte berzenkedtünk, hogy ne szóljon bele, nem rá tartozik, ám be kellett látnunk, neki van igaza. Már előre mosolyogtunk, mi sül ki a dologból, ha láttuk, hogy Lajos vakargatja a kobakját, száját csücsöríti, s mire rájöttünk, miben sántikál, elkészült az emelő, a csúszda, mikor mi kellett. S mindig sikerült! Márpedig az igazi szakember előtt nincs szentebb, mint a takaros, leleményes munka, a kézügyesség. S egy ilyen tehetséges ember nem tud kibontakozni, mert analfabéta. Egyre többet motoszkált a fejemben ez a gondolat.

Aztán eljött az a nap is, amikor a reggeli munkaelosztásnál hárman is harcoltak, hogy Lajost hozzájuk osszam be. Valósággal szóváltás kerekedett ki, ami pedig már rég nem volt szokásban. Alig tudtam igazságot tenni.

Lajos ekkor is külön, a megszokott helyén kucorgott, szótlánul. Figyeltem az arcát: vajon észreveszi -e, hogy a munkatársai érte hadakoznak? Úgy tűnt, fűtyül az egészre, a szeme se rebhent. Pedig nyilván tudta a zsvány, hogy megnyerte az első csatát, hogy kezdjük megszeretni, - mi több, tisztelni! Hogy fontos ember lett a csoportban. Már senki nem beszélt vele vállveregetően, "Lajoskám" lett a megszólítása, s hozzá: "legyen szíves". A tréfát még nem kockáztatta meg senki, ördög tudja, mi lakik egy ilyen morc emberben, de reggelizés közben helyet szorítottak neki is a satupadok valamelyikén. Csakhogy Lajos nem fogadta el a csoport közeledését, egyszerűen tudomásul vette. Fogta a zsíros kenyerét, lekucorodott a helyére, s ott ette meg, elkülönülve, idegenül.

S ekkor történt valami, ami döntő fordulatot hozott. Valamennyien a kazánon dolgoztunk, hétvégi sürgős revíziót végeztünk. A csoport "pubikája", a 18 éves tejfelszőke, alig - alig legényke, egy jókora függőtolózárat kezdett megbontani, nyolc méter magas állványzaton. Feladata csakis abból állt, hogy körben fellazítja a tizenkét csavart. A tolózárt kb. 40 kilós lehetett. Ám Karcsi nem állt meg a lazításnál, kezdte kiszedegetni a csavarokat, Dühösen kiáltottam rá, azonnal hagyja abba, egyedül nem lesz képes megtartani, majd valaki segít. De Karcsi csak vigyorgott: "Ennél külön vasakat szoktam reggelizni", s folytatta a munkát. Már csak egy csavar lötyögött, s csupán az összetapadt tömítés tartotta össze a peremeket. Karcsi megkocogtatta a kalapácsával, mire a tolózárt megbillent, és fejbecsapta a fiút. Karcsi hang nélkül,

eszméletlenül rogyott az állványzat korlátjára, azon himbálózott előre - hátra. Az ájult, magatehetetlen test most billent át, s csúszott egyre kijjebb... Az iszonyattól bénultan figyeltük. Csak annyit éreztem, hogy mint a pelyhet félrelöknek, s egy nagy feketeség suhant el mellettem.

Lajos volt: Mint egy kiváló futballkapus a labda után, előre vetődve, úszott a levegőben, hanyatt, karjait mereven maga fölé nyújtva. A 8 méteres magasságból zuhanó test egyenesen a tenyerébe esett, ott megpördült és ráhuppant Lajos mellkasára. Lajos irtózatossá nyögött. A földön feküdt, lehuny szemmel, zihálva, rajta Karcsi, mindketten csurom véresen. Mi, többiek ekkor ocsúdtunk fel, ugrottunk oda, egymást taszigálva, aggodalmas igyekezettel. Mindez a másodperc töredékéig tartott. Valler bácsi Lajos mellé térdepelt, annak arcát simogatta. .

- Hogy érzed magad, barátom, jól vagy? Nem tört el valamid?

Lajos, valósággal megszeppent ennyi szeretet láttán. Amikor meglátta a vérvő fejű fiút, nyöszörögve feltápáskodott, és végtelen gyöngédséggel a hangjában vigasztalni próbálta:

- Ne féljen, míg engem lát - s vigyázó óvatossággal karjaiba emelte, úgy vitte fel az irodába, ott lefektette az időközben előkészített hordágyra.

Megrendülten néztük Lajost, amint ott térdel annak a fiúnak a feje mellett, akiről tudhatta, mennyire ellenezte az ő személyét, s akinek most megmentette az életét.

Karcsi két hétig volt betegállományban. Minden másnap bejött, meglátogatta Lajost. Hatalmas, fehér turbánnal a fején úgy nézett ki, mint egy nyeszlett török pasa. Lajost is elzavartam orvoshoz, magától nem ment volna, nem engedtem, hogy nehéz fizikai munkát végezzen. Aztán, hogy láttam, jobban szenved a lebzseléstől, fokozatosan rászabadítottam az igaz munkára.

Természetesen, mindenki őt, a hőst dédelgette. Összetegeződött vele a két öreg, Valler és Madaras bácsi is, hívták egy sörre is, de Lajos nem állt kötélnek. Megfogadta húsz éve, hogy ő nem iszik se sört, se pálinkát, se bort, csak vizet. Bölcs mértéktartással fogadta a csoport hirtelen fellángolt szeretetét, pontosabban, tudomásul vette, s a maga csendes módján egy - egy félmosollyal, mackós dörmögéssel viszonzta is.

Csakhoggy ekkor én már tudtam, miként fogom orvosolni egyszer s mindenkorra Lajos gondjait.

Azt szégyellte, hogy analfabéta. A bányánál olyan körülmények között dolgozott, hogy nem is volt módja meglátni a maga s a többiek közötti szakadékot. Leszálltak a műszak elején, hajtották egyik csillét a másik után, mód sem lett volna diskurálni. Itt viszont együtt élt egy szoros barátságba, igazi közösségbe tömörült együttessel, akaratlanul is részt vett - ha hallgatóként is - a beszélgetésekben, alkalma volt az eszét használni, s rádöbent: értékesebb, mint eddig vélte.

Amikor nagysokára Karcsi visszajött betegállományból, hívtam Lajost az irodámba. Jött is, ahogy szokott, sután, mogorván, lecövekelt az íróasztal előtt és várt.

Leültettem. Meglepődött, ilyen még nem volt.

- Volna egy nagy munka - kezdtem gondterhelt ábrázattal.

- Nosza! - nevette el magát Lajos.

- Csak ne siesse el, most komoly dologról van szó, nem hajrázni kell!

Láttam, csodálkozik, hogy ekkora feneket kerítek az ügynek.

- Miről van szó? Majd megoldom valahogy.

- Asztaloskodni kellene!

- Asztalos? Én?!...

- Miért? Maga mindig tele van furmányos ötletekkel. Ahogy ismerem, ez se fog ki az ügyességén.

- Hát... - húzta ki magát. - Éppenséggel a bőgőmet is én készítettem.

- Na látja! - lepődtem meg. Akkor ez se foghat ki magán.

- Árulja már el, mit kell csinálnom.

- Egy igazi satupadot, Lajoskám! Fiókokkal, mindennel, amin dolgozni lehet.

- Satupadot?! - nyílt nagyra a szeme. - Az már nem semmi.

Vakargatta az üstökét, s halkán kérdezte: - Mikorra kellene?

- Sürgős! Amilyen gyorsan lehet. Tegnapra...

- Megpróbálhatom.

- Nem féltém én magát. Majd Karcsi segít, őt úgyse foghatjuk nagy munkára.

Erre visszahőkölt.

- Karcsit? Nem... őt nem lehet.

- Miért nem? Őt tudom legkönnyebben nélkülözni. Egyelőre.

- De hát ő igazi szakmunkás. Mégse járja, hogy ő legyen a segítóm. Pont nekem, aki...! - nem engedtem végigmondani.

- Pedig így igazságos. Ebben maga lesz a mester, és Karcsi a segítő. Másra ezt nem bízhatom. Maga is segített már Karcsinak munkában.

- Azért az mégis más.

- Miért lenne más?

- Mert ő egy szakmunkás, én meg...ugye...

Értem én, Lajos, mitől tart, de ne aggódjon, Karcsi nem fog megsértődni.

Ebben maga lesz a mester, úgy igazságos, ha maga az irányító is. A munkában egyenlők vagyunk. Itt a raktárkulcs, válogassa ki, mire van szüksége.

Forgatta kezében a kulcsot. A bizalom e nyilvánvaló jele főbekólintotta. Talán most történt vele először, hogy félreérthetetlenül megbíznak benne. Kihúzta magát, s azt mondta:

- Rendben van, főnök! Olyan pad lesz, amelyet még nem láttak. Én mondom!

Már az ajtónál volt, amikor utána szóltam:

- Meg se kérde, kié lesz az új pad?

- Az nekem mindegy. De azt már most megmondhatja az illetőnek, hogy olyan padot kap, aminek nem lesz párja a világon.

Az új pad egy hónap múlva készült el. Valóban remekművet készített Boldizsár Lajos. Szép volt, erős, alkalmas.

Madaras bácsi nagyot ütött rá a kalapácsával, bírja -e.

- Azt ütögetheti! - mondta Lajos hetykén. Először szólt fennhangon, s nem mogorván.

- Jó - jelentette ki nagy komolyan Madaras bácsi, s ennél nagyobb dicséret nem érhetette Lajost.

- No, Lajos, ugye, hogy nem hiába bíztam magában. Jobb, mint reméltem. Most pedig - folytattam ünnepélyesen - felszereljük az új padot, hogy készen várhassa új gazdáját. Hozza a kék kocsit, mehetnek a raktárba. Össze tudja válogatni a szerszámkészletet?

- Jó lenne, ha Karcsi is...

- Nem, Karcsit nem engedem. - féltem ugyanis, hogy Karcsi kikotyogja a tervemet. - Valler bácsi, légy szíves kísérel el Lajost a vételezéshez.

Lajos megbotránkozva meredt rám. Valler bácsival kocsit húzatni?

- Azt már nem! Inkább az ölemben hozok el mindent, vagy a fogam között.

Annál nagyobb volt a meglepetése, amikor Valler bácsi belekarolt, s annyit mondott:

- Semmi baj! Gyere, pajtás, szedjük össze, ami kell.

Délre minden megvolt. A frissen gyalult padon vadonatúj satu, a fiókokban katonás rendbe rakva szerszámok egész serege. A satun keresztbe téve egy subler, kacér csillogással keltette magát, elegáns bőrtokban.

- Nos - léptem Lajoshoz - hogy tetszik? Szeretné, ha a magáé lenne?

- Ugyan! - nevetett zavartan. - Nem is tudnám hol tartani. - mire kitört a nevetés.

- Nem azt mondtam, hogy haza viheti, hanem itt, a műhelyben, mint a többieknek, satustól, szerszámostul. Senki hozzá se szagolhat. A maga nevére lenne kiadva, ugyanúgy, mint Valler bácsinak, és Karcsinak.

Lajos csak bámult rám, nagy birkaszemekkel.

- Furcsákat tud kérdezni. Ki nem szeretne ilyet? - suttogetta rekedten.

- Örülne neki?

Lassan kezdett ráncba szaladni a homloka. Mindjárt robban - gondoltam.

- Örülnek... örülnék. - mit számít az, hogy örülnék -e? Nekem nem lehet ilyen soha. Nem vagyok lakatos, csak szeretem a munkát, - ezzel indulni akart.

- Várjon! - léptem utána. - Ne menjen el - komolyan néztem rá. S ha azt mondom: a magé?

Lajos úgy állt meg, mint akit meglőttek.

- Szórakoznak velem az urak? Már maguk is kezdik?

Szorosan hozzá léptem, megfogtam a karját:

- Ez nem tréfa, Lajos. Egyetlen szavába kerül és megkapja a kulcsot.

- És mi az az egyetlen szó?

- Enyéem... - mondtam neki jól megnyújtva a szót.

- Enyém? Ennyi az egész? Felüvöltött: Enyém! Enyém!

- De nem mondani kell, Lajoskám,

- Hanem?

- Leírni!

- Leírni?! - bődült fel szinte sírva. - Hiszen tudják, hogy nem tudok írni. Mint aki a mennyországból zuhan alá, megsemmisülten legyintett. Szégyenkezve lehorgasztotta a fejét. Tudja, hogy nem ismerem a betűket, Mire való ez a cirkusz?

- Na és...? - Senki se úgy születik, ceruzával a kezében. Majd megtanul. Nem maga lesz az első, aki felnőtt fejjel vág bele az írás - olvasás tanulásának. Amelyik napon leírja, hogy *enyém*, magáé a pad, mindenestől.

- Ha elkezdenék iskolába, rajtam röhögne a falu. A cigányok...

- Számít az?

- Maguk nem ismerik a cigányokat...

- Tudja mit, ezen is segíthetünk. Tanulhat itt az üzemben. Én vállalom, hogy megtanítom írni, olvasni. Munkaidő alatt Vállalom érte a felelősséget. Naponta fel lesz szabadítva egy órácskára, ezalatt tanul az irodámban. Ha iparkodik, másfél hónap múlva a padjánál dolgozik önállóan. Ki tudja, lesz - e még egy ilyen lehetőség az életében.

Lajosban összedőlt minden ellenállás. Egy ideig még tépelődött, aztán orrom alá dugta a nagy öklét, s megkérdezte:

- Ilyen lapátokkal akarja, hogy írjak?

- Ilyen szívlapátokkal! - kacagtam és rácsaptam az öklére.

- Hát... én benne vagyok, próbáljuk meg!

Abban a pillanatban kitört a hurrá, a többiek, akik eddig csöndbe, feszülten figyeltek, körülfogták Lajost, a hátát lapogatták, ujjongva lelkesítették, aki talán most értette meg, hogy igazán szeretik a társai. Mint egy nagy medve ugrált köztük, nevetett, de láttam, hogy nedvesen csillog a szeme.

Karcsi közben előkerített egy kartonlapot s ráírta:

FENNTARTVA!, majd rászögezte a pad elejére.

Ünnepélyesen lelakatoltam a fiókokat, s a kulcsot zsebre tettem. A sublert szándékosan kinn felejtettem. Lajos felkapta, s a leendő tulajdonos aggodalmával utánam hozta.

- Ezt kinn felejtette.

Szemébe néztem, melegen, barátsággal.

- Tegye el, Lajos, ez az előleg. Ha abbahagyja a tanulást, visszakérem.

*

Másnap valóban elkezdtük a munkát Lajossal. Vettem, neki olyan iskolai füzetet, amelyet az elsősök használnak. Kapott egy ceruzát, és megtörtént az első mozdulat: Lajos marokra kapta a ceruzát és egyből darabokra roppantotta;

Az volt az elképzelésem, hogy elindítom ökelmét a tanulás útján, aztán, reméltem, már könnyebb lesz beültetni az iskolapadba. Megindító látvány volt széles, ormóttan ujjai között a vékonyka, karcsú ceruza. Valahányszor kezébe vette, szégyellősen elvigyorodott, akkurátosan kihegyezte, megnyálazta (erről a rossz szokásáról soha nem tudtam leszoktatni) s egy mély, megadó sóhajjal nekifohászott. Úgy csináltam vele, mint valaha velünk Okányban Domján tanító úr: Vízszintes vonalakat húzogattunk, később köröket,

ikszeket, hurkokat. Persze, nem ment könnyen. Lajos híres kezügyessége itt fabatkát sem ért. Fejcsóválva fedezte fel, hogy az "írástól" elzsibbad a keze, izomlázás a csuklója. Mondta is: "Huncut szerszám a ceruza, lám a lapáttól még sosem kaptam izomlázatot!... Máskor meg azon keseredett el, hogy hiába akarja, s ad bele mindent, nem akar a vonal egyenesre, a kör kerekre sikerülni. Szidott, veszekedett velem, hogy ő nem köteles ilyen marhaságokkal gyötörni magát, földhöz csapta a ceruzát, s kijelentette, abbahagyja. Ilyenkor szó nélkül kiemeltém zsebéből szemefényét, a subleret. Ez mindig hatott. Azonnal lecsendesedett, s újult erővel folytattuk a tanulást.

Teltek a hetek. Lassan, apránként kezdtek formát kapni a vonalak, körök. Már a negyedik füzetnél tartottunk, s itt - ott felbukkantak összekapcsolások, olyanok, mint "úr"... "ír"... "ló"... "fű"... Ha sikerült, Lajos nagyokat kurjantott örömeiben, s kimeredt szemekkel bámult a füzetre. Hol volt már a régi mogorvaság! Egy mélyen érző, meleglelkű, szépre, jóra érzékeny ember bontakozott ki szinte a szemünk előtt. Megértettük, hogy a vad külső szelídséget takar, jóságra, szeretetre áhítozik, s boldog, ha viszonzhatja. A forradásról is kérdeztem, de a választ sosem tudtam kihúzni belőle.

- Megesett, rég volt!... - ütötte el így, semmitmondóan, de a szeme szomorú lett.

A tanulás azzal a változással is járt, hogy már nem ült külön. Reggelizés közben felkucorodott a padjára. Ő így mondta, összevonva a két szót, végül mi is így mondtuk: "Újpad"

A legszebb az volt, amikor először vett újságot a kezébe. Az újság Valler bácsié volt. Miután átlapozta, nem a saját, hanem véletlenül Lajos "Újpadjára" tette. Lajos hogy, hogynem, kézbe vette, fekete szemei ide - oda cikáztak, bámulta a betűket, mint megannyi csodát. Egyszer csak megrezzent kezében a papír, összerázkódott, felordított: Ijedten néztünk rá, hát ebbe meg mi ütött?

Lajos leszédült a padról, hozzám rontott kezében az újsággal, szája hangtalanul mozgott. Azt dadogta, miközben ujjai reszkettek matattak az újság felett:

- Ló... ló... itt van... ló...

Az egyik mondatban valóban ott szerepelt a szó.

Meghatottan bólogattam.

- Igen, Lajos, az van leírva: "ló"

Lajos leguggolva nyöszörgött boldogságában:

- Elolvastam! - hüppögte, s úgy nézett rám, tág pupillákkal, mint aki maga is megijed, hogy ilyen nagy dolgot vitt véghez. Elolvastam... én elolvastam... ló... s vitte körbe, mutatta bütykös fekete ujjával a csodálatos szót, szajkózva, viháncolva.

Szemünket törölgettük. Volt, aki elfordult, hogy ne lássuk a könnyeit. Lajos váratlanul lecsendesett. Az újságot szépen óvatosan összehajtogatta, letette az újpadra, és sokáig állt felette mozdulatlanul, mint egy pogány kőszobor.

Lassan felém fordult.

- Én... én... dadogta gyámoltalanul, de tovább nem bírta mondani. Valahonnan a melle mélyéből hörgő, fuldokló zokogás tört elő. Széttárt karokkal, mintha át akarná ölelni a világot, ráborult a padjára, s csak sírt, sírt, akárha egész eddigi életét akarná kisírn magából, majd váratlanul felpattant, és kisietett a műhelyből. Negyedóra múlva visszajött. Csöndesen, vigyázva becsukta maga mögött az ajtót. Komoly arccal fogta a vasfűrész, és szótlanul elkezdte darabolni azt a gömbvasat, ami a múlt hétről maradt el.

Többé nem kellett elvennem tőle a subleret.

És ekkor, amikor már olyan szépen ment minden, amikor Lajos a legjobb úton haladt, történt valami nagyon csúnya, máig érthetetlen dolog. Annyira váratlanul jött, hogy csak zavaros, kusza emlékeim vannak a jelenetről, no meg, kissé szégyellem is leírni.

Úgy rémlik, éppen reggeliztünk. Valler bácsi megszokottan nyújtotta át Lajosnak az újságot, az meg belefúrta magát, és olvasta, pontosabban, kereste az ismerős betűket, szavakat. Hogy mi ütött Karcsiba, ma sem tudom felfogni, csak az bizonyos, nem akarhatott rosszat. Ugratták egymást máskor is, de Karcsi vigyázott Lajos túlzott érzékenységre. A baleset óta elválaszthatatlanok lettek. Lajos minden marhaságot elviselt a fiútól. Valami furcsa, alázatos imádattal csüggött a zarnoki hajlammal megvert ifjún.

S ez az imádott fiú most azt mondta:

- Ne erőlködj, Lajos, akkor fogsz te olvasni, amikor én Caruso leszek.

Lajos döbbenet meredt Karcsira. Elfehédett arccal kérdezte:

- Hogy mi leszel te?

- Már meg süket is vagy? - sivitotta éktelen nevetéssel Karcsi. Jól értetted. Buta tök vagy! Tök...tök! Te anticaruso!

Lajos lassan leereszkedett a padról, szeméit egyvégtében a fiúra meresztette.

- És ezt éppen te mondd?

- Miért? - hetvenkedett Karcsi, aki láthatóan nem érte fel ésszel, a helyzet súlyosságát, hitte, hogy most is csak bolondoznak, és Lajos átveszi a tréfát. - Ha egyszer más nem meri a szemedbe mondani.

Most kezdtünk figyelni, mi történik. Annyira megszokott volt, hogy ezek örökké idéetlenkednek, hogy csak Lajos feszes mozdulatai tűntek fel. Le akartam torkolni őket, de már késő volt.

Lajos hozzám lépett, vad gyűlölettel végig mért, úgy sziszegte megvetően.

Megragadta a köpenyemet, óriási erővel megrázott

- Tehát erről van szó?! Szórakoznak az urak a buta cigánnyall. Én meg jártam a bolondját. Hát persze! Maguk mind egyformák Rosszabbak az állatnál! - és gyűlölettel ellökött magától, majd felkapta a táskáját és szó nélkül faképnél hagyott bennünket. A sublert az úpadra dobta.

*

Nehéz írni, még most is megakasztja gondolataimat az emlékezés. Látom magunkat, amint ott állunk a padok előtt sápadtan, értetlenül, bénán, félig megrágott falattal a szánkban. A tekintetek kérdően röpködtek. A köpenyem nagy darabban elhasadt.

- Mi történt tulajdonképpen? Aztán hallom Karcsi hangját, amint nyüszítve feljajdul:

- Nem így akartam! Higgýétek el, esküszöm, én csak... éppen én...

A vasajtó döngve csapódott, s ez felrázta a csoportot a kábulatból. Rohantam kétségbeesve Lajos után. Már a főraktárnál járt, amikor lihegve utolértem. Ment merev nyakkal, merev derékkal, felvágott fejjel. Belekapszkodtam a karjába, próbáltam visszatartani. Beszéltem hozzá, kértem álljon meg, legalább neki legyen esze. Karcsi egy éretlen kölyök, nem szabad komolyan venni, azt se tudja, mit beszél, tudom, hogy tűzbe menne érte, ellenkezőleg, megszerettük, tiszteljük, becsüljük Senki se akarja bántani, kicsúfolni. Láthatta, mennyire örül mindenki, hogy ilyen szépen halad. Okos ember nem hallgat buta beszédre, jöjjön vissza! Aztán mérges lettem, szidtam, mint a bokrot, elfelejti, mennyi jóindulatot kapott tőlünk. Ha elmegy, lemaradunk a munkával, szégyenben marad a csoport.

Így köszöni meg, hogy befogadtuk? Hálátlan kutya tesz ilyet, normális ember soha!

- Én menjek vissza, én a Caruso?

- Hiszen azt se tudja, mit jelent a szó. Ez nem sértő kifejezés. - De beszélhettem már. Egyetlen mozdulattal lesöpörte a kezemet a karjáról.

- Ez a magáé, - s mire bármit szólhattam volna, eltűnt, én meg álltam báván, kezemben az elárvult sublerral. Még aznap beállt egy rivális brigádba, akik - ismervén Lajos tempóját - nem tudtak hová lenni az örömtől. Csüggedten mentem vissza a műhelybe. Karcsi az "úpadra" borulva zokogott. A többiek csoportokba vegyülve, értetlenül tárgyalták a történeteket. Amikor megjelentem az ajtóban, nyugtalanul néztek rám. Csak legyintettem. Ebből megértették, hogy Lajos elment. Valler bácsi odament Karcsihoz, megmarkolta a vállát és beleordította az arcába:

- Marha! - és visszalökte a padra.

*

Kellett néhány nap, mire ténylegesen megértettük, mekkora veszteség ért bennünket Lajos kiválásával. Megszoktuk, hogy emberfeletti erejével, szorgalmával, ügyességével két - három másikat pótol. A fizikailag nehéz munkáknál meg éppenséggel lebénultunk. A reggelizések gyászos hangulatban teltek. A csoport vidám, jó szelleme elpárolgott. Lenyeltük a falatot, s ki - ki ment a dolga után. Az eset óta Valler bácsi egyszer se hozta be az újságját. Szegény Karcsit viselte meg legjobban. Lefogyott, szótlanná vált. Írt egy hosszú levelet, de nem engedtem elküldeni. Lajos nyilván senkivel se olvastatná fel. Egy ideig el - eljárt Lajoshoz, megállította, könyörgött neki, bocsásson meg... Lajos - magam - is láttam egyszer - felszegett fejjel, komolyan hallgatta a fiút, aztán hirtelen sarkon fordult és elsietett, egyetlen szó nélkül.

Persze, én se hagytam annyiban az ügyet. Elmentem a falujukba. Nem találtam otthon. Felesége pipával a szájában fogadott, s láthatóan nem érdekelt az egész, azt sem tudta, miről beszélek, hogy Lajos hol van, sejtelve sem volt. Ellenben felajánlotta, hogy olcsón és csalhatatlanul kiolvassa a jövőmet a tenyeremből.

Nem tartottam rá igény, csak annyit kértem, árulja el, hol találom az urát. Rikácsolva, trágár szavakkal átkozta az embert, aki hetente háromszor eljár valahová, de nem mondja meg, hova jár, de annyit elárult, hogy ilyenkor Zsuzsi a lányuk is vele van. Akkor, mégse lehet valakije!... - tette hozzá, de azért még ki is köpött mérgében, engem meg elzavart a bús fenébe.

- Hát, rohadjanak meg, ahol vannak! - vonta le a végső következtetést, és kizavart az udvarról.

Megvártam Zsuzsit az iskola előtt. Amikor meglátott, zavarba jött. A máskor nevetős, nyílt tekintetű, barátságos kislányt úgy kellett erőszakkal ott tartanom, elfutott volna. Furcsa volt a viselkedése, de most nem az érdekelt. Apjáról faggattam, mit tud róla, hova jár, dolgozik - e valahol, nem szokott - e vissza az ivásra. A kislány hallgatott, s egyre azt hajtogatta:

- Nem tudom... nem tudom...

Szomorúan láttam, hogy nála is hiába próbálkozom inkább a magam megnyugtatóására kértem Zsuzsit, legalább ő ne engedje visszaesni apját a tanulásban, segítsen neki, rágja a fülét. Aztán arról beszéltem, büszke lehet az apjára, rendes, dolgos ember, s hogy mi, volt munkatársai mennyire szerettük.

- Ő is magukat...! - szipogta.

- No látod, akkor ugye, megígéred, hogy segítesz neki? - de a lány csak hallgatott, és cipője orrával piszkálta a földet.

- Apu azt parancsolta, hogy erről nem szabad beszélni.

- Miért nem?

A lány villámgyorsan kiszabadította kezemből a karját, s elfutott, mint a nyúl. A sarkon megállt, és nevetve visszaintegetett. Akkor azt hittem, kicsúfol. A reményt akkor vesztettem el, amikor Lajossal találkoztam az utcán s átment a túloldalra, hogy még köszönnie se kelljen.

- Hát akkor pukkadj meg! - gondoltam, és lezártam magamban az ügyet

*

Teltek a hónapok... Lajos neve kimondatlanul is tabu volt. Senki se hozta szóba, de ha a gyűlölt gömbvas darabolásra került sor, bizony az áldozat sóvárogva pillogott a sarokba, ahol annak idején Lajos guggolva várta az újabb parancsot a következő munkára, mert neki az ilyen egyszerű munka meg se kottyant. Összel meghalt Madaras bácsi. Kedden még vígan dolgozott, másnap reggel a halálhíre érkezett helyette. Madaras néni délig siratta az urát az irodámban. Sejtelmünk se volt, hogy a jó öreget halálos kór emészti, sosem panaszkodott. A munkaügy három embert is küldött, de mi mindenkit visszairányítottunk. Inkább senkit, mint egy idegent.

Hűvösebb, ridegebb lett a légkör a csoportban.

Elhatároztam, hogy a régi, jól bevált módszerhez folyamodom: a fehér asztalhoz. Jó alkalom volt ehhez a névnapom. Szokásom volt, hogy valamennyiüket meghívom egy kiadós babgulyásra. Nem is hiányzott senki. Jöttek egymás után, ünneplőbe öltözve, kimért komolysággal. Feleségem sürgött - forgott, hordta a feketéket, süteményeket, kínált, unszolt. Mi meg koccintgattunk. Feleségem a konyhában megkérdezte:

- Mi van ezekkel? Máskor majd szétrúgják a házat, most meg olyan kényszeredett pofával ülnek? Betegek? Csak legyintettem.

De magam is elszoruló szívvel néztem őket, ahogy ott ülnek, illedelmesen, halkán, finoman szűrve a szót, udvariasan, igyekeznek jó kedvet vágni a névnap koccintáshoz. Beláttam, sosem voltunk távolabb egymástól, mint itt a fehér asztal mellett. Mit tegyek?! Hol a megoldás?

Ekkor megszólalt a bejárati csengő. Meglepődve álltam fel. Ki jöhet még, hiszen mindenki itt van. Csodálkozva mentem ajtót nyitni.

Az ajtóban Boldizsár Lajos állt, kalapban, kékre borotvált arccal, lesütött szemmel toporgott, s egy borítékot kotort elő a kalapjából, Felém nyújtotta, de szeméit lesütve tartotta.

- Ez a magáé, én csak ezt hozhattam a névnapjára.

Ma sem tudom, hogyan bontottam fel a borítékot. Átfutott rajtam a gyanú: csak nem pénz? Amiért foglalkoztam vele... nehogy adós maradjon, amilyen kevély, képes volna rá: De akkor rámászom a képére, ha agyonüt is.

A borítékban egy ugyanolyan füzetlap volt, amint akkor rég, gyakoroltunk, rajta nagy, gyerekes betűkkel: *Enyém!*

Alatta:

Ezt én írtam mind, egyedül, Isten bizony!

Boldizsár Lajos

A kicsorduló könny elhomályosította a szememet. A többiek kitódultak a szobából. Mutattam nekik az írást: Olvassátok, Lajos visszajött!

*

Mit mondjak még? Két nap múlva Lajos ott volt ismét közöttünk, és ünnepélyesen átvette az „Újpad” kulcsait, a sublerrel együtt. Nagyon meghatódott, amikor látta, hogy a pad azonmód van, tisztán újonnan, senki sem használta. Kérdőn nézett rám.

- Mindig visszavártunk – mondtam neki én is megilletődve.

- Reméltük egyszer belátod, közénk tartozol. Te hozzánk, mi meg tehozzád.

Ekkor láttuk másodszor ráborulni a padjára Boldizsár Lajost. Másodszor, mondom, de utoljára. Hanem Karcsi megint elkomolytalankodta az ünnepélyes pillanatokat. Odasomfordált az elomló Lajos mögé és nagyot húzott tenyérrel a fenekére. Lajos felüvöltött, s már pattant is.

- Ezt visszakapod! S megindult Karcsi után, aki sírva menekült. A csoport jobbra-balra dőlt a kacagástól. Lajos nem jött üres kézzel: Visszahozta a nevetést, a vidámságot. Az összetartozás örömét.

ÖRÖMHÍR

Örömmel tudatom minden kedves olvasónkkal, hogy a Börzsönyi Helikon 2011. októberi számában bemutatott **Dénesi Ildikó** mézeskalácsütőfa-faragó, és a Börzsönyi Helikon ez évi első, januári számában bemutatott **Tóth Attila** kovács az állami ünnepünkre, 2014. augusztus 20-ára megkapta a **Népművészet Ifjú Mestere** kitüntető címet!!

Gratulálok magam és olvasóink nevében is a két ifjú mesternek, hosszú életet, és további sok szép sikert, sok szép munkát kívánok nekik! A Szerk.



Dénesi Ildikó



Tóth Attila

ZENEAJÁNLÓ

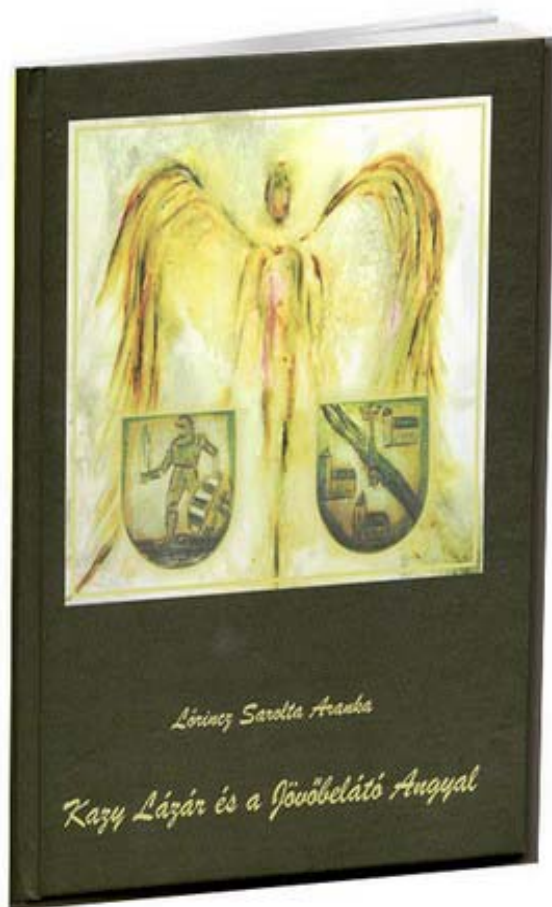
Szerzői magánkiadásban megjelent **Weixelbaum Laura** CD-je, a *Horror Sacer* című album, amin 20 dalt hallgathatnak meg a csodálatos tehetségű fiatal művésztől. Laura tekerőn, citerán játszik, énekel, fest, performanszok szereplője. Fellépett januárban a Palóc múzeumban, ahol az Ipolydamásdi-Helembai maskarázókról tartott előadást Németh Péter Mikola költő, és lánya Németh Zsófia néprajzos.

Laurát megtalálják a neten, honlapja a www.lauraweixelbaum.hu. Ajánlom figyelmükbe az egyéb helyeken, így a youtubon is meghallgatható dalait, böngésszék akár a facebook-ot is, szép élményben lesz részük. A Szerk.



www.lauraweixelbaum.hu

KÖNYVAJÁNLÓ



A Palóc Társaság megalakulásának 25. évfordulóját ünnepeltük Balassagyarmaton. Az ünnepségre szóló meghívóban örömmel fedeztem fel az ipolybalogi Lőrincz Sarolta Aranka nevét, mint az egyik közreműködőt. A Felvidék.ma hírportálon is nyomon követhető, hogy alig van palóc ünnepség, ahol gyönyörű énekével, egyedül, vagy asszonytársaival ne képviselné a palócokat hitelesen és meggyőzően.

A korábbi találkozásunkhoz hasonlóan felemelő volt, ahogy Balassagyarmaton az ünnepség résztvevőit felkészítette a közös éneklésre, kis cédulát osztott ki serényen, hogy majd a műsor alatt bekapcsolódhassunk az énekbe. Miközben a szöveget a kezembe nyomta, jelezte, hogy az elmúlt évben új könyve jelent meg, és már nyomdakész állapotban a következő...

Lőrincz Sarolta Aranka „Kazy Lázár és a Jövőbelátó Angyal” címmel megjelent újabb könyvét adta most a kezembe, amelyhez egy nemes úr száz évvel ezelőtt íródott naplóját használta fel.

Léván, egy régi ház padlásán találták meg a két füzetet, onnét került Ipolybalogra, hogy Lőrincz Sarolta Aranka közvetítésével betekintést nyerjünk Bars és Hont vármegye életébe.

A naplót Kazy Lázár fia születésekor kezdte írni, belefoglalta intelmeit utódjának, egy másik füzetben pedig Ipolybalogon megélt 1907-es esztendő eseményeit jegyezte le. „A múlt és a jelen mezsgyéjén helyezkedik el a jelen, ebből adódott a szellem és a lélek túlvilági létének megjelenítése, és ebbe helyeztem bele a napló földi történeteit”, írja a bevezetőben Lőrincz Sarolta Aranka.

Vajon mivel lep meg bennünket ez a szülőföldjét szenvedélyesen szerető, szorgalmas asszony, mi lesz a következő könyvében? Ez motoszkált a fejemben, miközben az ipolybalogi Bukréta folklórcsoport tíz évét bemutató új lemezt hallgattam: „Kegyes égi királynédát tiszteljed, ó, magyar” e címmel jelentette meg az ipolybalogi Csemadok támogatásával az öt gyönyörű hangú asszony a lemezt, hogy mindannyiunk szívébe imádságos örömet öntsének.

Lőrincz Sarolta Arankát 2013-ban a martosi ifjúsági táborban ismertem meg, ahol az Ipoly-mentét, Palócföldet mutatta be kis csoportjával, és az asztalukon ott volt a felvidéki háborús történeteket feldolgozó könyv, a „Hétköznapi hazaszeretet”. Ebben Lőrincz Sarolta Aranka a Palócföld több településéről, Ipolybalogról, Inámról, Ipolynyékről, Ipolyhídvégről, Nagycsalomjáról, Kóvárról gyűjtötte össze a visszaemlékezéseket, és a mesélők nem csupán a világháborús borzalmakról adnak számot, hanem a mélységes hazaszeretetről, a szülőföldjükhöz való ragaszkodásukról is. A martosi Feszty park csodálatos környezetében a tóparton nyitottam ki a könyvet, és a hely varázsa, a könyv tisztasága magával ragadott. És azóta meggyőződtem róla, a könyvet mások sem tudták könnyen letenni.

A Honismereti Szövetség folyóiratában, az idei második számban például dr. Pálmány Béla történész, az Országgyűlés Irattárának és levéltárának nyugalmazott vezetője is ezt adta közzé: Budapesten 2013. december 1-jén, a Marczibányi téri művelődési házban a Rákóczi Szövetség elnöke, a felvidéki magyarság fennmaradása ügyének egész életét szentelő dr. Halzl József 80. születésnapját ünnepeltük. A szép műsor egyik szereplőjeként a színpadra állt egy népviseletes asszony és ízes palócsággal, csengő hangon énekelt. Különösen azzal hatott meg, hogy népdalként ekkor hallottam először Petőfi versét, a Szülőföldemen-t. A fogadáson megköszöntem neki az élményt, mire ő, megtudván, hogy földije vagyok, egy zöld könyvet ajándékozott nekem. Hazafelé jövet belelapoztam és alig tudtam letenni. A történelem számomra nem a “nagy emberek” dicsőítése vagy kárhóztatása, hanem az egyszerű emberek, s a “helyi hősök” életét, küzdelmeit, sikereit, megpróbáltatásait tárja fel és örökíti meg. Ez a könyv pedig az ő hétköznapi hazaszeretetről, a magyarsághoz való hűségükről szól.

A Trianon szerint “hajózható” Ipoly mentén, Balogon született Lőrincz Sarolta Aranka, magát szerényen szenvedélyes “gyűjtőnek” nevezi, s azt tartja sikerének, hogy falujában és környékén sikerült az idős embereket szóra bírnia, s ők szintén elmondták életüket.”

Számomra emlékezetes élmény, hogy a bevezető után egy vers olvasható a könyvben, a határon túli magyarokról ezt írja Lőrincz Sarolta Aranka: „Vagyok, mint ajtómellék, se kint, se bent,/ A többség dönt mindig fejem felett.”

A könyvet a Kersék János Kör adta ki 2011-ben, Veresegyház támogatásával, ami nem véletlen, hiszen a városka polgármestere, Pásztor Béla is a könyv szerzőjének születésénél fogva földije.

Pogány Erzsébet, Felvidék.ma

Kapható: Lőrincz Sarolta Aranka Madách i. utca 33 sz. Balog nad Ipl'om / Ipolybalog 991 11 Szlovákia.

Telefon sz.: 00421 47 48 85 25

Mobil: 00 421 949 84 8876

A könyv ára 8 Euro+ postaköltség - 2400 forint

Megjelent állandó szerzőnk, Vasi Ferenc Zoltán verseskötete!

Kell-e még verset olvasni?

Azt mondom, kell. Különösen akkor, midőn gyorsulásod már megközelíti a hang sebességét, avagy magányodba süppedsz, és egyre mélyebbre merülsz, menekülj a versolvasáshoz. Figyeld meg kedves olvasó, hogy segít rajtad a líra, a költő versíró keze, nyugalmas, naplementés vízpartra ültet és elbóbiskolsz a suttogó gondolatok simogatásában.

Vasi Ferenc Zoltán verseinek olvasásakor éreztem ilyet és szívesen adtam le opuszaiból folyóiratunkban, a Kapuban. A költő is előadja, hogy a versírás elmondhatatlan. „*A lélek mindig versre tör, s a szavaknál megreked.*” Szerinte angyal kereng az idegrendszeren, angyalt rajzol a papírra, és az ebéd utáni alvás Isten nyelvén beszél. Igen, így el lehet ringatózni feje tetejére fordított világunk káoszában. Kell a léleknyugtató vers. Bár jósolják, hogy vége a Gutenberg galaxisnak, egyre kevesebb könyvet olvasunk, inkább az interneten lófrálunk. De akkor is kell a vers. A válságos pillanatok gyógyszereként.

A költő vallja, hogy örömeiből-bánatokból egyberendezett személy ő, és mutatja magát az ég és föld széles horizontján, mely megáld minden versolvasót.

Brády Zoltán



Vasi Ferenc Zoltán

A SZERETET FÁJDALMA

Megjelent a Nógrádi mese című kötet

A Nógrád vallomáskötet, illetve a Szép volt a múlt, a Cserhát Natúrpark fotóalbumok után a kisebb korosztály számára készült könyvvel szeretném meglepni a nógrádiakat. A nagy formátumú, keménytáblás, cérnafűzött, színes kiadvány a 2-8 éves gyermekek számára készült.

A Nógrádi mese szerzői: Maruzs Éva salgótarjáni író, baba- és játékgyűjtő, Fazekas Nóra budapesti grafikusművész és Tóth András. A színes, rajzos mű kerettörténetében: egy városi, de mesebeli család nógrádi élményei elevenednek fel a kazári laskafesztiválról, a mátraverebélyi zarándokltról, Salgó, Somoskő várairól és más képzeletbeli, de jellegzetes nógrádi helyszínekről.

Palócok vagyunk (vagy nem) és szeretjük a dimbesdombos, erdős, várromokkal, festői falvakkal gazdag Nógrádot. Erről szól ez a könyv, gyermekien vidám rajzokkal, rövid mesével, a virágok pompáját idéző palóc viseletekkel - vélekedik a könyvről Maruzs Éva.

A könyv bemutatója 2014. május 29-én 16 órakor lesz Salgótarjában, a Stécé Kávéházban, melyre szeretettel meghívok minden érdeklődőt!

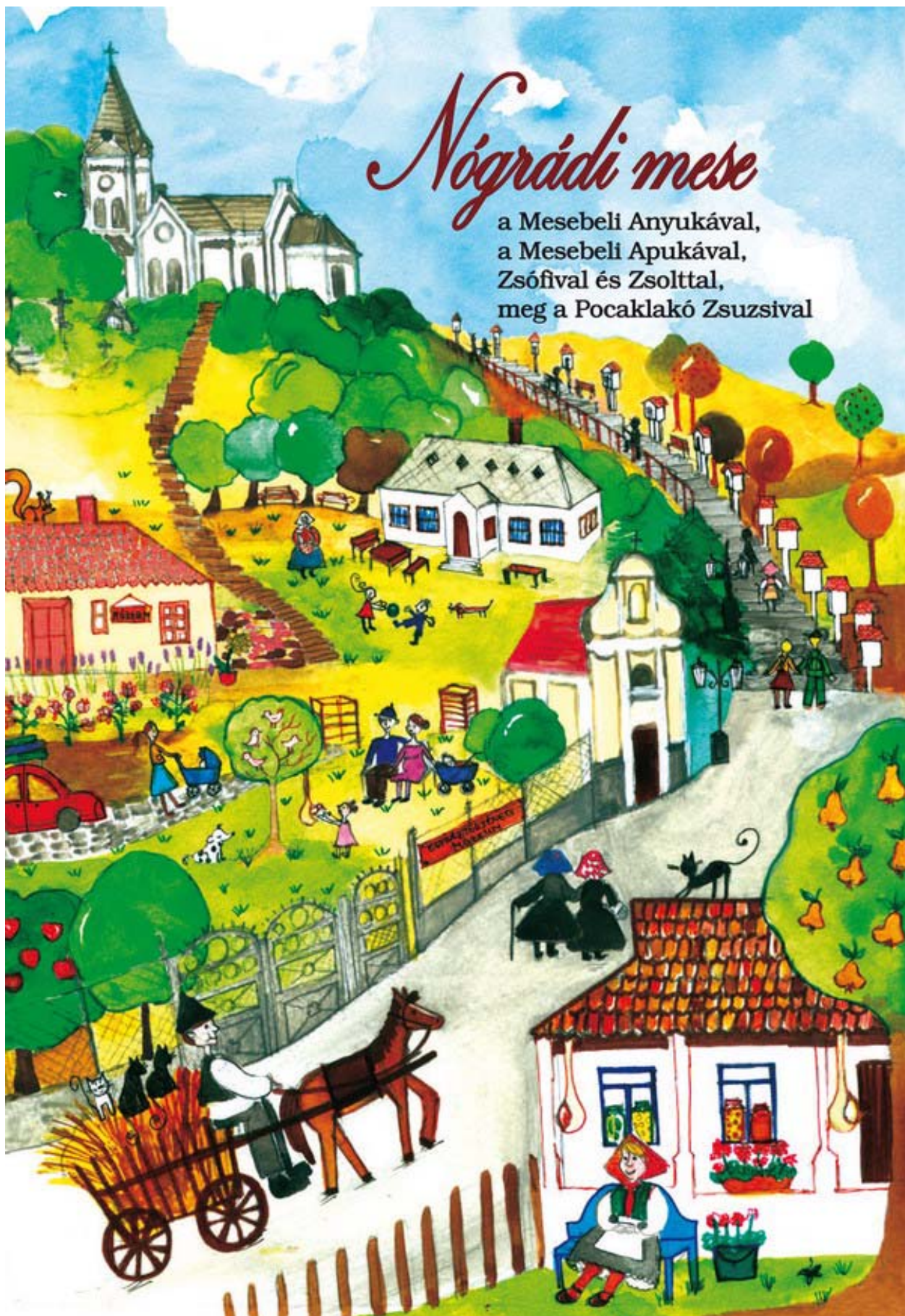
Tóth András

Elérhetőség: 30-869-2296 falutajek@gmail.com

3165 Endrefalva (IKSZT), Besztercebánya út 2

Nógrádi mese

a Mesebeli Anyukával,
a Mesebeli Apukával,
Zsófival és Zsolttal,
meg a Pocaklakó Zsuzsival



Megjelent a legújabb Spangár-antológia

Üzenetek, vallomások, strófák

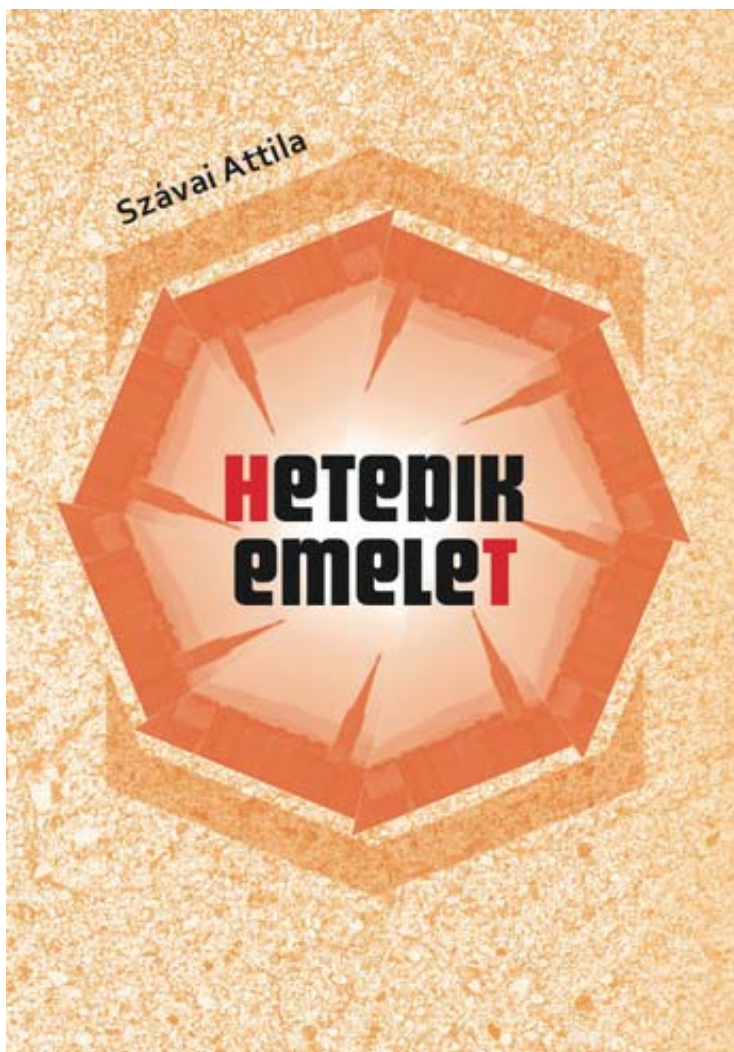
A rétsági Spangár András Irodalmi Kör
antológiája



2014

Vásárolható a Rétsági Művelődési Ház és Könyvtárban

Megjelent



Hetedik emelet. Terasz. Kiállhatunk ide, benézhetünk nyitva hagyott ablakokon, vagy a tűzfalak mögé képzelhetjük a kötetben ábrázolt figurákat. A tűzfalak és félig elhúzott függönyök mögé tekintve különös élethelyzetekbe, karakterekbe nyerhetünk bepillantást. Fogjuk meg bátran a terasz korlátját, kapaszkodjunk meg.

A szerző nem kíméli figuráit — és általuk az olvasót —, ha iróniáról, humorról van szó. A környező lakásokban találhatunk többek közt temetkezési vállalkozót, hangtechnikust, sikeres, de boldogtalan parfümkészítőt, kiderül, hogyan lesz egy filozófusból buszsofőr. Megtudhatjuk, hogyan kell udvarolni egy folyami uszály segítségével, de azt is: portaszító-e egy glória.

Szávai Attila 1978.04.12-én született Vácott. Tagja a JAK-nak, a Tárna Csoportnak, a balassagyarmati Komjáthy Jenő Irodalmi és Művészeti Társaságnak, alapító tagja a rétsági Spangár András Irodalmi Körnek. Írásai megjelentek: Palócföld, Irodalmi Jelen, Irodalmi Szemle, Műút, Új Szó, Nimród, Váci Polgár, Nógrád Megyei Hírlap. *(Hogy el ne feledjük: A kezdetektől hosszú ideig a Börzsönyi Helikonban is jelentek meg írásai, gyakorlatilag innen (is) indult. A Szerk.)* Több irodalmi díj és szakmai elismerés követi eddigi művészeti munkáját. Elsősorban prózai írásai ismertek, novelláira jellemző az ironia, humor, lírai képek, szatíra, a groteszk és az abszurd.

Eddigi kötetei: Mászóka, (Kapu Könyvek 2007), Fészercsend, (Kapu Könyvek 2008), Optikai tuning, (Palócföld Könyvek 2009)

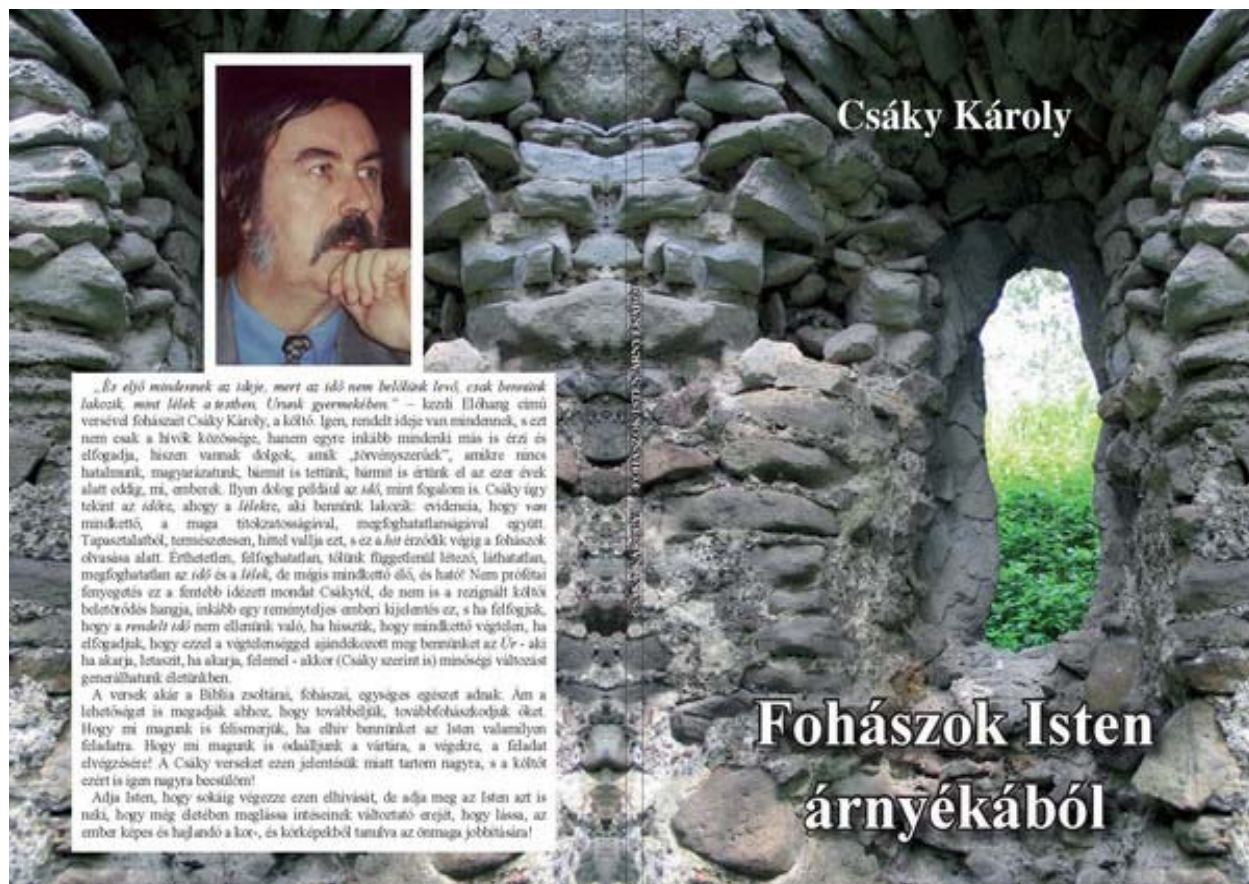
Megjelent Csáky Károly verseskötete: Fohászok Isten árnyékából címmel

Öt ciklusba szedte össze legújabb verseit Csáky Károly, s ezekből a ciklusokból elkészült egy szövet, egy kor-, és kórkép. Találó ez az alcím, hiszen minden *ima*, *fohász* egyben vallomás is az emberi lélek (s így a világ) éppen aktuális állapotáról, vágyairól, szándékairól, s arról, mit szeretne megváltoztatni jelenvaló világunkban a gondolkodó (fohászzkodó) ember. Sajnos, a világ olyan, hogy állandóan lenne mit megváltoztatni benne.

A *költők* és a *próféták* általában sötét képekkel festik le a *világot*, általában „munkájuk” s a feladatuk a figyelmeztetés. Figyelmeztetni pedig csak szigorral, kemény, sokszor az emberi fülnek kellemetlen szavakkal lehet. Ám míg a *próféta* a *feladatát* konkrétan az *Istentől* kapja az *írások szerint*, addig a *költőnél* ez az *elhívás* nem ilyen egyértelmű, főleg a mai napokban. Sok önjelölt „próféta” támad az „írástudók” között, s azt gondolják, feladatuk csupán a szórakoztatás, a szavakkal való zsonglörködés, a brillírozás. (Manapság az irodalom többnyire ilyen. Nincs küldetésudata, feladata, elhívása, kapott feladata.) Általában önmagukkal is lehitetik ezek a „próféták”, hogy erre a „feladatra” Isten jelölte ki őket, ám ahogy a jó fa is a gyümölcséről ismerszik meg, őket is tevékenységük eredményeiről ismerhetjük fel/meg.

A versek akár a Biblia zsoltárai, fohászai, egységes egészet adnak. Ám a lehetőséget is megadják ahhoz, hogy továbbéljük, továbbfohászkodjunk őket. Hogy mi magunk is felismerjük, ha elhív az Isten valamilyen feladatra. Hogy mi magunk is odaálljunk a vártára, a végekre, a feladat elvégzésére! A Csáky verseket ezen jelentésük miatt tartom nagyra, s a költőt ezért is igen nagyra becsülöm!

Adja Isten, hogy sokáig végezze ezen elhívását, de adja meg az Isten azt is neki, hogy még életében meglássa intéseinek változtató erejét, hogy lássa, az ember képes és hajlandó a kor-, és kórképekből tanulva az önmaga jobbítására! A Szerk.





Színe és fonáka

E havi számunk szerzői:

Borsi István (Budapest, 1957) Diósjenő, szellemi szabadfoglalkozású, író
Börzsönyi Erika (Pásztó) Budapest író, költő
Csáky Károly mkl. (Kelenye, 1950) Ipolyság, helytörténész, költő, tanár, néprajzkutató
Dobrosi Andrea(Budapest, 1970) Budapest, költő, szerkesztő
Elbert Anita () Veszprém, tanár, író, költő
Horváth Ödön (Budapest, 1938) Kismaros, költő
Hörömpő Gergely (Kisvác, 1945 - Kisvác, 2007) református lelkész, költő
Kardos Gy. József (Felsőpáhok, 1940) Keszthely, író, nyugalmazott tanár
Ketykó István (Szügy, 1946) Verőce, nyugdíjas köztisztviselő, költő
Kerekes Tamás(Budapest, 1957) Kisecset, író
Kiss-Simon Miklós () Baglyasalja, író, költő
dr. Koczó József (Perőcsény, 1950) Vámosmikola, helytörténész, ny. iskolaigazgató
Kovács T. István (Füzesgyarmat, 1935) Vác, újságíró, író
Kő-Szabó Imre (Orosháza, 1936) Vác, író
Makkai László(Budapest, 1953) Kosd, zenész, szövegíró, költő
Maruzs Éva (Körmend, 1945) Salgótarján, író, babakészítő
Molnár József (Vác, 1961) Vác, költő, mozdonyvezető
Petrozsényi Nagy Pál (Kolozsvár, 1942) Kecskemét, tanár, író
Pongrácz Ágnes (Balassagyarmat, 1968) Szanda, tanár, költő
Pribojszky Mátyás (Okány, 1931) Tata, író
Tóth András(Medgyesegyháza, 1950) Pócsmegyer, újságíró, költő, szervező
B. Tóth Klára (Budapest, 1955) Budapest, költő, restaurátor
H. Túri Klára (Győr, 1939) Tata, író, költő
Szajbely Zsolt (Balassagyarmat, 1987) Rétság, költő, író, előadó
Székács László (Budapest, 1946) Budapest, nyugdíjas mérnök, költő
Vasvári Zoltán (Budapest, 1958) Budapest, etnográfus, művelődéstudományi kutató
Vasi Ferenc Zoltán (Tata, 1966) Tata, költő
Végh Tamás (Gödöllő, 1960) Isaszeg, költő, nyomdász

Impresszum:

Alapító-szerkesztő:

Karaffa Gyula

Helytörténet:

Végh József mkl.

Képzőművészet:

Konczili Éva

Szerkesztőség címe:

2645. Nagyoroszi, Petőfi út 19

Telefon:

+3630-383-5385

+3630-531-4698

Email cím:

karaffagy@gmail.com

borzsonyihelikon@gmail.hu

hgev@freemail.hu

Weblapok:

www.karaffamese.freewb.hu

www.karaffagy.freewb.hu

www.karaffaboros.freewb.hu

www.retsag.net

Terjesztés: kizárólag ingyenesen letölthető PDF formátumban.

Internetes lapunkra is vonatkoznak a szerzői jog védelmének szabályai, ezért a Börzsönyi Helikonban megjelent bármilyen anyag más felületen, lapban való felhasználásához az érintett Szerző előzetes engedélye szükséges!

A Börzsönyi Helikon 2012. március 27.-től tagja az Ipoly Eurorégió Határon ÁtnyúlóEgyüttműködés egyesületének.



Karaffa Gyula: Kilátás (fotó)